

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

**INFORMACIJA
O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 09. 2017. godine**

Sarajevo, novembar 2017. godine

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. 09. 2017. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

SADRŽAJ

I	UVOD	3
II	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	4
1.	STRUKTURA BANKARSKOG SISTEMA	4
1.1.	Status, broj i poslovna mreža.....	4
1.2.	Struktura vlasništva.....	5
1.3.	Kadrovska struktura.....	7
2.	FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	8
2.1.	Bilans stanja.....	9
2.1.1.	Obaveze.....	14
2.1.2.	Kapital – snaga i adekvatnost.....	18
2.1.3.	Aktiva i kvalitet aktive.....	22
2.2.	Profitabilnost.....	32
2.3.	Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope.....	36
2.4.	Likvidnost.....	40
2.5.	Devizni rizik.....	46
III	ZAKLJUČCI I PREPORUKE	48
IV	PRILOZI	51

U prva tri kvartala 2017. godine poslovanje bankarskog sektora karakteriše rast bilansne sume, depozita i kredita, nastavak pozitivnih trendova koji se ogledaju u rastu štednje stanovništva, kapitala, dobiti i pada učešća nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima. Na nivou sistema zabilježen je pozitivan finansijski rezultat, te se na osnovu svega može zaključiti da je bankarski sektor i dalje ostao stabilan, adekvatno kapitaliziran, a likvidnost je i dalje zadovoljavajuća.

Na dan 30. 09. 2017. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 15 banaka, kao i na kraju 2016. godine. Broj zaposlenih u bankama FBiH iznosio je 6.694, što je povećanje od 1,2% ili 79 zaposlenika u odnosu na kraj 2016. godine.

Bilansna suma bankarskog sektora na kraju trećeg kvartala 2017. godine iznosila je 19,6 milijardi KM i veća je za 6,5 % ili 1,2 milijarde KM u odnosu na kraj 2016. godine. Rast bilansne sume na strani izvora (pasive) rezultat je, prevashodno, rasta depozita, kao i ukupnog kapitala i obaveza po uzetim kreditima, dok je struktura aktive imala manje promjene vezane za ključne imovinske stavke: smanjenje učešća kredita sa 66,8% na 66,2% i povećanje učešća novčanih sredstava sa 28,3% na 29,4%.

Kreditni, kao najveća stavka aktive banaka, u prva tri kvartala 2017. godine zabilježili su rast od 5,6% ili 683 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznose 13 milijardi KM. U prva tri kvartala 2017. godine nastavljeni su pozitivni trendovi iz 2016. godine, koji se ogledaju u segmentu sektorskog kreditiranja, odnosno većeg rasta kredita odobrenih privatnim preduzećima nego stanovništvu. Krediti dati privatnim preduzećima ostvarili su stopu rasta od 6,6% ili 380 miliona KM, tako da su sa 30. 09. 2017. godine krediti dati ovom sektoru dostigli iznos od 6,1 milijardu KM i učešće od 47,4%. Krediti dati stanovništvu u istom periodu zabilježili su stopu rasta od 5,2% ili 313 miliona KM, dok je njihovo učešće blago smanjeno sa 48,7% na 48,5% i sa 30. 09. 2017. godine iznose 6,3 milijarde KM.

Pokazatelji kvaliteta kredita su i u prva tri kvartala 2017. godine, kao i u prethodne dvije godine, poboljšani, što se posebno odrazilo na sektor pravnih lica. Rast kreditnog portfolija, znatno niži priliv novih nekvalitetnih kredita, kao i trajni otpisi, imali su pozitivan efekat na koeficijent učešća nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima, koji je sa 11,7%, koliko je iznosio na kraju 2016. godine, smanjen na 10,5% sa 30. 09. 2017. godine. Učešće nekvalitetnih kredita odobrenih pravnim licima u odnosu na ukupne kredite pravnim licima iznosi 13,3%, a učešće nekvalitetnih kredita stanovništva u odnosu na ukupne kredite plasirane stanovništvu iznosi 7,6%.

Novčana sredstva iznose 5,7 milijardi KM ili 29,4% bilansne sume banaka u FBiH i veća su za 10,4% ili 544 miliona KM nego na kraju 2016. godine

Ulaganja u vrijednosne papire su stavka aktive koja je u prva tri kvartala 2017. godine zabilježila neznatan pad od 0,7% ili osam miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznose 1,2 milijarde KM, sa učešćem od 6,2% u aktivi bankarskog sektora u FBiH.

U strukturi izvora finansiranja banaka sa učešćem od 76,9 % ili u iznosu od 15,1 milijardu KM, depoziti su najznačajniji izvor finansiranja. U prva tri kvartala 2017. godine zabilježen je rast depozita od 6,3 % ili 886 miliona KM. Štedni depoziti, kao najznačajniji i najveći segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, zadržali su pozitivan trend rasta i sa 30. 09. 2017. godine dostigli su iznos od 8,1 milijardu KM, što je za 2% ili 161 milion KM više nego na kraju 2016. godine.

Kreditne obaveze banaka sa 30. 09. 2017. godine iznose 982 miliona KM ili 5% od ukupnih izvora finansiranja i veće su za 15,8 % ili 134 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine. U prethodnih osam godina, zbog utjecaja finansijske i ekonomske krize, banke su se znatno manje zaduživale u inostranstvu, a plaćanjem dospjelih obaveza, učešće ovih izvora u finansiranju banaka je značajno smanjeno.

U prva tri kvartala 2017. godine ukupni kapital povećan je za 6,8% ili 184 miliona KM, najvećim dijelom po osnovu dobiti tekućeg perioda i sa 30. 09. 2017. godine iznosi 2,9 milijardi KM (dionički 1,2 milijarde KM).

Regulatorni kapital na dan 30. 09. 2017. iznosi 2,5 milijardi KM i povećan je za 5,7% ili 134 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine, bez značajnijih promjena u njegovoj strukturi.

Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sistema, kao jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala banaka, sa 30.09. 2017. godine iznosi 15,4%, što je za 0,3% procentna poena manje nego na kraju 2016. godine, ali je i dalje znatno viša od zakonskog minimuma (12%), što predstavlja zadovoljavajuću kapitaliziranost ukupnog sistema i jaku osnovu i temelj za očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti. Stopa finansijske poluge na nivou bankarskog sektora na dan 30. 09. 2017. godine iznosi 9,7% (propisani minimum 6%).

Prema podacima iz bilansa uspjeha, na nivou bankarskog sistema u Federaciji BiH za devet mjeseci 2017. godine ostvaren je pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 232 miliona KM. Pozitivan finansijski rezultat ostvaren je kod 14 banaka u ukupnom iznosu od 235 miliona KM, dok je jedna banka iskazala gubitak u iznosu od tri miliona KM.

II. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BiH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SISTEMA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 09. 2017. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 15 banaka. Broj banaka je isti kao i 31. 12. 2016. godine. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo, od 01. 07. 2008. godine.

U prva tri kvartala 2017. godine nije bilo bitnijeg širenja mreže organizacionih dijelova banaka, što je posljedica finansijske krize i smanjenog obima poslovnih aktivnosti banaka, kao i već završenog pozicioniranja na tržištu.

Banke su vršile reorganizaciju svoje mreže organizacionih dijelova tako što su u većoj mjeri vršile promjene organizacionog oblika, organizacione pripadnosti ili adrese u sjedištu postojećih organizacionih dijelova, ali i ukidanje nekih organizacionih dijelova, a sve u cilju racionalizacije poslovanja i smanjenja troškova poslovanja. Ovakvih promjena kod banaka iz Federacije BiH bilo je ukupno 30 (28 na teritoriji Federacije BiH, a dvije u Republici Srpskoj): osnovano je šest novih organizacionih dijelova, osam organizacionih dijelova je ukinuto, a kod 16 su bile promjene. Također, bila je i jedna promjena kod jednog organizacionog dijela banke iz Republike Srpske u Federaciji BiH.

Sa navedenim promjenama, banke iz Federacije BiH su sa 30. 09. 2017. godine imale ukupno 548 organizacionih dijelova, što je za 0,5% manje nego sa 31. 12. 2016. godine.

Broj organizacionih dijelova banaka iz Republike Srpske u Federaciji BiH (22) je isti kao i 31. 12. 2016. godine.

Sa 30. 09. 2017. godine sedam banaka iz Federacije BiH imale su 52 organizaciona dijela u Republici Srpskoj, a devet banaka je imalo 11 organizacionih dijelova u Brčko Distriktu. Tri banke iz Republike Srpske imale su 22 organizaciona dijela u Federaciji BiH.

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 30. 09. 2017. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je svih 15 banaka.

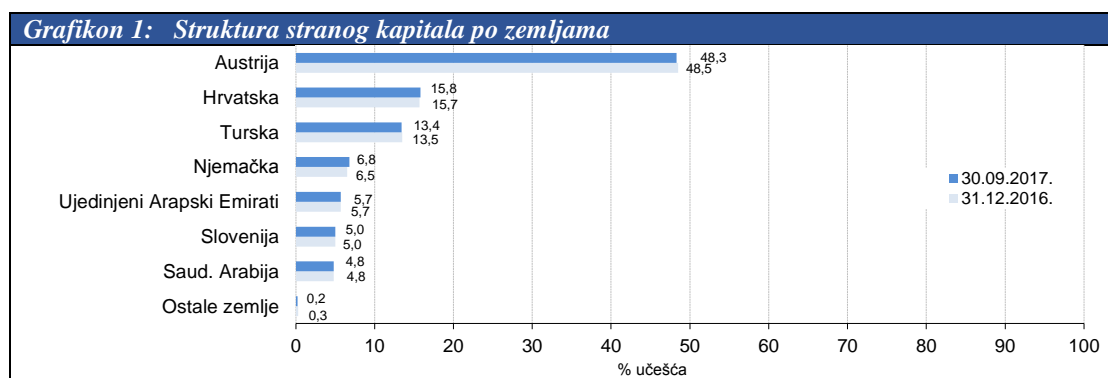
1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 09. 2017. godine, ocijenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama, je sljedeća:

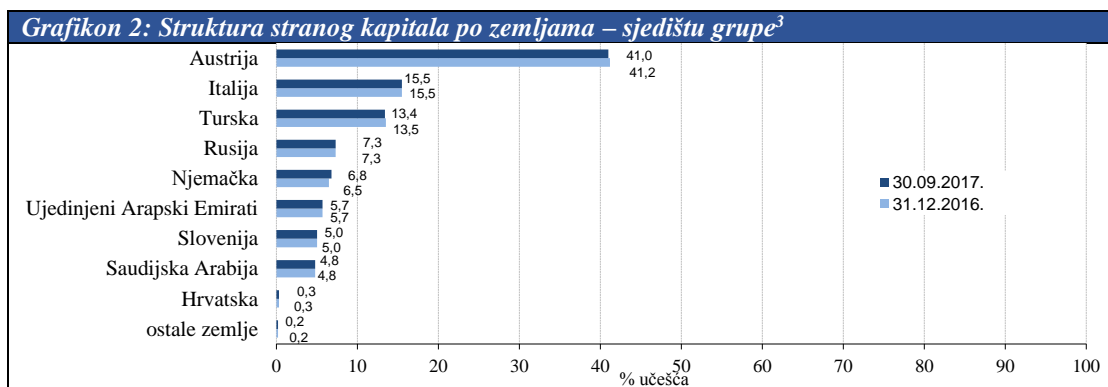
- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 14 banaka,
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu² 1 banka.

Od 14 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, četiri banke su u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 10 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 30. 09. 2017. godine su zabilježene neznatne promjene u odnosu na kraj 2016. godine: najveće učešće stranog kapitala od 48,3% i dalje imaju dioničari iz Austrije, slijedi učešće dioničara iz Hrvatske od 15,8%, te Turske od 13,4%. Ostale zemlje imale su pojedinačno učešće manje od 7%.

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matrice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju promjene su također bile neznatne: učešće bankarskih grupa i banaka iz Austrije iznosi 41,0%, slijede talijanske banke s učešćem od 15,5%, učešće kapitala iz Turske iznosi 13,4%, te Rusije 7,3%. Ostale zemlje su imale pojedinačno učešće manje od 7%.

¹ Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

² Državno vlasništvo se odnosi na državni kapital FBiH.

³ Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz FBiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz FBiH.

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala.

- u 000 KM-

Tabela 1: Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu⁴

BANKE	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	1	2	3	4	5 (3/2)	6 (4/3)	7	8
Državne banke	52.319	2%	52.499	2%	59.495	2%	100	113
Privatne banke	2.517.669	98%	2.655.621	98%	2.832.510	98%	105	107
UKUPNO	2.569.988	100%	2.708.120	100%	2.892.005	100%	105	107

U tri kvartala 2017. godine ukupan kapital ostvario je rast od 7% ili 184 miliona KM, kao rezultat pozitivnog utjecaja tekućeg finansijskog rezultata-dobiti od 232 miliona KM, dokapitalizacije dvije banke ukupno u iznosu od 10 miliona KM i efekata revalorizacije vrijednosnih papira u iznosu od tri miliona KM, i negativnog, odnosno smanjenja po osnovu prijenosa na obaveze za dividendu (dvije banke) u iznosu od 61 milion KM. Ukupan kapital sa 30. 09. 2017. godine iznosio je 2,9 milijardi KM.

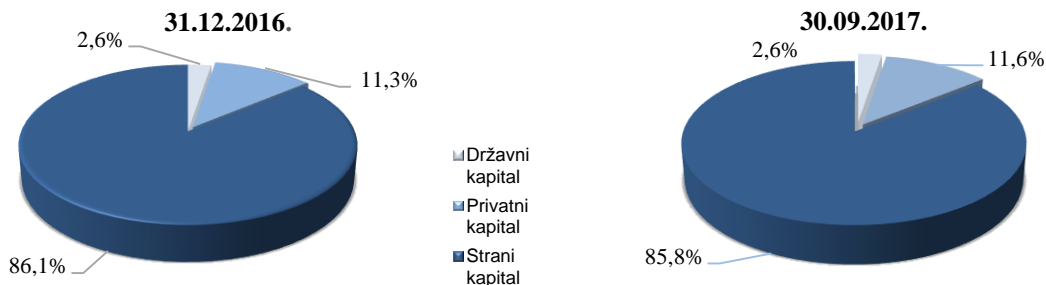
Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

- u 000 KM-

Tabela 2: Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državni kapital	31.647	2,7	31.647	2,6	31.619	2,6	100	100
Privatni kapital (rezidenti)	156.574	13,4	137.557	11,3	142.109	11,6	88	103
Strani kapital (nerezidenti)	979.271	83,9	1.046.673	86,1	1.052.061	85,8	107	101
UKUPNO	1.167.492	100,0	1.215.877	100,0	1.225.789	100,0	104	101

Grafikon 3: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Dionički kapital banaka u FBiH sa 30. 09. 2017. godine je veći za 10 miliona KM u odnosu na 31. 12. 2016. godine i iznosi 1,2 milijarde KM.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 30. 09. 2017. godine iznosi 2,6% i isti je kao i sa 31. 12. 2016. godine.

Učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu od 11,6% je veće za 0,3 procentna poena ili 4,6 miliona KM u odnosu na 31. 12. 2016. godine. Razlog navedenom je povećanje dioničkog kapitala zbog emisije novih dionica u iznosu od šest miliona KM kod jedne banke i smanjenje zbog trgovanja sa nerezidentima u iznosu od 1,4 miliona KM.

Učešće privatnog kapitala (nerezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu od 85,8% je manje za 0,3 procentna poena, odnosno veće za 5,4 miliona KM u apsolutnim pokazateljima u odnosu na 31. 12. 2016. godine, zbog emisije novih dionica u iznosu od četiri miliona KM kod jedne banke i trgovanja sa rezidentima u iznosu od 1,4 miliona KM.

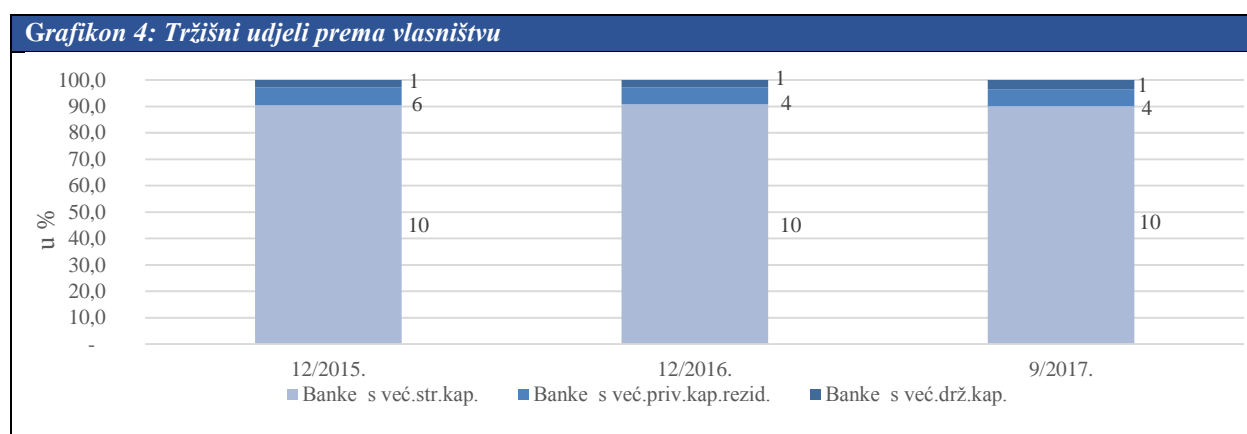
⁴ Svi podaci u Informaciji, koji se odnose na 31.12.2016.godine, su iz revidiranih finansijskih izvještaja banaka.

Tržišno učešće banaka prema kriteriju vlasništva već duži period je skoro nepromijenjeno, odnosno s neznatnim promjenama. Sa 30. 09. 2017. godine učešće banaka u većinskom stranom vlasništvu iznosilo je visokih 90,1%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 6,4%, a jedne banke s većinskim državnim kapitalom 3,5%.

- u %-

Tabela 3: Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)

BANKE	31.12.2015.			31.12.2016.			30.09.2017.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	1	2,0	2,8	1	1,9	2,8	1	2,1	3,5
Banke s većinskim privatnim kapitalom rezidenata	6	7,0	6,8	4	6,6	6,4	4	6,5	6,4
Banke s većinskim stranim kapitalom	10	91,0	90,4	10	91,5	90,8	10	91,4	90,1
U K U P N O	17	100,0	100,0	15	100,0	100,0	15	100,0	100,0

1.3. Kadrovi

U bankama u FBiH na dan 30. 09. 2017. godine broj zaposlenih iznosio je 6.694, s istim učešćem od 3% u bankama s većinskim državnim kapitalom i 97% u bankama s većinskim privatnim kapitalom.

Tabela 4: Zaposleni u bankama FBiH

BANKE	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	181	2,7%	192	2,9%	192	2,9%	106	100
Privatne banke	6.502	97,3%	6.423	97,1%	6.502	97,1%	99	101
U K U P N O	6.683	100%	6.615	100%	6.694	100%	99	101
Broj banaka	17		15		15			

Tabela 5: Kvalifikaciona struktura zaposlenih u bankama FBiH

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	3.757	56,2%	3.821	57,8%	3.961	59,2%	99	104
Viša stručna sprema	551	8,3%	555	8,4%	533	7,9%	94	96
Srednja stručna sprema	2.360	35,3%	2.226	33,6%	2.188	32,7%	92	98
Ostali	15	0,2%	13	0,2%	12	0,2%	55	92
U K U P N O	6.683	100,0%	6.615	100,0%	6.694	100,0%	96	101

U prva tri kvartala 2017. godine broj zaposlenih je povećan za 1,2% ili 79 u odnosu na kraj 2016. godine.

Manje promjene u kvalifikacionoj strukturi (dalji rast učešća zaposlenih s visokom spremom na 59,2%) su najviše rezultat povećanja broja zaposlenih sa visokom stručnom spremom za 4% ili 140, te smanjenja broja zaposlenih s višom i srednjom stručnom spremom za 2% ili 60.

Jedan od pokazatelja koji utječe na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

BANKE	31.12.2015.			31.12.2016.			30.09.2017.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	181	476.866	2.635	192	520.387	2.710	192	677.421	3.528
Privatne	6.502	16.684.859	2.566	6.423	17.861.647	2.781	6.502	18.903.142	2.907
UKUPNO	6.683	17.161.725	2.568	6.615	18.382.034	2.779	6.694	19.580.563	2.925

Na kraju trećeg kvartala 2017. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 2,9 miliona KM aktive.

Aktiva (000 KM)	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.	
	Broj banaka		Broj banaka		Broj banaka	
do 1.000	0		0		0	
1.000 do 2.000	7		5		2	
2.000 do 3.000	8		7		9	
Preko 3.000	2		3		4	
UKUPNO	17		15		15	

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 1,2 miliona KM do 4,0 miliona KM aktive po zaposlenom. Šest banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sistemu prelazi iznos od tri miliona KM.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

- 1) Informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim prilogima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
- 2) Informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, kamatnim stopama na kredite i depozite, a na osnovu izvještaja propisanih od strane FBA,
- 3) Informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobivene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane vanjskog neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi „punog“ bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka s većinskim državnim kapitalom⁵.

⁵ Državne banke u “punom bilansu” iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 30.09.2017. godine kod jedne državne banke ove stavke su iznosile 703 miliona KM.

2.1. Bilans stanja

Bilansna suma bankarskog sektora na kraju trećeg kvartala 2017. godine iznosila je 19,6 milijardi KM, što je više za 6,5% ili 1,2 milijarde KM nego na kraju 2016. godine. Nakon prvog kvartala 2017. godine, kada je zabilježena uglavnom stagnacija ili neznatan rast ključnih bilansnih kategorija, u drugom i trećem kvartalu su nastavljeni pozitivna kretanja iz prethodne godine, odnosno blagi do umjereni rast depozita, kredita i ukupnog kapitala. Istovremeno treba istaći da je na određene pokazatelje pozitivan utjecaj imala statusna promjena pripajanja jednog lizing društva matičnoj banci u trećem kvartalu, prije svega na rast bilansne sume (0,8 procentnih poena), kredita (jedan procentni poen) i kreditnih obaveza (14,4 procentna poena).

- 000 KM-

O P I S	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	8 (4/2)	9 (6/4)
	1	2	3	4	5	6	7	
A K T I V A (IMOVINA):								
Novčana sredstva	4.857.483	28,3	5.204.564	28,3	5.748.122	29,4	107	110
Vrijednosni papiri ⁶	1.050.206	6,1	1.226.163	6,7	1.218.112	6,2	117	99
Plasmani drugim bankama	78.420	0,5	96.569	0,5	63.168	0,3	123	65
Kredit	11.610.744	67,7	12.270.228	66,8	12.953.650	66,2	106	106
Ispravka vrijed.	1.181.736	6,9	1.193.721	6,5	1.189.022	6,1	101	100
Kredit - neto (kredit minus isp.vrijed.)	10.429.008	60,8	11.076.507	60,3	11.764.628	60,1	106	106
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	516.894	3,0	530.977	2,9	524.340	2,7	103	99
Ostala aktiva	229.714	1,3	247.254	1,3	262.193	1,3	108	106
UKUPNA AKTIVA	17.161.725	100,0	18.382.034	100,0	19.580.563	100,0	107	107
P A S I V A:								
O B A V E Z E								
Depoziti	13.098.983	76,3	14.176.274	77,1	15.062.458	76,9	108	106
Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0	0	0,0	0	0
Obaveze po uzetim kreditima	904.050	5,3	848.001	4,6	982.282	5,0	94	116
Ostale obaveze	588.704	3,4	649.639	3,5	643.818	3,3	110	99
KAPITAL								
Kapital	2.569.988	15,0	2.708.120	14,8	2.892.005	14,8	105	107
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	17.161.725	100,0	18.382.034	100,0	19.580.563	100,0	107	107

- 000 KM-

BANKE	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS				
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	8 (5/3)	9 (7/5)			
	1	2	3	4	5	6	7				
Državne	1	476.866	2,8%	1	520.387	2,8%	1	677.421	3,5%	109	130
Privatne	16	16.684.859	97,2%	14	17.861.647	97,2%	14	18.903.142	96,5%	107	106
UKUPNO	17	17.161.725	100%	15	18.382.034	100%	15	19.580.563	100%	107	107

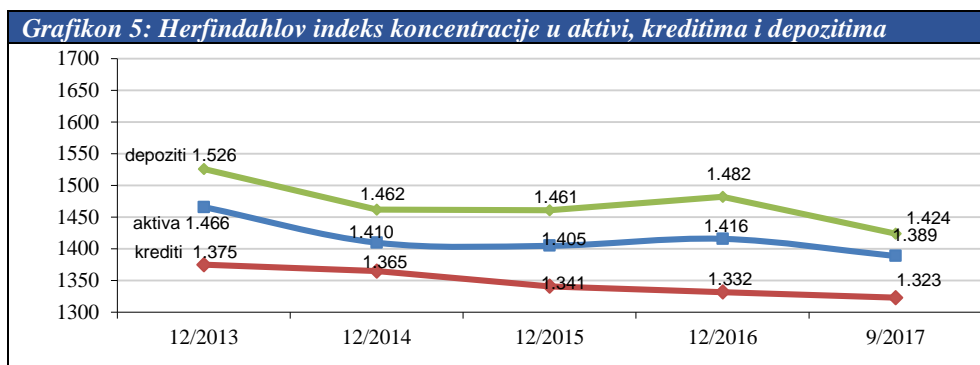
U posmatranom periodu 2017. godine kod svih banaka zabilježen je rast bilanse sume: kod šest banaka ostvaren je nizak rast u rasponu od 1% do 4%, većina (osam) banaka imala je stopu rasta između 5% i 13%, a kod jedne banke rast je iznosio visokih 30,2%.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁷.

⁶ Vrijednosni papiri za trgovanje, raspoloživi za prodaju i v.p. koji se drže do dospijea.

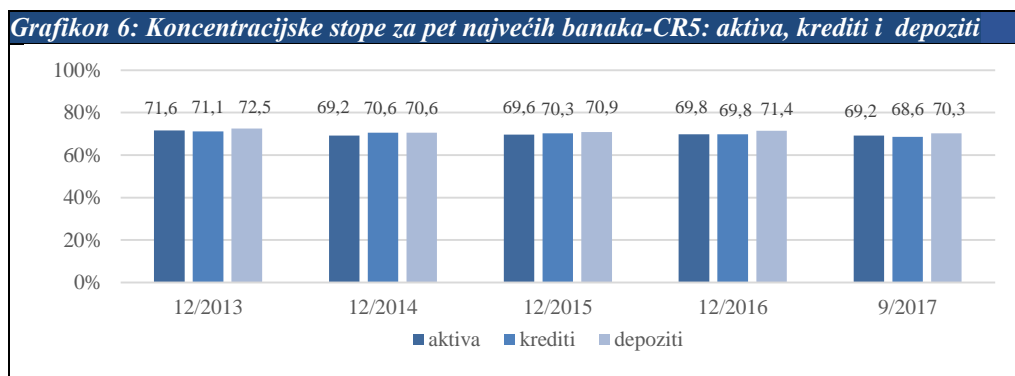
⁷ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$,

a predstavlja zbir kvadrata procentnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih učesnika u sistemu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

U prva tri kvartala 2017. godine Herfindahlov indeks koncentracije u sve tri relevantne kategorije (aktivi, kreditima i depozitima) je smanjen, tako da je sa 30. 09. 2017. godine za aktivu iznosio 1.389 (-27), kredite 1.323 (-9) i depozite 1.424 (-58) jedinica, što pokazuje umjerenu koncentraciju⁸.

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa⁹ (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sistemu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima. CR5 je u 2017. godini, kao i Herfindahlov indeks koncentracije, smanjen, te je sa 30. 09. 2017. godine iznosio za tržišno učešće 69,2%, kredite 68,6% i depozite 70,3%. Već duži period vrijednost CR5 ima neznatne, odnosno blage promjene u sve tri kategorije, ali i dalje je evidentna dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 70% tržišta, kredita i depozita. Međutim, treba istaknuti da se na dvije najveće banke odnosi između 44% i 47% učešća u navedenim segmentima (aktiva 46,5%, krediti 43,7% i depoziti 47,5%).

Bankarski sektor može se analizirati i po kriteriju pripadnosti grupama, formiranih prema veličini aktive¹⁰. Promjene u učešću u odnosu na kraj 2016. godine su rezultat manjih promjena aktive kod većine banaka.

U sistemu dominiraju dvije najveće banke (I grupa s aktivom preko dvije milijarde KM, s napomenom da jedna ima aktivu četiri milijarde, a najveća banka u sistemu 5,1 milijardu KM), s učešćem od 46,5%, slijedi učešće II grupe (četiri banke s aktivom između jedne i dvije milijarde KM) od 28,0%, koje je povećano za 5,5 procentnih poena zbog prelaska jedne banke iz III grupe. Zbog navedenog, smanjeno je učešće III grupe (četiri banke s aktivom između 500 miliona KM i jedne milijarde KM) sa 21,9% na 17,0%. Učešće IV grupe (četiri banke s aktivom između 100 i 500 miliona KM) od 8,0% je neznatno promijenjeno (+0,1 procentni poen). Jedna banka u posljednjoj V grupi (s aktivom manjom od 100 miliona KM) ima učešće od neznatnih 0,5%.

⁸ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

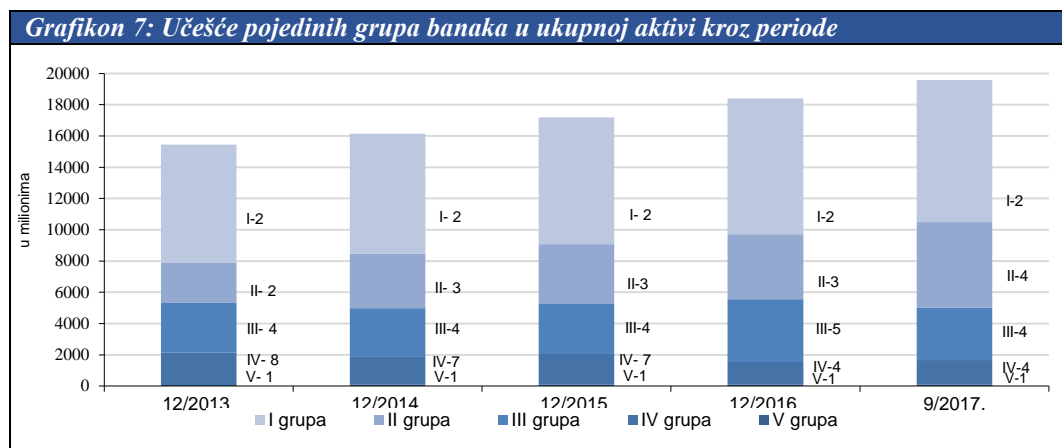
⁹ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

¹⁰ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode.

- 000 KM-

IZNOS AKTIVE	31.12.2015.			31.12.2016.			30.09.2017.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	8.120.953	47,3	2	8.681.651	47,2	2	9.099.398	46,5	2
II- 1000 do 2000	3.821.569	22,3	3	4.142.732	22,5	3	5.482.199	28,0	4
III- 500 do 1000	3.171.936	18,5	4	4.015.627	21,9	5	3.328.606	17,0	4
IV- 100 do 500	1.963.450	11,4	7	1.449.350	7,9	4	1.575.609	8,0	4
V- Ispod 100	83.817	0,5	1	92.674	0,5	1	94.751	0,5	1
UKUPNO	17.161.725	100,0	17	18.382.034	100,0	15	19.580.563	100,0	15

U prva tri kvartala 2017. godine bilansna suma povećana je za 6,5% ili 1,2 milijarde KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosila je 19,6 milijardi KM. Depoziti su ostvarili rast od 6,3% ili 886 miliona KM, odnosno iznosili su 15,1 milijardu KM, dok je ukupni kapital, nakon rasta od 6,8% ili 184 miliona KM, iznosio 2,9 milijardi KM. Kreditne obaveze, poslije dužeg perioda kontinuiranog pada, ostvarile su rast od 15,8% ili 134 miliona KM, što je najvećim dijelom utjecaj već navedene statusne promjene pripajanja lizing društva matičnoj banci (efekat na stopu rasta je 14,4 procentna poena). Kreditne obaveze sa 30. 09. 2017. godine iznosile su 982 miliona KM.

Novčana sredstava, nakon umjerenog rasta od 10,4% ili 544 miliona KM, iznosila su 5,7 milijardi KM.

U prethodnim godinama neke banke su, zbog niskog rasta kreditnih plasmana, višak likvidnosti kratkoročno plasirale u banke u BiH i inostranstvu, u cilju ostvarenja dodatnog kamatnog prihoda. U posmatranom periodu 2017. godine plasmani drugim bankama smanjeni su za 34,6% ili 33 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 63 miliona KM.

Pozitivan trend rasta nastavljen je i u segmentu kreditiranja, ostvarena je stopa rasta od 5,6% ili 683 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine krediti su iznosili 13 milijardi KM (od toga se na finansijski lizing odnosi 121 milion KM).

Rast ulaganja u vrijednosne papire iz prve polovine 2017. godine (9% ili 108 miliona KM), zaustavljen je u trećem kvartalu 2017. godine, kada je zabilježeno nešto veće smanjenje ulaganja, primarno uslijed dospijea trezorskih zapisa Federacije BiH, što je kumulativno za tri kvartala rezultiralo padom od neznatnih 0,7% ili osam miliona KM. Portfolio vrijednosnih papira na kraju posmatranog perioda iznosio je 1,2 milijarde KM, što je učešće u aktivi od 6,2%.

ULAGANJA U VP	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Vlasnički vrijednosni papiri	2.388	0,2	1.637	0,1	1.885	0,1	69	115
Dužnički vrijednosni papiri:	1.047.818	99,8	1.224.526	99,9	1.216.226	99,9	117	99
- VP svih nivoa vlasti u BiH	662.544	63,1	824.300	67,2	757.739	62,2	124	92
- Državni VP (druge zemlje)	247.302	23,6	278.386	22,7	354.294	29,1	113	127
- Korporativne obveznice ¹¹	137.972	13,1	121.840	10,0	104.193	8,6	89	86
UKUPNO	1.050.206	100,0	1.226.163	100,0	1.218.111	100,0	117	99

Najveći dio od 81% ukupnih ulaganja u vrijednosne papire banke su klasifikovale u portfolio finansijskih instrumenata raspoloživ za prodaju, koji je zabilježio rast od 2% ili 18 miliona KM, iznosio je 987 miliona KM, dok su vrijednosni papiri koji se drže do dospijeca smanjeni za 13% ili 20 miliona KM, odnosno na 131 milion KM.

Tabela 12: Ulaganja u vrijednosne papire – kategorizacija prema MRS 39

ULAGANJA U VP	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Finansijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak	109.613	10,4	106.941	8,7	100.802	8,3	98	94
Finansijska imovina raspoloživa za prodaju	773.216	73,7	968.647	79,0	986.725	81,0	125	102
Ulaganja koja se drže do dospijeca	167.377	15,9	150.575	12,3	130.584	10,7	90	87
UKUPNO	1.050.206	100,0	1.226.163	100,0	1.218.111	100,0	117	99

U okviru ulaganja u dužničke vrijednosne papire najznačajnija stavka su vrijednosni papiri entitetskih vlada i to vrijednosni papiri koje je emitovala Federacija BiH¹² ukupne vrijednosti 594 miliona KM, te vrijednosni papiri emitenta Republika Srpska u iznosu od 158 miliona KM.

Tabela 13: Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH

ULAGANJA U VP	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dužnički vrijednosni papiri emitenta Federacija BiH:	545.723	82,4	676.832	82,1	593.651	79,0	124	88
- Trezorski zapisi	99.775	15,1	118.031	14,3	95.764	12,7	118	81
- Obveznice	445.948	67,3	558.801	67,8	497.887	66,3	125	89
Dužnički vrijednosni papiri emitenta Republika Srpska:	116.821	17,6	147.124	17,9	157.940	21,0	126	107
- Trezorski zapisi	38.016	5,7	56.758	6,9	68.040	9,0	149	120
- Obveznice	78.805	11,9	90.366	11,0	89.900	12,0	115	99
UKUPNO	662.544	100,0	823.956	100,0	751.591	100,0	124	91

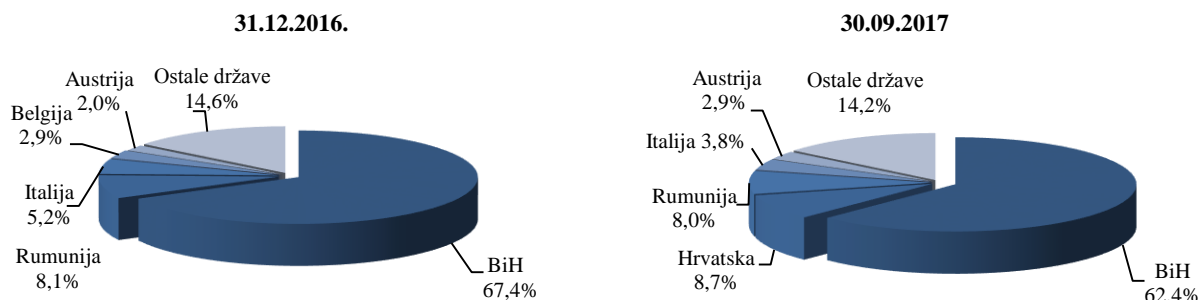
Veći dio trezorskih zapisa i obveznica entitetskih vlada, knjigovodstvene vrijednosti 700 miliona KM klasificiran je u portfelj za trgovanje i portfelj raspoloživo za prodaju, a ostatak u iznosu od 52 miliona KM u portfelj koji se drži do dospijeca.

Ako se ukupna ulaganja u vrijednosne papire (1,22 milijarde KM) analiziraju prema izloženosti po zemljama, najveće učešće od 62,4% je prema emitentima iz BiH, zatim slijede Hrvatska s učešćem od 8,7%, Rumunija 8,0%, Italija 3,8%, Austrija 2,9% itd.

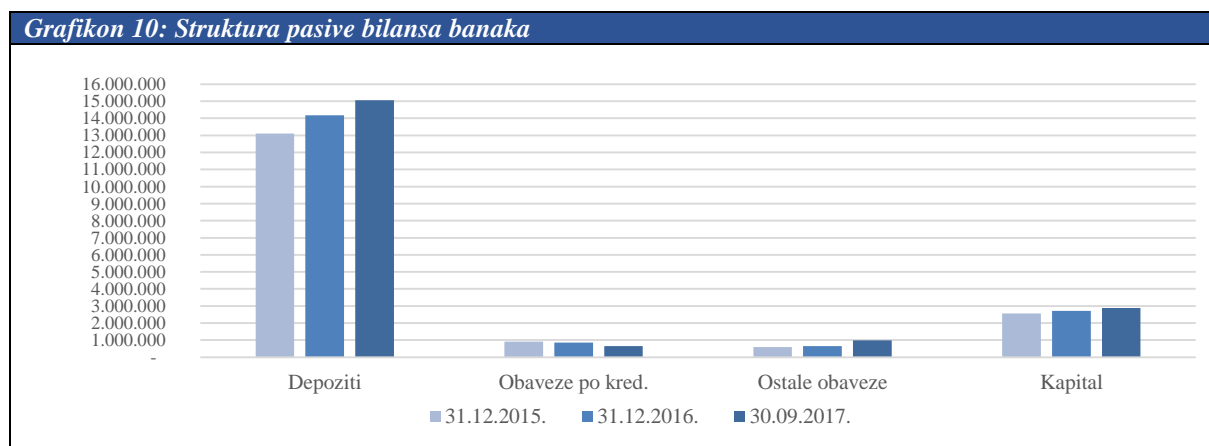
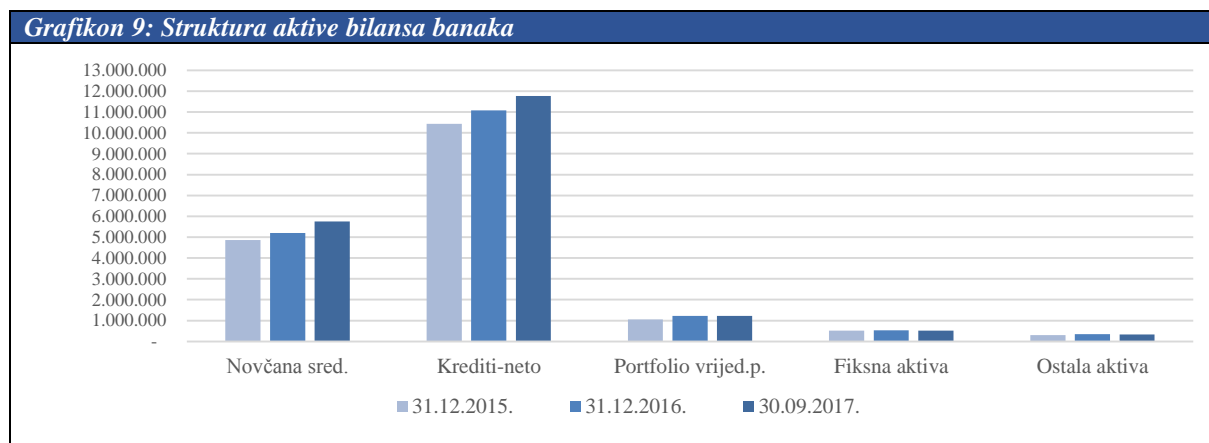
Grafikon 8: Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta

¹¹ Najveći dio od gotovo 97% se odnosi na obveznice banaka iz EU.

¹² Sve vrste vrijednosnih papira emitenta Federacija BiH.

U sljedećim grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

U strukturi pasive bilansa banaka depoziti, s iznosom od 15,1 milijardu KM i učešćem od 76,9%, i dalje su dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Dugogodišnji trend pada kreditnih obaveza zaustavljen je u posmatranom periodu 2017. godine, odnosno ostvaren je rast od 15,8% ili 134 miliona KM, kao rezultat pripajanja lizing društva matičnoj banci u trećem kvartalu 2017. godine (utjecaj na stopu rasta je 14,4 procentna poena), dok je učešće povećano sa 4,6% na 5%. Nastavljen je rast kapitala i sa 30. 09. 2017. godine kapital je iznosio 2,9 milijardi KM, sa učešćem od 14,8% (+0,1 procentni poen).

Učešće kredita, kao najveće i najznačajnije stavke aktive, smanjeno je sa 66,8% na 66,2%, dok je učešće novčanih sredstava povećano na 29,4% (+1,1 procentni poen).

- u 000 KM-

Tabela 14: Novčana sredstva banaka

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Gotov novac	581.152	12,0	754.059	14,5	795.187	13,8	130	105
RR kod CB BiH	3.181.721	65,5	3.295.391	63,3	3.472.249	60,4	104	105
Računi kod depoz.inst.u BiH	2.100	0,0	9.101	0,2	22.608	0,4	433	248
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.092.273	22,5	1.145.886	22,0	1.457.956	25,4	105	127
Novč. sred. u procesu naplate	237	0,0	127	0,0	122	0,0	54	96
UKUPNO	4.857.483	100,0	5.204.564	100,0	5.748.122	100,0	107	110

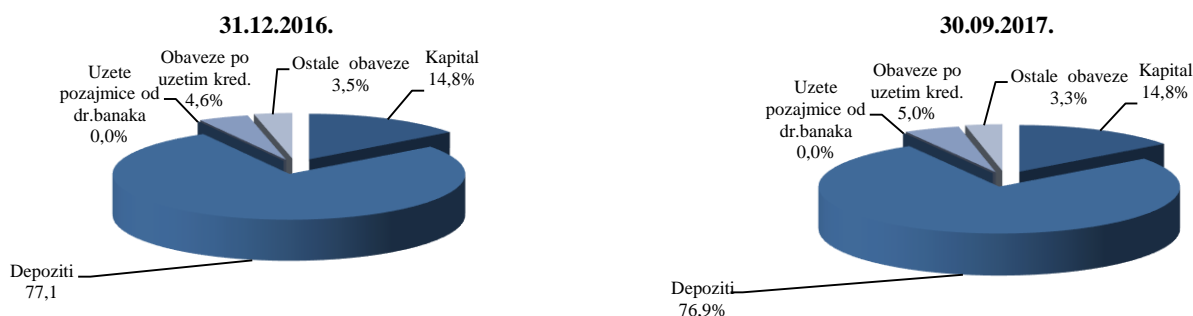
Novčana sredstva banaka na računu rezervi kod CB BiH u tri kvartala 2017. godine povećana su za 5% ili 177 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosila su 3,5 milijardi KM ili 60,4% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2016. godine 63,3%). Sredstva banaka na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu povećana su za 27% ili 312 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosila su 1,5 milijardi KM ili 25,4% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2016. godine 22,0%). Banke su u trezoru i blagajnama sa 30. 09. 2017. godine, nakon rasta od 5% ili 41 milion KM, imale gotovog novca u iznosu od 795 miliona KM, što je 13,8% ukupnih novčanih sredstava.

Navedena kretanja imala su utjecaj na promjenu valutne strukture novčanih sredstava: učešće domaće valute u posmatranom periodu smanjeno je sa 74,5% na 70,9%, a za istu promjenu je povećano učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 30. 09. 2017. godine daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 11: Struktura pasive banaka

Na kraju trećeg kvartala 2017. godine učešće depozita (76,9%), kao najznačajnijeg izvora finansiranja banaka, smanjeno je na 77,1% (-0,2 procentna poena), dok je učešće kreditnih obaveza, drugog po visini izvora, iznosilo 5% (+0,4 procentna poena).

Depoziti su, nakon blagog rasta u posmatranom periodu od 6,3% ili 886 miliona KM, sa 30. 09. 2017. godine iznosili 15,1 milijardu KM, te su i dalje najveći izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH.

Drugi po visini izvor su kreditna sredstva, s iznosom od jedne milijardi KM i učešćem od 5%, koje su banke dobile najvećim dijelom zaduživanjem kod stranih finansijskih institucija. U posljednjih nekoliko godina, zbog utjecaja finansijske i ekonomske krize, kao i smanjenja kreditne aktivnosti, banke su se znatno manje zaduživale u inostranstvu, a plaćanjem dospjelih obaveza ovi izvori su smanjeni za cca 60% (na kraju 2008. godine iznosili su 2,18 milijardi KM), a u 2016. godini smanjeni su za 6,2% ili 56 miliona KM. U 2017. godini pad je zaustavljen, odnosno zabilježen je umjeren rast od 15,8% ili 134 miliona KM (najvećim dijelom zbog već navedenog razloga, odnosno pripajanja lizing društva matičnoj banci, što je rezultiralo utjecajem na stopu od 14,4 procentna poena). Ako se kreditnim obavezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 121 milion KM, koje su banke povukle u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 5,6%.

Banke su sa 30. 09. 2017. godine imale najveće obaveze prema sljedećim kreditorima (šest od ukupno 18), na koje se odnosi 88% ukupnih kreditnih obaveza: TC ZIRAAT BANKASI A.S. (Turska),

European Investment Bank (EIB), UniCredit Bank Austria AG i Unicredit S.P.A., European European fund for Southeast Europe (EFSE), Procredit Holding AG i Procredit Bank AG Frankfurt i Bank for Reconstruction and Development (EBRD).

Kapital je na kraju trećeg kvartala 2017. godine iznosio 2,9 milijardi KM, s ostvarenim rastom od 6,8% ili 184 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine, kao rezultat sljedećih najznačajnijih promjena: povećanja iz osnova finansijskog rezultata (dobit) u posmatranom periodu (232 miliona KM) i dokapitalizacije dvije banke (10 miliona KM) i smanjenja zbog prijenosa na obaveze za dividendu iz dobiti ostvarene u 2016. godini (dvije banke, 61 milion KM).

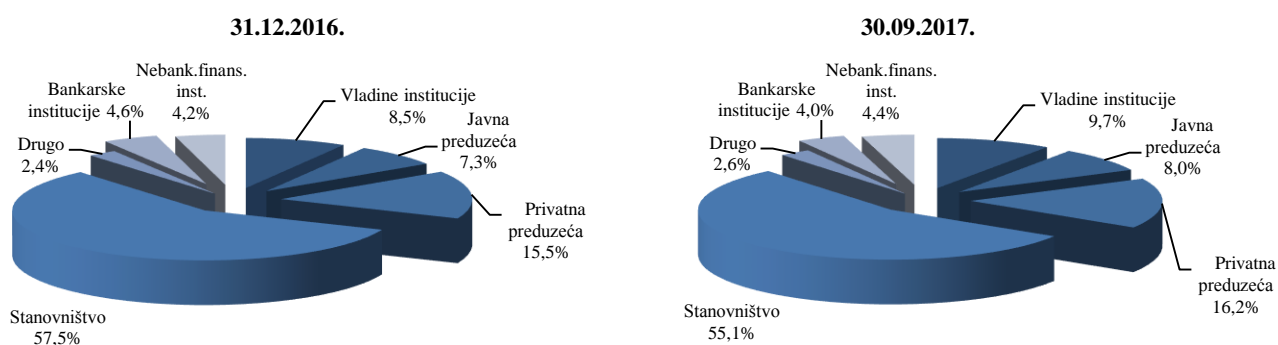
Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita na kraju posmatranog perioda samo se 6% odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

Tabela 15: Sektorska struktura depozita¹³

SEKTORI	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.002.438	7,7	1.200.513	8,5	1.454.776	9,7	120	121
Javna preduzeća	927.692	7,1	1.036.461	7,3	1.208.660	8,0	112	117
Privatna preduzeća i druš.	2.008.364	15,3	2.191.328	15,5	2.435.367	16,2	109	111
Bankarske institucije	752.217	5,7	647.901	4,6	598.119	4,0	86	92
Nebankarske finans.instit.	583.387	4,5	603.757	4,2	656.664	4,4	103	109
Građani	7.465.252	57,0	8.154.484	57,5	8.306.141	55,1	109	102
Ostalo	359.633	2,7	341.830	2,4	402.731	2,6	95	118
UKUPNO	13.098.983	100,0	14.176.274	100,0	15.062.458	100,0	108	106

Grafikon 12: Sektorska struktura depozita

Blagi rast depozita od 6,3% ili 886 milion KM u prva tri kvartala 2017. godine, rezultirao je manjim promjenama u sektorskoj strukturi, s napomenom da su samo depoziti bankarskih institucija imali negativnu stopu, odnosno pad.

U sektorskoj strukturi i dalje dominira sektor stanovništva, a kontinuirani rast depozita ovog sektora nastavljen je i u 2017. godini, ali sa nižom stopom rasta od samo 2% ili 152 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 8,3 milijarde KM, dok je učešće smanjeno sa 57,5% na 55,1%, tako da su depoziti ovog sektora i dalje najveći izvor finansiranja banaka. Analitički podaci po bankama pokazuju da je učešće u rasponu od 14% do 78%, kod 14 od 15 banaka učešće depozita ovog sektora je najveće, a u šest banaka je veće od 50%.

Drugi sektorski izvor po visini i učešću, ali znatno manji od sektora stanovništva, su depoziti privatnih preduzeća, s umjerenim rastom od 11% ili 244 miliona KM, sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 2,4 milijarde KM, što je učešće od 16,2%.

¹³ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

Najveću stopu rasta od 21% ili 254 miliona KM imali su depoziti vladinih institucija, odnosno s iznosom od 1,5 milijardi KM imaju treće po visini učešće od 9,7% (+1,2 procentna poena).

Depoziti javnih preduzeća također su zabilježili visok rast od 17% ili 172 miliona KM, sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 1,2 milijarde KM, s povećanjem učešća sa 7,3% na 8%.

Dugogodišnji pad depozita bankarskih institucija, pod utjecajem krize, smanjenog obima kreditiranja i viška likvidnosti, nastavljen je i u 2017. godini.

Depoziti navedenog sektora u posmatranom periodu 2017. godine smanjeni su za 8% ili 50 miliona KM, odnosno na 598 miliona KM, dok je učešće smanjeno sa 4,6% na 4%. Iz analitičkih podataka može se zaključiti da je zaduživanje banaka iz FBiH u inostranstvu proteklih godina značajno smanjeno, posebno depozitna sredstva matičnih grupacija. Treba istaći da se ročnost značajno promijenila u korist kratkoročnih depozita, koji su u funkciji održavanja ročne usklađenosti u okviru propisanih ograničenja i/ili poboljšanja određenih pokazatelja (strukturnih bilansnih, rasta određenih kategorija, npr. aktive, depozita, zatim pokazatelja likvidnosti i sl.). Na prethodno navedeno upućuje i podatak da 132 miliona KM ili 29% oročenih depozita iz grupacije dospijeva do kraja 2017. godine, a u 2018. godini 178 miliona KM ili 39%. S obzirom da je isti trend smanjenja prisutan i kod kreditnih obaveza, već duži period jedan broj banaka ima problem održavanja ročne usklađenosti, što je uzrokovano nepovoljnom ročnošću domaćih depozitnih sredstava, zbog čega moraju kontinuirano raditi na osiguranju kvalitetnijih izvora po ročnosti, kako bi se intenzivirao rast kreditnih plasmana.

Treba istaknuti da se 79% ili 470 miliona KM depozita bankarskih institucija odnosi na depozite banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Finansijska podrška grupacije prisutna je u devet banaka u FBiH, s napomenom da je ipak koncentrisana u četiri velike banke (80%). Na ovaj način u ranijem periodu banke u većinskom stranom vlasništvu imale su finansijsku podršku i osiguran priliv novih sredstava za finansiranje od strane grupe čije su članice. Ako se ovim sredstvima dodaju i kreditne obaveze i subordinisani dugovi, finansijska podrška banaka iz grupacije je veća (kod 11 banaka), sa 30. 09. 2017. godine iznosi jednu milijardu KM ili 5,1% ukupne pasive bankarskog sektora, što je više nego na kraju 2016. godine (857 miliona KM ili 4,7% pasive). U ukupnim depozitima sredstva iz grupacije imaju učešće od 3,1% (na kraju 2016. godine 3,6%), a u ukupnim kreditnim obavezama 42,9% su kreditne obaveze prema grupaciji (učešće je veće za 13,5 procentnih poena). U tri kvartala 2017. godine ova sredstva su povećana za 16,9% ili 145 miliona KM (depoziti su smanjeni za 7,4% ili 38 miliona KM, kreditne obaveze, većim dijelom kao rezultat ranije navedene statusne promjene pripajanja lizing društva matičnoj banci, povećane su za visokih 69,3% ili 173 miliona KM, odnosno iznosile su 422 miliona KM, dok su subordinirani krediti, nakon rasta od 8,9% ili 10 miliona KM, iznosili 110 miliona KM).

S obzirom da su zbog ekonomske krize kreditne aktivnosti banaka u prethodnim godinama znatno smanjene, što je rezultiralo visokom likvidnošću, te dobrom kapitaliziranošću većine banaka u FBiH koje su u vlasništvu stranih bankarskih grupacija, već nekoliko godina prisutan je trend smanjenja izloženosti prema grupaciji, kako u depozitnim izvorima, tako i u kreditnim, najvećim dijelom po osnovu redovnih plaćanja dospjelih obaveza. Posebno treba istaknuti da su depozitna sredstva koje neke banke dobiju od matičnih grupacija, u posljednje dvije godine najvećim dijelom kratkoročnog dospijeca (najčešće jedan do dva mjeseca) i uglavnom su, kako je već navedeno, u funkciji poboljšanja određenih pokazatelja (bilansnih: aktive, depozita, novčanih sred. i sl.) na kvartalnom nivou, te zato ne predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročno finansiranje.

Ostali sektori, s niskim učešćem u ukupnim depozitima, također su imali blagi rast, nominalno i relativno.

Valutna struktura depozita sa 30. 09. 2017. godine blago je promijenjena. Depoziti u KM povećani su za 9,2% ili 739 miliona KM, dok su u stranim valutama ostvarili rast od 2,4% ili 195 miliona KM. Navedeno je rezultiralo povećanjem učešća depozita u domaćoj valuti na 58% (+1,6 procentnih poena) i iznosili su 8,7 milijardi KM, a za istu relativnu promjenu smanjeno je učešće depozita u stranoj valuti (sa dominantnim učešćem EURO), koji su iznosili su 6,3 milijarde KM.

Struktura depozita prema porijeklu deponenata na kraju trećeg kvartala 2017. godine je također neznatno promijenjena: sredstva rezidenata u iznosu od 14,2 milijarde KM imala su učešće 94,1% (+0,9 procentnih poena), a depoziti nerezidenata iznosili su 895 miliona KM, što je 5,9% ukupnih depozita. Depoziti rezidenata imali su rast od 7,3% ili 958 miliona KM, a depoziti nerezidenata ostvarili su pad od 7,4% ili 72 miliona KM. Evidentno je da je u posljednjih nekoliko godina prisutan kontinuirani pad depozita nerezidenata, što je rezultat povlačenja, odnosno povrata depozita „majke“ ili članica grupacije, na koje se većim dijelom i odnose sredstva nerezidenata.

Dugogodišnji trend rasta štednih depozita, kao najznačajnijeg segmenta depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nastavljen je i u 2017. godini, sa stopom od samo 2% ili 161 milion KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 8,1 milijardu KM.

Tabela 16: Nova štednja stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)			I N D E K S	
	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Državne	78.771	86.481	83.632	110	97
Privatne	7.156.178	7.810.404	7.970.344	109	102
UKUPNO	7.234.949	7.896.885	8.053.976	109	102

Grafikon 13: Nova štednja stanovništva po periodima

U dvije najveće banke nalazi se 56% štednje, dok pet banaka ima pojedinačno učešće manje od 2%, što iznosi 6,1% ukupne štednje u sistemu.

Od ukupnog iznosa štednje 44% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 56% u stranoj.

Tabela 17: Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)				I N D E K S			
	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.	3/2	4/3	
1	2	3	4	5	6			
Kratkoročni štedni depoziti	3.537.982	48,9%	4.074.910	51,6%	4.270.885	53,1%	113	105
Dugoročni štedni depoziti	3.696.967	51,1%	3.821.975	48,4%	3.783.091	46,9%	104	99
UKUPNO	7.234.949	100,0%	7.896.885	100,0%	8.053.976	100,0%	108	102

Ročna struktura štednih depozita u odnosu na kraj 2016. godine blago je promijenjena rastom kratkoročnih depozita za 5% ili 196 miliona KM, dok su dugoročni smanjeni za 1% ili 39 miliona KM, što je rezultiralo rastom učešća kratkoročnih depozita sa 51,6% na 53,1%.

Dugogodišnji kontinuirani rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u FBiH, rezultat su, s jedne strane, jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankarskog sistema za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne bankarske supervizije koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sistema osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno finansijskog sektora i zaštita štediša. U cilju očuvanja i jačanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankarskog sistema u BiH, nakon izbijanja finansijske krize došlo je do povećanja iznosa osiguranog depozita, a posljednjom odlukom Upravnog odbora Agencije za osiguranje depozita BiH iz dvanaestog mjeseca 2013. godine limit osiguranog depozita povećan je sa 35.000 KM na 50.000 KM, počevši sa primjenom od 01.01.2014. godine. Sve poduzete aktivnosti usmjerene su na smanjenje utjecaja globalne ekonomske krize na bankarski i ukupni ekonomski sistem FBiH i BiH.

Sa 30. 09. 2017. godine svih 15 banaka iz Federacije BiH je uključeno u program osiguranja depozita (imaju licencu Agencije za osiguranje depozita u BiH).

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹⁴ banaka u FBiH na dan 30. 09. 2017. godine iznosio je 2,5 milijardi KM.

-u 000 KM-

Tabela 18: Regulatorni kapital						
O P I S	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.	INDEKS
1	2		3		4	5 (3/2) 6 (4/3)
1.a.Osnovni kapital prije umanjnja	2.010.634		2.167.814		2.271.924	108 105
1.1. Dionički kapital-obične i trajne nekum.dion.	1.164.402		1.215.668		1.225.580	104 101
1.2. Iznos emisionih ažia	132.667		138.786		137.290	105 99
1.3.Rezerve i zadržana dobit	713.565		813.360		909.054	114 112
1.b.Odbitne stavke	183.755		112.297		103.004	61 92
1.1. Nepokriveni gubici iz ranijih godina	28.371		16.690		47.879	59 287
1.2. Gubitak iz tekuće godine	102.108		42.314		3.239	41 8
1.3. Trezorske dionice	102		3.034		3.034	2975 100
1.4.. Iznos nematerijalne imovine	49.837		47.315		45.687	95 97
1.5. Odložena porezna sredstva	1.641		1.881		1.812	115 96
1.6.Negativne revalorizacijske rezerve	1.696		1.063		1.353	63 127
1. Osnovni kapital (1a-1b)	1.826.879	85%	2.055.517	88%	2.168.920	88% 113 106
2. Dopunski kapital	330.784	15%	284.917	12%	305.407	12% 86 107
2.1. Dion.kapital-trajne prior.kumul.dion.	3.090		209		209	7 100
2.2. Opće rezerve za kreditne gubitke	208.619		170.420		183.582	82 108
2.3. Pozitivne revalorizacijske rezerve	9.735		9.741		13.106	100 135
2.4. Iznos revidirane tekuće dobiti	N/a		N/a		N/a	N/a N/a
2.5. Iznos subordinisanih dugova	107.918		103.122		107.085	96 104
2.5. Hibridne stavke i ostali instrumenti	1.422		1.425		1.425	100 100
3. Kapital (1 + 2)	2.157.663	100%	2.340.434	100%	2.474.327	100% 108 106
4. Odbitne stavke od kapitala	206.321		200.035		216.767	97 108
4.1. Ulozi banke u kap.dr.pravnih lica koji prelazi 5% osn.kap.	1.007		0		0	N/a N/a
4.2. Iznos nedostajućih rezervi za kreditne gub.po regulat.zahtjevu	204.559		200.035		216.767	98 108
4.3. Ostale odbitne stavke	755		0		0	N/a N/a
5. Neto kapital (3- 4)	1.951.342		2.140.399		2.257.560	110 105

U prva tri kvartala 2017. godine kapital je povećan za 6% ili 134 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine, bez promjene u strukturi (osnovni 88% i dopunski kapital 12%). Osnovni kapital je povećan za 6% ili 113 miliona KM, a dopunski za 7% ili 20 miliona KM.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom po osnovu uključivanja ostvarene dobiti za 2016. godinu i dokapitalizacije dvije banke u iznosu od 10 miliona KM. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka od strane skupštine banaka, ostvarena dobit (13 banaka) u iznosu od 212 miliona KM, raspoređena je na sljedeći način: 49% ili 104 miliona KM u osnovni kapital (zadržanu dobit i rezerve), dvije banke su donijele odluku o isplati dividende (ukupno 61 milion KM), jedna banka je dio ostvarene dobiti od 45 miliona KM rasporedila u zadržanu dobit, ali ista nije stavka osnovnog kapitala, dok je jedna banka cjelokupnu dobit u iznosu od dva miliona KM rasporedila na pokriće ranije ostvarenog gubitka.

Odbitne stavke (koje umanjuju osnovni kapital) su smanjene za 8% ili devet miliona KM, najviše kao rezultat smanjenja nepokrivenih gubitaka u iznosu od 11 miliona KM (kod tri banke), tekući gubitak iznosi tri miliona KM, a ostale stavke su neznatno promijenjene.

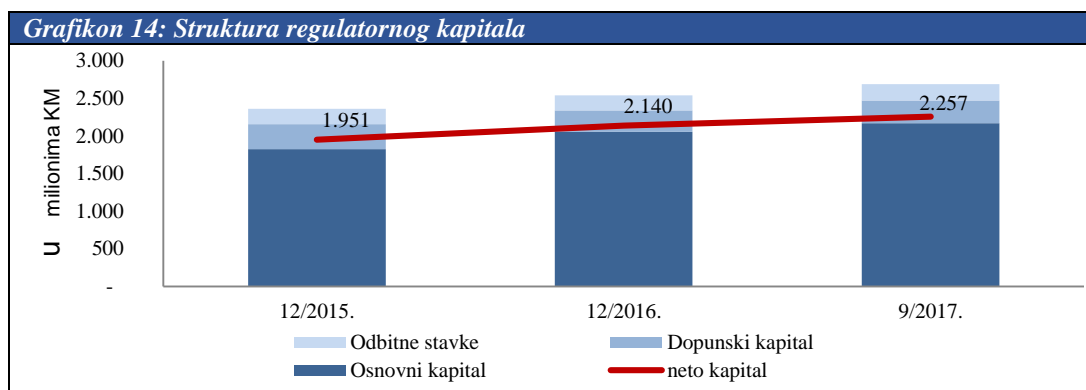
Dopunski kapital je povećan za 7% ili 20 miliona KM, najvećim dijelom zbog povećanja općih rezervi za kreditne gubitke (ORKG).

Izmjenom regulative od kraja 2011. godine u odbitne stavke od kapitala uključena je nova obračunska stavka: nedostajuće rezerve za kreditne gubitke po regulatornom zahtjevu (razlika između potrebnih regulatornih rezervi za kreditne gubitke po bilansnim i vanbilansnim stavkama i rezervi za kreditne

¹⁴ Regulatorni kapital definiran čl. 7, 8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka i kapitalnoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH”, broj: 46/14).

gubitke formiranih iz dobiti), koja je sa 30. 09. 2017. godine iznosila 217 miliona KM, što je blago povećanje (8% ili 17 miliona KM) u odnosu na 2016. godinu (u 2016. godini ova stavka je smanjena za 2% ili pet miliona KM).

U narednom grafikonu je data struktura regulatornog kapitala.

Neto kapital je, kao rezultat navedenih promjena, povećan za 5% ili 117 miliona KM i sa 30. 09. 2017. godine iznosio je 2,3 milijarde KM.

Adekvatnost kapitaliziranosti pojedinačnih banaka, odnosno ukupnog sistema, zavisi, s jedne strane, od nivoa neto kapitala, a s druge, od ukupnog rizika aktive (rizik aktive bilansa i vanbilansa i ponderisanog operativnog rizika).

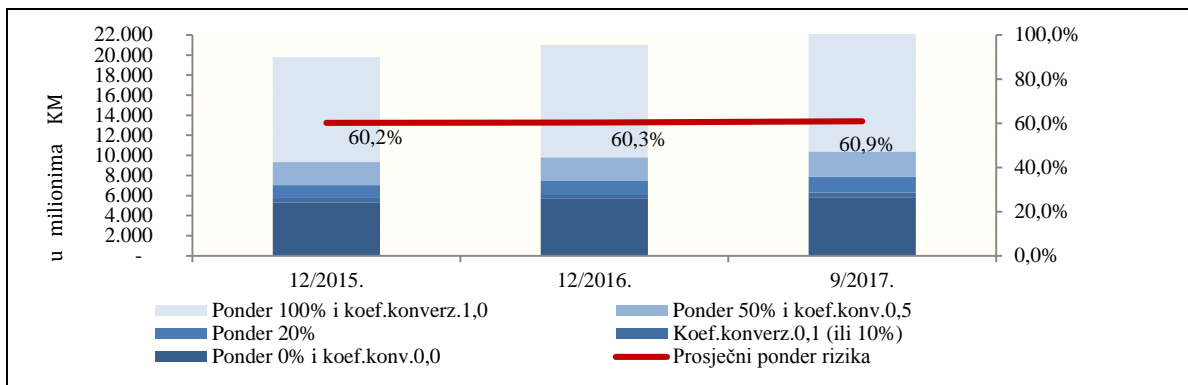
U narednoj tabeli daje se struktura neto izloženosti banaka prema ponderima kreditnog rizika, odnosno koeficijenta konverzije za vanbilansne stavke.

-u 000 KM-

Tabela 19: Struktura neto izloženosti banaka prema ponderima kreditnog rizika

O P I S	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	INDEKS	
				5 (3/2)	6 (4/3)
UKUPNA IZLOŽENOST (1+2):	19.799.548	20.994.773	22.426.384	106	107
1 Aktiva bilansa stanja	16.635.188	17.863.737	19.048.412	107	107
2. Vanbilansne pozicije	3.164.360	3.131.036	3.377.972	99	108
RASPORED PO PONDERIMA RIZIKA I KOEFICIJENTIMA KONVERZIJE					
Ponder 0%	5.255.223	5.695.758	5.779.906	108	101
Ponder 20%	1.279.029	1.309.962	1.574.294	102	120
Ponder 50%	52.241	75.541	67.599	145	89
Ponder 100%	10.048.695	10.782.476	11.626.613	107	108
Koef.konverzije 0,0	51.199	43.699	59.657	85	137
Koef.konverzije 0,1	456.896	396.664	463.764	87	117
Koef.konverzije 0,5	2.227.852	2.291.106	2.458.494	103	107
Koef.konverzije 1,0	428.413	399.567	396.057	93	99
RIZIK AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	11.918.650	12.667.026	13.646.955	106	108
Prosječni ponder rizika	60,2%	60,3%	60,9%	100	101

Grafikon 15: Struktura neto izloženosti banaka prema ponderima kreditnog rizika

Ukupna neto izloženost banaka (prije primjene pondera) u prva tri kvartala 2017. godine povećana je za 7%. Rizik aktive bilansa i vanbilansa (nakon primjene pondera) sa 30. 09. 2017. godine iznosio je 13,6 milijardi KM, sa stopom rasta od 8%, na šta je najviše utjecao rast stavki koje se ponderišu sa 100% (najvećim dijelom odnosi se na rast kreditnog portfolija). Kao rezultat navedenog, prosječni ponder rizika je povećan sa 60,3% na 60,9%.

Isti smjer kretanja imao je ponderisani operativni rizik (POR), koji je neznatno povećan (4%) i sa 30. 09. 2017. godine iznosi jednu milijardu KM. Sve je to rezultiralo povećanjem iznosa ukupnog rizika aktive za 7% ili jednu milijardu KM, odnosno na nivo od 14,7 milijardi KM.

Sa 30. 09. 2017. godine učešće rizika aktive bilansa i vanbilansa (izloženost kreditnom riziku) iznosilo je 93%, a po osnovu operativnog rizika 7%.

Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁵ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i ukupnog rizika aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2017. godine iznosio 15,4%, što je za 0,3 procentna poena niže nego na kraju 2016. godine.

Također, pokazatelj snage i kvaliteta kapitala je odnos osnovnog kapitala (Tier I) i ukupnog rizika aktive, koji je sa 30. 09. 2017. godine na nivou bankarskog sektora iznosio 14,8%. Obaveza banaka je da dio osnovnog kapitala koji je iznad 9% (primjena od 31. 12. 2016. godine) iznosa ukupnog rizika aktive, namijene za pokriće rizika koji se odnose na preventivnu zaštitu od potencijalnih gubitaka u vrijeme krize, odnosno stresnih situacija, kroz zaštitni sloj za očuvanje kapitala, koji je propisan u iznosu od 2,5% od iznosa ukupnog rizika aktive. Propisana su i druga dva zaštitna sloja - protuciklični zaštitni sloj i zaštitni sloj za sistemski rizik, koje bi FBA u slučaju potrebe utvrdila posebnom odlukom.

Banke su također dužne da osiguraju i održavaju stopu finansijske poluge kao dodatnu sigurnosnu i jednostavnu kapitalnu zaštitu, najmanje u iznosu od 6%, počev od 31. 12. 2015. godine. Stopa finansijske poluge na nivou bankarskog sektora na dan 30. 09. 2017. godine iznosila je 9,7%, kao i na kraju 2016. godine.

Posljednjih nekoliko godina adekvatnost kapitala bankarskog sektora održana je kontinuirano iznad 15% što je zadovoljavajuća kapitaliziranost na nivou sistema. Banke su zadržale najveći dio ostvarene dobiti u prethodnim godinama u kapitalu, također nekoliko banaka je dodatnim kapitalnim injekcijama poboljšalo nivo kapitaliziranosti. Međutim, problemi vezani za nekvalitetne plasmane i dio koji nije pokriven rezervama za kreditne gubitke (neto nekvalitetna aktiva) može u narednom periodu utjecati na slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, iako je u posljednje tri godine prisutan pozitivan trend smanjenja neto nekvalitetne aktive i poboljšanje koeficijenta neto nekvalitetna aktiva u odnosu na osnovni kapital, što se vidi iz sljedećih podataka: na kraju 2014. godini neto nekvalitetna aktiva iznosila je 431 milion KM, a koeficijent 24,3%, u 2015. godini neto nekvalitetna aktiva je imala dalji trend smanjenja (najviše po osnovu značajnog otpisa kod jedne banke) i iznosila je 399 miliona KM, a koeficijent 21,9%. U 2016. godini nastavljen je trend pada (također je zabilježen značajan otpis), neto nekvalitetna aktiva sa 31. 12. 2016. godine iznosila je 337 miliona KM, a koeficijent 16,4%. U tri

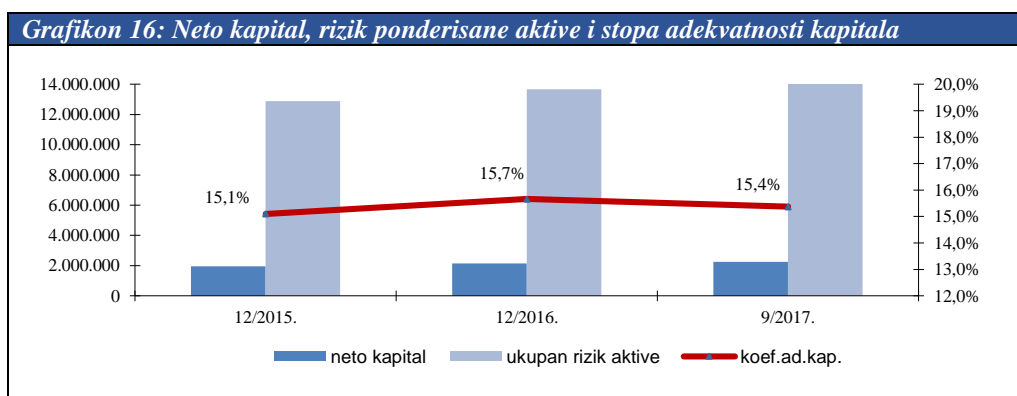
¹⁵ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

kvartala 2017. godine nastavljen je trend pada, neto nekvalitetna aktiva sa 30. 09 .2017. godine iznosila je 282 miliona KM, a koeficijent 13,0%, što je, i pored značajnog smanjenja, i dalje visok nivo i pokazatelj. Također, treba istaći da banke ne izračunavaju kapitalni zahtjev za tržišne rizike, zbog čega je stopa adekvatnosti kapitala veća.

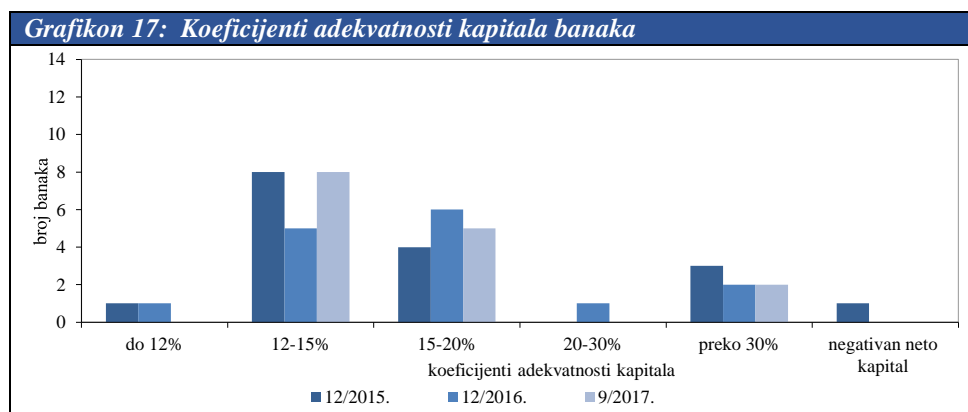
-000 KM-

Tabela 20: Neto kapital, ukupni ponderisani rizici i stopa adekvatnosti kapitala

O P I S	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	INDEKS	
1	2	3	4	5(3/2)	6(4/3)
1. NETO KAPITAL	1.951.342	2.140.399	2.257.560	110	105
2. RIZIK AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	11.918.650	12.667.026	13.646.955	106	108
3. POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	976.734	1.001.018	1.042.691	102	104
4. UKUPAN RIZIK AKTIVE (2+3)	12.895.384	13.668.044	14.689.646	106	107
5. STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (1/ 4)	15,1%	15,7%	15,4%	104	98

Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sistema sa 30. 09. 2017. godine od 15,4% je i dalje znatno viša od zakonskog minimuma (12%) i predstavlja zadovoljavajuću kapitaliziranost ukupnog sistema za postojeći nivo izloženosti rizicima i jaku osnovu i temelj za očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti.

Svih 15 banaka u FBiH sa 30. 09. 2017. godine imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%. Prema analitičkim podacima devet banaka je imalo stopu adekvatnosti kapitala nižu nego na kraju 2016. godine, dok je kod šest banaka bolja.

U nastavku se daje pregled stopa adekvatnosti kapitala u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- 5 banaka ima stopu između 12,7% i 13,9%,
- 8 banaka ima stopu između 14,6% i 16,7%,
- 2 banke imaju adekvatnost 37,3% i 42,2%.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i osiguranju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju, prije svega kreditnom riziku, kao najznačajnijem riziku kojem su banke izložene u poslovanju.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji BiH posluju. Također, u fokusu su banke čije je ukupno poslovanje pod pojačanim nadzorom i u kojima je nužno jačanje kapitalne osnove, kao osnovnog preduslova za sanaciju ovih banaka i izlaska iz zone nesigurnog i nesolidnog poslovanja. Pod posebnim je nadzorom i kapital banaka koje imaju negativne trendove u kvalitetu aktive, što se odražava na kapital i predstavlja realnu opasnost za dalje slabljenje kapitalne osnove. Zato je segment kapitala pod kontinuiranim pojačanim supervizorskim nadzorom, kako ne bi došlo do ugrožavanja stabilnosti banaka i erozije kapitalne osnove na nivo koji bi ugrozio ne samo poslovanje banaka, nego i utjecao na stabilnost ukupnog bankarskog sistema.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava-stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Stupanjem na snagu Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine početkom 2010. godine, banke su bile u obavezi da počevši od 2011. godine finansijske izvještaje sastavljaju u skladu s MRS i MSFI, pri čemu se za priznavanje i mjerenje finansijske imovine i obaveza primjenjuje MRS 39 - Finansijski instrumenti, priznavanje i mjerenje i MRS 37- Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. Prilikom procjene izloženosti banaka kreditnom riziku, banke su dužne i dalje obračunavati rezerve za kreditne gubitke (RKG) u skladu sa kriterijima iz Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, uvažavajući već formirane ispravke vrijednosti bilansne aktive i rezerviranja za gubitke po vanbilansnim stavkama koje se evidentiraju u knjigama banaka, kao i RKG formirane iz dobiti (na računima kapitala).

-u 000 KM-

Tabela 21: Aktiva (bilans i vanbilans), RKG po regulatoru i ispravke vrijednosti po MRS-u					
OPIS	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	INDEKS	
1	2	3	4	5(3/2)	6(4/3)
1. Rizična aktiva ¹⁶	14.850.813	15.678.467	16.736.872	106	107
2. Obračunate regulatorne rezerve za kreditne gubitke	1.507.523	1.533.712	1.542.108	102	101
3. Ispravka vrijednosti i rezerve za vanbilansne stavke	1.269.548	1.294.471	1.287.160	102	99
4. Potrebne regulatorne rezerve iz dobiti za procijenjene gubitke	408.247	405.019	422.594	99	104
5. Formirane regulatorne rezerve iz dobiti za procijenjene gubitke	315.734	315.734	315.734	100	100
6. Nedostajući iznos regulat. rezervi iz dobiti za procijenjene gub.	204.558	200.035	216.767	98	108
7. Nerizične stavke	6.797.824	7.175.607	7.556.595	106	105
8. UKUPNA AKTIVA (1+7)	21.648.637	22.854.074	24.293.467	106	106

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁷ banaka u FBiH sa 30. 09. 2017. godine iznosila je 24 milijarde KM i veća je za 6% ili 1,4 milijarde KM u odnosu na kraj 2016. godine. Rizična aktiva iznosi 16,7 milijardi KM i veća je za 7% ili 1,1 milijardu KM.

Nerizične stavke iznose 7,6 milijardi KM ili 31% ukupne aktive s vanbilansom i veće su za 5% ili 381 milion KM u odnosu na kraj 2016. godine.

Ukupne obračunate RKG po regulatornom zahtjevu su povećane (1% ili osam miliona KM) i iznose 1,5 milijardi KM, a formirane ispravke vrijednosti bilansne aktive i rezerviranja za gubitke su manje za 1%

¹⁶ Isključen iznos plasmana i potencijalnih obaveza od 201 milion KM osiguranih novčanim depozitom.

¹⁷ Aktiva definirana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine FBiH“, broj 85/11 - prečišćeni tekst i 33/12-ispravka, 15/13).

ili sedam miliona KM i iznose 1,3 milijarde KM. Potrebne regulatorne rezerve¹⁸ iznose 423 miliona KM i veće su za 4% ili 18 miliona KM. Formirane regulatorne rezerve iz dobiti u iznosu od 316 miliona KM su na istom nivou kao i na kraju 2016. godine. Nedostajuće regulatorne rezerve¹⁹ sa 30. 09. 2017. godine iznose 217 miliona KM, s rastom od 8% ili 17 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine.

-u 000 KM-

Tabela 22: Ukupna aktiva, bruto bilansna aktiva, rizične i nerizične stavke aktive

O P I S	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Strukt. %	Iznos	Strukt. %	Iznos	Strukt. %	8 (4/2)	9 (6/4)
1.	2	3	4	5	6	7		
Kreditni	10.186.613	84,1	10.850.532	84,2	11.598.818 ²⁰	84,1	106	107
Kamate	71.680	0,6	69.237	0,5	70.241	0,5	97	101
Dospjela potraživanja	1.161.853	9,6	1.164.973	9,0	1.139.703	8,3	100	98
Potraživanja po plać. garancijama	24.648	0,2	26.537	0,2	30.110	0,2	108	113
Ostali plasmani	139.457	1,1	138.995	1,1	204.633	1,5	100	147
Ostala aktiva	526.871	4,4	638.228	5,0	742.856	5,4	121	116
1.RIZIČNA BILANSNA AKTIVA	12.111.122	100,0	12.888.502	100,0	13.786.361	100,0	106	107
2. NERIZIČNA BILANSNA AKTIVA	6.289.910		6.745.740		7.041.998		107	104
3. BRUTO BILANSNA AKTIVA (1+2)	18.401.032		19.634.242		20.828.359		107	106
4. RIZIČNI VANBILANS	2.739.691		2.789.965		2.950.511		102	106
5. NERIZIČNI VANBILANS	507.914		429.867		514.597		85	120
6. UKUPNE VANBILANSNE STAVKE (4+5)	3.247.605		3.219.832		3.465.108		99	108
7. RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM (1+4)	14.850.813		15.678.467		16.736.872		106	107
8. NERIZIČNE STAVKE (2+5)	6.797.824		7.175.607		7.556.595		106	105
9. AKTIVA S VANBILANSOM (3+6)	21.648.637		22.854.074		24.293.467		106	106

Bruto bilansna aktiva⁶ iznosi 20,8 milijardi KM i veća je za 6% ili 1,2 milijarde KM u odnosu na kraj 2016. godine. Rizična bilansna aktiva iznosi 13,8 milijardi KM, što je 66% bruto bilansne aktive, s ostvarenim rastom od 7% ili 898 miliona KM. Nerizična bilansna aktiva iznosi sedam milijardi KM i veća je za 4% ili 296 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine.

Vanbilansne rizične stavke u iznosu od tri milijarde KM su veće za 6% ili 160 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine, a nerizične stavke iznose 515 miliona KM, s ostvarenim rastom od 20% ili 85 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine.

U 2017. godini nastavljen je pozitivan trend u ključnoj djelatnosti banaka, odnosno u segmentu kreditiranja. Za tri kvartala 2017. godine ostvaren je rast kredita od 6% ili 683 miliona KM (u 2016. godini rast iznosio 6% ili 659 miliona KM). Sa 30. 09. 2017. godine krediti su iznosili 13 milijardi KM, što je učešće od 66,2% (-0,6 procentnih poena).

U prva tri kvartala 2017. godine plasirano je ukupno 7,9 milijardi KM novih kredita, što je za 20% ili 1,3 milijarde KM više u odnosu na isti period prošle godine. Od ukupno plasiranih kredita na privredu se odnosi 71%, a na stanovništvo 26% (na kraju 2016. godine: privreda 72%, stanovništvo 25%). Ročna struktura novoodobrenih kredita: dugoročni 43%, kratkoročni 57% (na kraju 2016. godine: dugoročni 45%, kratkoročni 55%).

Tri najveće banke u FBiH s iznosom kredita od sedam milijardi KM imaju učešće od 54% u ukupnim kreditima na nivou sistema.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli.

-u 000 KM-

Tabela 23: Sektorska struktura kredita

¹⁸ Potrebne regulatorne rezerve predstavljaju pozitivnu razliku između obračunatih RKG i ispravki vrijednosti (obračunate RKG su veće od ispravke vrijednosti).

¹⁹ Nedostajući iznos regulatornih rezervi predstavlja pozitivnu razliku između potrebnih i formiranih RKG.

²⁰ Isključen iznos kredita od 150 miliona KM pokriven novčanim depozitom (uključen u nerizičnu bilansnu aktivu).

SEKTORI	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Vladine institucije	250.805	2,2	265.892	2,2	246.029	1,9	106	93
Javna preduzeća	269.507	2,3	226.891	1,8	214.030	1,6	84	94
Privatna preduzeća i društ.	5.328.591	45,9	5.756.280	46,9	6.135.963	47,4	108	107
Bankarske institucije	5.701	0,0	58	0,0	46	0,0	1	79
Nebankarske finansijske instit.	41.542	0,4	40.365	0,3	60.812	0,5	97	151
Građani	5.705.684	49,1	5.972.074	48,7	6.285.044	48,5	105	105
Ostalo	8.914	0,1	8.668	0,1	11.726	0,1	97	135
UKUPNO	11.610.744	100,0	12.270.228	100,0	12.953.650	100,0	106	106

U sektorskoj strukturi kredita dominantna su dva sektora: stanovništvo i privatna preduzeća, dok je kreditiranje ostalih sektora neznatno. U 2017. godini nastavljen je pozitivan trend kretanja u segmentu sektorskog kreditiranja iz 2016. godine, odnosno veće kreditiranje privatnih preduzeća nego stanovništva. Stopa rasta kredita privatnih preduzeća iznosila je 7% ili 380 miliona KM (u 2016. godini ostvaren rast od 8% ili 428 miliona KM), tako da su sa 30. 09. 2017. godine krediti ovog sektora dostigli iznos od 6,1 milijardu KM i učešće od 47,4% (+0,5 procentnih poena). U istom periodu 2017. godine rast kredita sektoru stanovništva iznosio je 5% ili 313 miliona KM (u 2016. godini ostvaren rast od 5% ili 266 miliona KM), dok je učešće blago smanjeno sa 48,7% na 48,5% i sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 6,3 milijarde KM.

Prema dostavljenim podacima od banaka sa stanjem 30. 09. 2017. godine, struktura kredita stanovništvu po namjeni je skoro ista kao na kraju 2016. godine: učešće kredita za finansiranje potrošnih dobara⁶ iznosi 81%, učešće stambenih kredita iznosi 17%, a sa preostalih 2% kreditirani su mali zanati, mali biznis i poljoprivreda.

Tri najveće banke u sistemu plasirale su, kao i na kraju 2016. godine, stanovništvu 61%, a privatnim preduzećima 45% ukupnih kredita datih ovim sektorima.

Valutna struktura kredita: najveće učešće od 53,7% ili sedam milijardi KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom (EUR: 6,9 milijardi KM ili 99%, CHF: 76 miliona KM ili 1%), krediti u domaćoj valuti 45,9% ili 5,9 milijardi KM, a najmanje učešće od samo 0,4% ili 48 miliona KM imaju krediti u stranoj valuti (od toga se skoro sve odnosi na EUR: 43 miliona KM ili 91%). Ukupan iznos kredita s valutnom klauzulom u CHF valuti od 76 miliona KM ima učešće od 0,6% u ukupnom kreditnom portfoliju i cijeli iznos se odnosi na jednu banku u sistemu (na kraju 2016. godine 0,9%).

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja banaka. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identifikiranje potencijalnih kreditnih gubitaka.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije dati su u sljedećoj tabeli.

-u 000 KM-

Tabela 24: Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR) i potencijalni kreditni gubici (PKG)

Kategorija klasifikacije	31.12.2015.			31.12.2016.			30.09.2017.			INDEKS	
	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	11(5/2)	12(8/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
A	12.316.066	82,9	246.321	13.166.182	84,0	263.324	14.312.066	85,5	285.220	107	109
B	950.153	6,4	76.023	982.398	6,3	77.167	1.017.906	6,0	81.010	103	104
C	301.862	2,0	75.796	224.335	1,4	58.086	200.168	1,1	51.824	74	89
D	426.025	2,9	252.682	423.766	2,7	253.348	329.587	1,9	195.840	99	78
E	856.707	5,8	856.701	881.786	5,6	881.787	928.220	5,5	928.214	103	105
Rizična ak. (A-E)	14.850.813	100,0	1.507.523	15.678.467	100,0	1.533.712	16.736.872	100,0	1.542.108	106	107
Klasifikovana (B-E)	2.534.747	17,1	1.261.202	2.512.285	16,0	1.270.389	2.475.881	14,8	1.256.888	99	99
Nekvalitetna (C-E)	1.584.594	10,7	1.185.179	1.529.887	9,8	1.193.221	1.457.975	8,7	1.175.878	97	95
Nerizična akt.²¹	6.797.824			7.175.607			7.556.595			106	105
UKUPNO (rizična i nerizična)	21.648.637			22.854.074			24.293.467			106	106

Prvi indikator i upozoravajući signal da postoje potencijalni problemi u otplati kredita je rast dospjelih potraživanja i učešća u ukupnim kreditima. Sa 30. 09. 2017. godine dospjela potraživanja iznose 1,2 milijarde KM, što je manje za 2% ili 22 miliona KM u odnosu na kraj prethodne godine.

Ako se analizira kvalitet rizične aktive kroz kretanje i promjene ključnih pokazatelja, može se konstatovati da su u 2017. godini ključni pokazatelji kvaliteta aktive nastavili s trendom blagog poboljšanja, najvećim dijelom zbog utjecaja kreditnog rasta. Kod nekih banaka pokazatelji su imali blage oscilacije (poboljšanje ili pogoršanje), odnosno sedam banaka ima pokazatelje učešća klasifikovane u odnosu na rizičnu aktivu lošije od bankarskog sektora, a pet banaka ima pokazatelje učešća nekvalitetne u odnosu na rizičnu aktivu lošije od bankarskog sektora.

Klasifikovana aktiva je sa 30. 09. 2017. godine iznosila 2,5 milijardi KM, a nekvalitetna 1,5 milijardi KM.

Klasifikovana aktiva (B-E) je smanjena za neznatnih 1% ili 36 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine (u 2016. godini pad od 1% ili 22 miliona KM). Kategorija B je povećana za 4% ili 35 miliona KM. Nekvalitetna aktiva (C-E) je smanjena za 5% ili 72 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine, s napomenom da trajni otpis aktive za devet mjeseci 2017. godine iznosi 71 milion KM (u 2016. godini nekvalitetna aktiva je smanjena za 3% ili 55 miliona KM).

Koeficijent iskazan kroz učešće klasifikovane u rizičnoj aktivi iznosi 14,8%, a smanjenje za 1,2 procentna poena u odnosu na kraj 2016. godine je isključivo rezultat rasta rizične aktive od 7% ili 1,1 milijardu KM.

Najvažniji pokazatelj kvaliteta aktive je odnos nekvalitetne i rizične aktive, iznosi 8,7%, što je niže za 1,1 procentni poen u odnosu na kraj 2016. godine. Međutim, to treba uzeti s dozom opreza i rezerve, imajući u vidu da učešće B kategorije iznosi 6%, te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiji kvalitet i da trebaju biti klasifikovani kao nekvalitetna aktiva.

Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: pravnim licima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima, kod kredita plasiranih pravnim licima.

²¹ Stavke aktive koje se, u skladu s članom 2. stav (2) Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne klasifikuju i stavke na koje se, u skladu sa čl.22. stav (8) Odluke, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

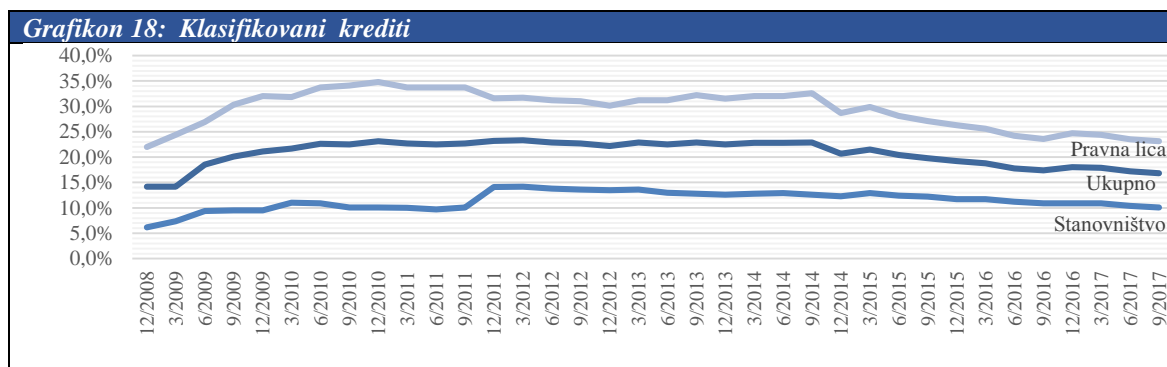
Tabela 25: Klasifikacija kredita datih stanovništvu i pravnim licima

Kategorija klasifikacije	31.12.2016.						30.09.2017.						INDEKS
	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO		Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO		
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12 (8+10)	13	14(12/6)
A	5.319.385	89,1	4.744.319	75,3	10.063.704	82,0	5.647.746	89,8	5.125.847	76,9	10.773.593	83,2	107
B	161.278	2,7	600.184	9,7	770.462	6,3	162.415	2,6	652.545	9,8	814.960	6,3	106
C	61.962	1,0	149.040	2,4	211.002	1,7	61.985	1,0	128.229	1,9	190.214	1,5	90
D	77.142	1,3	329.597	5,2	406.739	3,3	50.421	0,8	266.647	4,0	317.068	2,4	78
E	352.307	5,9	466.014	7,4	818.321	6,7	362.477	5,8	495.338	7,4	857.815	6,6	105
UKUPNO	5.972.074	100,0	6.298.154	100,0	12.270.228	100,0	6.285.044	100,0	6.668.606	100,0	12.953.650	100,0	106
Klas. kred. B-E	652.689	10,9	1.553.835	24,7	2.206.524	18,0	637.298	10,1	1.542.759	23,1	2.180.057	16,8	99
Nekv. kred C-E	491.411	8,2	944.651	15,0	1.436.062	11,7	474.883	7,6	890.214	13,3	1.365.097	10,5	95
		48,7		51,3		100,0		48,5		51,5			
Učešće po sektorima u klasifikovanim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E		29,6		70,4		100,0		29,2		70,8		100,0	
Nekvalitetni C-E		34,2		65,8		100,0		34,8		65,2		100,0	
Kategorija B		20,9		79,1		100,0		19,9		80,1		100,0	

Indikatori kvaliteta kredita su u tri kvartala 2017. godine blago poboljšani, učešće klasifikovanih kredita je smanjeno na nivo od 16,8% (-1,2 procentna poena), zbog rasta ukupnih kredita, dok su klasifikovani krediti smanjeni za 1% ili 26 miliona KM. Klasifikovani krediti oba sektora su smanjeni: stanovništva za 2% ili 15 miliona KM, a pravnih lica za 1% ili 11 miliona KM.

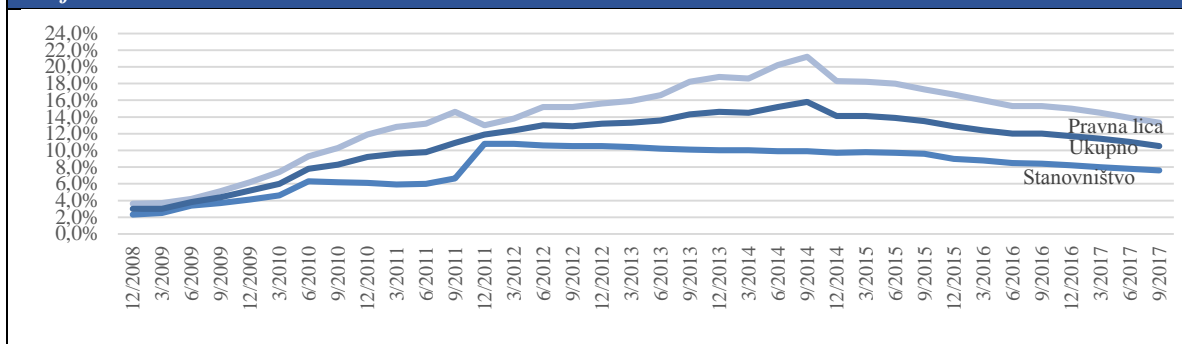
Trend pada učešća nekvalitetnih kredita, kao ključnog indikatora kvaliteta kredita, od posljednjeg kvartala 2014. godine, nastavljen je i u 2017. godini i u posmatranom periodu 2017. godine smanjeno je sa 11,7% na 10,5%, kao rezultat kreditnog rasta od 6% ili 683 miliona KM i smanjenja ukupnih nekvalitetnih kredita za 5% ili 71 milion KM, s napomenom da je trajni otpis iznosio 69 miliona KM.

Nekvalitetni krediti pravnih lica su smanjeni za 6% ili 54 miliona KM, a stanovništva za 3% ili 16 miliona KM, u odnosu na kraj 2016. godine.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima u iznosu od 6,7 milijardi KM, sa 30. 09. 2017. godine u kategorije B do E klasifikovano je i dalje visokih 23,1% ili 1,5 milijardi KM, što je smanjenje za 1,6 procentnih poena u odnosu na kraj 2016. godine (u 2016. godini učešće je smanjeno za istih 1,6 procentnih poena), dok je pokazatelj za sektor stanovništva znatno bolji. Od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 6,3 milijarde KM, u navedene kategorije klasifikovano je 637 miliona KM ili 10,1%, što je smanjenje za 0,8 procentnih poena u odnosu na kraj 2016. godine (u 2016. godini učešće je također smanjeno za 0,8 procentnih poena).

Grafikon 19: Nekvalitetni krediti

Najvažniji indikator kvaliteta kreditnog portfolija je učešće nekvalitetnih kredita. Od ukupnih nekvalitetnih kredita, na pravna lica se odnosi 65%, a na stanovništvo 35% (31. 12. 2016.: pravna lica 66%, stanovništvo 34%). U tri kvartala 2017. godine učešće nekvalitetnih kredita i kod sektora stanovništva i kod pravnih lica je smanjeno, kao rezultat već ranije navedenih faktora: smanjenja nekvalitetnih kredita i stanovništva (za 3% ili 16 miliona KM) i pravnih lica (6% ili 54 miliona KM), kao i kreditnog rasta (stanovništva: 5% ili 313 miliona KM i pravnih lica 6% ili 370 miliona KM). Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima na nekvalitetne kredite se odnosi 13,3% ili 890 miliona KM, što je za 1,7 procentni poen manje nego na kraju 2016. godine (u 2016. godini učešće je smanjeno također za 1,7 procentnih poena). Za sektor stanovništva pokazatelj učešća nekvalitetnih kredita je 7,6% ili 475 miliona KM, što je za 0,6 procentnih poena manje (u 2016. godini učešće smanjeno za 0,8 procentnih poena).

Iz navedenih podataka može se zaključiti da kreditni portfolio pravnih lica ima lošiji kvalitet od sektora stanovništva, posebno pokazatelj učešća klasifikovanih kredita, što je rezultat stanja u realnom sektoru, odnosno u privredi i ukupnoj ekonomiji u BiH.

Detaljnija i potpunija analiza temelji se na podacima o granskoj koncentraciji kredita unutar sektora pravnih lica (po sektorima) i stanovništva (po namjeni).

Tabela 26: Granska koncentracija kredita

OPIS	31.12.2016.				30.09.2017.				INDEKS	
	Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti		Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti			
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	10 (6/2)	11 (8/4)
1	2	3	4	5 (4/2)	6	7	8	9 (8/6)	10 (6/2)	11 (8/4)
1. Krediti pravnim licima										
Poljoprivredu (AGR)	143.318	1,2	24.461	17,1	200.937	1,6	33.881	16,9	140	139
Proizvodnju (IND)	1.792.572	14,6	328.438	18,3	1.895.354	14,6	298.728	15,8	106	91
Građevinarstvo (CON)	443.523	3,6	78.173	17,6	433.219	3,3	77.176	17,8	98	99
Trgovinu (TRD)	2.398.752	19,5	313.660	13,1	2.538.643	19,6	315.966	12,4	106	101
Ugostiteljstvo (HTR)	239.322	2,0	16.182	6,8	246.645	1,9	11.728	4,8	103	72
Ostalo ²²	1.280.667	10,4	183.737	14,3	1.353.808	10,5	152.735	11,3	106	83
UKUPNO 1.	6.298.154	51,3	944.651	15,0	6.668.606	51,5	890.214	13,3	106	94
2. Krediti stanovništvu za:										
Opću potrošnju	4.795.884	39,1	310.215	6,5	5.120.216	39,5	324.382	6,3	107	105
Stambenu izgradnju	1.051.760	8,6	155.825	14,8	1.055.632	8,2	131.376	12,4	100	84
Obavljanje djelatn. (obrtnici)	124.430	1,0	25.371	20,4	109.196	0,8	19.125	17,5	88	75
UKUPNO 2.	5.972.074	48,7	491.411	8,2	6.285.044	48,5	474.883	7,6	105	97
UKUPNO (1. +2.)	12.270.228	100	1.436.062	11,7	12.953.650	100	1.365.097	10,5	106	95

Najveće učešće u ukupnim kreditima, kod pravnih lica imaju sektori trgovine 19,6% i proizvodnje 14,6%, a kod stanovništva najveće učešće imaju krediti za opću potrošnju 39,5% i stambeni krediti 8,2%

²² Uključeni sljedeći sektori: saobraćaj, skladištenje i komunikacije (TRC); finansijsko posredovanje (FIN); poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge (RER); javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje (GOV) i ostalo.

(31. 12. 2016. godine: pravna lica: trgovina 19,5% i proizvodnja 14,6%, stanovništvo: opća potrošnja 39,1% i stambeni krediti 8,6%).

Pokazatelj učešća nekvalitetnih kredita posebno je visok u sektoru građevinarstva, koji u ukupnim kreditima ima nisko učešće od svega 3,3%, iznosi 17,8%, s rastom od 0,2 procentna poena (u 2016. godini učešće smanjeno za visokih 9,1 procentni poen). Također, kod sektora poljoprivrede, koji ima najmanje učešće od 1,6%, nekvalitetni krediti imaju značajno učešće od 16,9%, koje je manje za 0,2 procentna poena u odnosu na kraj prethodne godine.

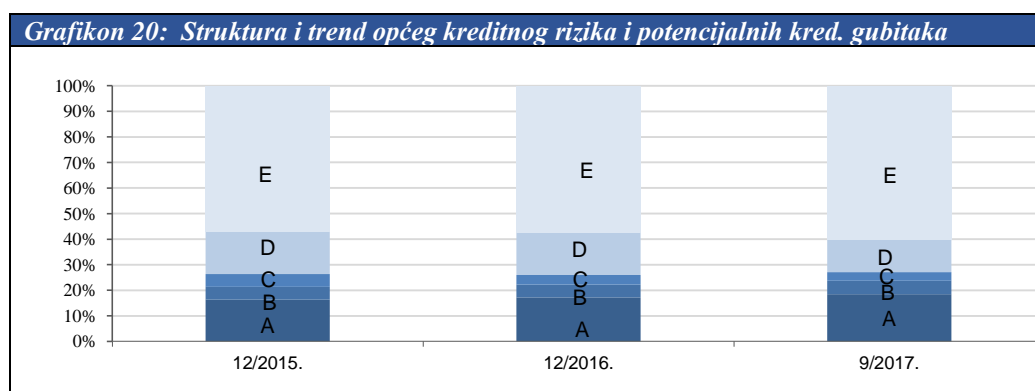
Ipak, fokus je na dva sektora s najvećim učešćem u ukupnim kreditima, a to su sektor trgovine (19,6%) i proizvodnje (14,6%). Nivo kredita plasiranih sektoru proizvodnje od 1,9 milijardi KM je za prva tri kvartala 2017. godine povećan za 6% ili 103 miliona KM, a nekvalitetni krediti su smanjeni za 9% ili 30 miliona KM, odnosno na 299 miliona KM, a učešće je, iako smanjeno za 2,5 procentnih poena, i dalje na visokom nivou od 15,8% (u 2016. godini pad od 7% ili 24 miliona KM, a učešće je smanjeno za 2,9 procentnih poena, odnosno na 18,3%). S druge strane, kreditiranje sektora trgovine za tri kvartala 2017. godine povećano je za 6% ili 140 miliona KM, odnosno na nivo od 2,5 milijardi KM. Nekvalitetni krediti kod ovog sektora povećani su za 1% ili dva miliona KM, sa 30. 09. 2017. godine iznosili su 316 miliona KM, a učešće je smanjeno za 0,7 procentnih poena, odnosno na 12,4% (u 2016. godini ostvaren je rast od 3% ili 10 miliona KM, a učešće je smanjeno sa 13,2% na 13,1%), što je bolji pokazatelj nego kod sektora proizvodnje.

Kod stanovništva dominiraju krediti za opću potrošnju, koji imaju i najveće učešće od 39,5% u ukupnim kreditima. Za tri kvartala 2017. godine zabilježen je rast ovih kredita od 7% ili 324 miliona KM, dok su krediti obrtnicima smanjeni za 12% ili 15 miliona KM, a stambeni krediti zadržani na istom nivou. Najlošiji pokazatelj učešća nekvalitetnih kredita od 17,5% (na kraju 2016. godine 20,4%), imaju krediti plasirani obrtnicima, s niskim učešćem od 0,8% u ukupnim kreditima. Relativno visoko učešće nekvalitetnih kredita od 12,4% imaju stambeni krediti (na kraju 2016. godine 14,8%), dok krediti za opću potrošnju imaju najniže učešće nekvalitetnih kredita od 6,3% (na kraju 2016. godine 6,5%).

Nivo općeg kreditnog rizika i procijenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 27: Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u %)						INDEKS	
	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		8 (4/2)	9 (6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)
A	246.321	16,3	263.324	17,2	285.220	18,5	107	108
B	76.023	5,0	77.167	5,0	81.010	5,2	102	105
C	75.796	5,0	58.086	3,8	51.824	3,4	77	89
D	252.682	16,7	253.348	16,5	195.840	12,7	100	77
E	856.701	57,0	881.787	57,5	928.214	60,2	103	105
UKUPNO	1.507.523	100,0	1.533.712	100,0	1.542.108	100,0	102	101

Analizirajući nivo obračunatih RKG ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2016. godine, rezerve za opći kreditni rizik (za kategoriju A) i potencijalne kreditne gubitke su veće za 1% ili

osam miliona KM i iznose 1,5 milijardi KM. Rezerve za opći kreditni rizik su veće za 8% ili 22 miliona KM, a rezerve za potencijalne kreditne gubitke su manje za 1% ili 13 miliona KM u odnosu na kraj 2016. godine. Rezerve za B kategoriju su veće za 5% ili četiri miliona KM i iznose 81 milion KM, a rezerve za nekvalitetnu aktivu su smanjene za 1% ili 17 miliona KM, odnosno na nivo od 1,2 milijarde KM, kao rezultat promjena, odnosno migracije stavki iz C u D, odnosno iz D u E kategoriju, te značajnog otpisa stavki u E kategoriji. Zbog navedenog, rezerve za C kategoriju su smanjene za 11% ili šest miliona KM, za D kategoriju za 23% ili 57 miliona KM, dok su rezerve za E kategoriju povećane za 5% ili 46 miliona KM.

Jedan od najvažnijih pokazatelja kvaliteta aktive je odnos potencijalnih kreditnih gubitaka (PKG) i rizične aktive sa vanbilansom, iznosi 7,5% i manji je za 0,6 procentnih poena u odnosu na kraj 2016. godine.

Sa 30. 09. 2017. godine banke su, kao i na kraju 2016. godine, prosječno za B kategoriju imale obračunate rezerve po stopi od 8%, za C kategoriju 26%, D kategoriju 60% i E 100%.²³

U skladu sa MRS/MSFI, banke su obavezne umanjenja vrijednosti imovine knjižiti kroz troškove formirajući ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezerviranja za rizične vanbilansne stavke (ranije troškovi RKG).

Pregled ukupnih stavki aktive (bilans i vanbilans) i stavki u statusu neizmirenja obaveza (default), kao i pripadajuće ispravke vrijednosti i rezerviranja (utvrđenih u skladu sa internim metodologijama banaka čiji je minimum elemenata propisan regulativom FBA) dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 28: Procjena i vrednovanje rizičnih stavki po MRS-u 39 i MRS-u 37					
O P I S	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u %)				INDEKS
	31.12.2016.		30.09.2017.		
	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće	
1	2	3	4	5	6 (4/2)
1. RIZIČNA AKTIVA (a+b)	15.678.467	100,0%	16.736.872	100,0%	107
a) Stavke u statusu neizmirenja obaveza (default)	1.601.022	10,2%	1.508.839	9,0%	94
a.1. bilansne stavke u defaultu	1.574.439		1.493.344		95
a.2. vanbilansne stavke u defaultu	26.583		15.495		58
b) Stavke u statusu izmirenja obaveza (performing assets)	14.077.445	89,8%	15.228.033	91,0%	108
1.1 UKUPNE ISPRAVKE VRIJEDNOSTI RIZIČNE AKTIVE (a+b)	1.294.471	100,0%	1.287.160	100,0%	99
a) Ispravke vrijednosti za default	1.118.894	86,4%	1.087.088	84,5%	97
a.1. Ispravke vrijednosti bilansnih stavki u defaultu	1.102.461		1.078.178		98
a.2. Rezerve za vanbilans u defaultu	16.433		8.910		54
b) Ispravke vrijednosti za performing assets (IBNR ²⁴)	175.577	13,6%	200.072	15,5%	114
2. UKUPNI KREDITI (a+b)	12.270.228	100,0%	12.953.650	100%	106
a) Krediti u defaultu (non-performing loans)	1.518.811	12,4%	1.434.199	11,1%	94
b) Krediti u statusu izmirenja obaveza (performing loans)	10.751.417	87,6%	11.519.451	88,9%	107
2.1. ISPRAVKA VRIJEDNOSTI KREDITA (a+b)	1.193.721	100,0%	1.189.022	100,0%	100
a) Ispravka vrijednosti kredita u defaultu	1.055.454	88,4%	1.033.339	86,9%	98
b) Ispravka vrijednosti performing kredita (IBNR kredita)	138.267	11,6%	155.683	13,1%	113
Pokrivenost stavki u statusu neizmirenja obaveza (default)	69,9%		72,0%		
Pokrivenost stavki u statusu izmirenja obaveza (performing assets)	1,2%		1,3%		
Pokrivenost rizične aktive ukupnim ispravkama vrijednosti	8,3%		7,7%		

Kreditni u statusu neizmirenja obaveza (default) u tri kvartala 2017. godine su smanjeni za 6% ili 85 miliona KM (u 2016. godini smanjeni za 5% ili 87 miliona KM), s napomenom da su nekvalitetni krediti smanjeni za 5% ili 71 milion KM u odnosu na kraj 2016. godine. Učešće kredita u defaultu u ukupnim kreditima je smanjeno za 1,3 procentna poena i iznosi 11,1%, a nekvalitetnih kredita 10,5%. Učešće svih stavki u defaultu u ukupnoj rizičnoj aktivni je smanjeno za 1,2 procentna poena i iznosi 9%.

²³ Prema Odluci o minimalnim standardima za upravljanjem kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, banke su dužne da obračunavaju rezerve za kreditne gubitke po kategorijama klasifikacije u sljedećim procentima: A-2%, B 5-15%, C 16-40%, D 41-60% i E 100%.

²⁴ IBNR (identified but not reported)-latentni gubici.

Pokrivenost stavki u defaultu ispravkama vrijednosti je neznatno povećana i iznosi 72% (na kraju 2016. godine 69,9%), zbog većeg pada defaulta (6% ili 92 miliona KM), u odnosu na pad ispravki vrijednosti (3% ili 32 miliona KM). Pokrivenost nekvalitetne aktive rezervama za kreditne gubitke je blago povećana i iznosi 80,7% (na kraju 2016. godine 78%).

Pokrivenost stavki u statusu izmirenja obaveza (performing assets) je povećana za 0,1 procentni poen i iznosi 1,3%, dok je pokrivenost rizične aktive ukupnim ispravkama vrijednosti smanjena i iznosi 7,7% (na kraju 2016. godine 8,3%). Pokazatelj pokrivenosti rizične aktive ukupnim obračunatim regulatornim rezervama za kreditne gubitke (rezervama za opći kreditni rizik i posebnim rezervama za kreditne gubitke) je smanjen sa 9,8% na 9,2%.

U cilju ublažavanja negativnih efekata elementarne nepogode, FBA je 30. 06. 2014. godine donijela Odluku o privremenim mjerama za tretman kreditnih obaveza klijenata banaka koji su pogođeni elementarnim nepogodama²⁵.

Postupajući po navedenoj Odluci, banke u Federaciji BiH su u drugoj polovini 2014. godine, odobrile moratorij na kreditne obaveze u iznosu od 34 miliona KM. Sa 30. 09. 2017. godine stanje navedenih kredita iznosi dva miliona KM, od čega se skoro sve odnosi na pravna lica.

Također, u skladu s navedenom Odlukom, banke su u drugoj polovini 2014. godine odobrile restrukturiranje kreditnih obaveza u ukupnom iznosu od 39 miliona KM. Sa 30. 09. 2017. godine stanje restrukturiranih kredita iznosi 28 miliona KM, od čega se na pravna lica odnosi 26 miliona KM, a na fizička lica dva miliona KM. Restrukturirani krediti obuhvataju i kredite sa moratorijem nakon isteka moratorija.

Kreditni odobreni u skladu s navedenom Odlukom u odnosu na ukupne kredite sa 30. 09. 2017. godine imaju veoma nisko učešće: moratorij 0,01% i restrukturiranje 0,21%.

Zbog trenda rasta nenaplativih potraživanja, odnosno kašnjenja klijenata u plaćanju dospjelih kreditnih obaveza došlo je do aktiviranja jamstava kod jednog broja kredita u kašnjenju, koji su imali ovakvu vrstu osiguranja. FBA je od 31. 12. 2009. godine propisala izvještaj o otplati kredita na teret jemaca, s ciljem prikupljanja, praćenja i analize podataka o kreditima koje otplaćuju jemci. Prema izvještajima banaka u FBiH sa 30. 09. 2017. godine, od ukupnog broja kreditnih partija koji iznosi 1.199.940, 821 kreditnu partiju su otplaćivali jemci (935 jemaca). Učešće iznosa kredita i broja kreditnih partija koje otplaćuju jemci u odnosu na podatke za ukupan sistem je nizak i iznosi svega 0,18% i 0,07%.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfolija pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je kreditni rizik dominantni rizik kod najvećeg broja banaka, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su zatim banke formirale po nalogu FBA.

Učešće nekvalitetnih kredita kod banaka u većinskom stranom vlasništvu iznosi 10% (12/16: 10,8%), a kod banaka u većinskom vlasništvu rezidenata (pravnih i fizičkih lica) 24%, kao i na kraju 2016. godine, što je posljedica neadekvatnih i slabih sistema upravljanja kreditnim rizikom, posebno u ključnoj fazi kod odobravanja kredita, kao i nerazvijene risk funkcije. Značajne slabosti i neefikasne prakse utvrđene su i u fazi preventivnog djelovanja kroz rano prepoznavanje problema u servisiranju (otplati) kredita, kao i u radu s nekvalitetnom aktivom u cilju njenog smanjenja putem naplate ili kvalitetnog restrukturiranja.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slab kvalitet aktive i slabe prakse upravljanja kreditnim rizikom i/ili koje imaju negativne trendove, odnosno pad kvaliteta aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa upravljanja nekvalitetnom aktivom, koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive,

²⁵ "Službene novine FBiH", br.55/14.

smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja, kao i jačanje risk funkcije, odnosno njenog značaja i kvaliteta rada.

Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog u ciljanim on site kontrolama. Nadzor ovog segmenta poslovanja je pojačan, posebno što isto značajno utječe i na pogoršanje profitabilnosti banaka i slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, zbog čega banke moraju pravovremeno poduzeti aktivnosti na pribavljanju kapitala iz eksternih izvora.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom, što je regulirano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvaćaju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica.

Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- supsidijarnim licima i drugim preduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tabela 29: Transakcije s povezanim licima					
O P I S	D A T I K R E D I T I²⁶			I N D E K S	
	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs. i drugim povezanim pred.	89.014	126.956	128.419	143	101
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	446	581	540	130	93
Upravi banke	3.023	2.516	2.798	83	111
UKUPNO	92.483	130.053	131.757	141	101
Potencijalne i preuzete vanbil. obaveze	9.326	7.227	9.426	77	130

U posmatranom periodu kreditne izloženosti prema osobama povezanim s bankom su povećane za neznatnih 1% , a potencijalne obaveze su povećane za 30%, zbog povećanja izloženosti kod jedne banke. Iz prezentiranih podataka može se zaključiti da se i dalje radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim licima i da je nivo rizika na nivou sistema nizak. Međutim, evidentno je da je ovaj rizik značajno viši u bankama koje imaju disperziju u vlasničkoj strukturi, odnosno u bankama u vlasništvu rezidenata. FBA posebnu pažnju (u on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim licima, naročito ocjeni sistema identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšan kvalitet upravljanja ovim rizikom.

2.2. Profitabilnost

²⁶ Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponovana sredstva i plasmani dioničarima (finansijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

Prema podacima iz bilansa uspjeha, na nivou bankarskog sistema u Federaciji BiH, za devet mjeseci 2017. godine ostvaren je pozitivan finansijski rezultat - dobit u iznosu od 232 miliona KM, što je za 36% ili 61 milion KM više u odnosu na isti period prošle godine, a za 14% ili 29 miliona KM više od ostvarene dobiti (prije poreza) u 2016. godini. Pozitivan efekat na finansijski rezultat sistema (78 miliona KM) posebno je imalo ostvarenje veće dobiti kod osam banaka koje su pozitivno poslovale i u istom periodu prošle godine (efekat 33 miliona KM, od čega se samo na dvije banke odnosi 22 miliona KM kao rezultat jednokratnih prihoda), ostvarenje dobiti kod jedne banke koja je prošle godine poslovala sa gubitkom (efekat 43 miliona KM), te efekat zbog pripajanja kod jedne banke. S druge strane, negativan efekat od 16 miliona KM je najvećim dijelom rezultat ostvarene manje dobiti kod pet banaka (efekat 14 miliona KM), te ostvarenog većeg gubitka kod jedne banke. Posmatrano u odnosu na isti period prošle godine, broj banaka je smanjen za jednu banku i iznosi 15.

Ostvarenje boljeg finansijskog rezultata u odnosu na isti period prošle godine, rezultat je rasta ukupnog prihoda podržanog značajnim rastom operativnih prihoda (najvećim dijelom jednokratnih prihoda i naknada za izvršene usluge), uz prisutan rast i neto kamatnog prihoda (uglavnom kao posljedica značajnog smanjenja kamatnih rashoda), uz istovremeno blago smanjenje nekamatnih rashoda.

Pozitivan finansijski rezultat od 235 miliona KM ostvarilo je 14 banaka i isti je veći za 12% ili 25 miliona KM u odnosu na isti period prošle godine. Istovremeno, gubitak u poslovanju u iznosu od tri miliona KM iskazan je kod jedne banke i isti je manji (92%) u odnosu na isti period prošle godine.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

-000 KM-

Tabela 30: Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak						
OPIS	30.09.2015.		30.09.2016.		30.09.2017.	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7
Gubitak	-7.088	2	-39.935	3	-3.239	1
Dobit	180.998	15	210.170	13	234.784	14
Ukupno	173.910	17	170.235	16	231.545	15

Kao i u ostalim segmentima, i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (235 miliona KM) 66% ili 155 miliona KM se odnosi na dvije najveće banke u sistemu, čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 47%, dok se gubitak od tri miliona KM odnosi samo na jednu banku. Analitički podaci pokazuju da ukupno devet banaka ima bolji finansijski rezultat (za 76 miliona KM), dok šest banaka ima lošiji rezultat (za 16 miliona KM).

Na osnovu analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu uspješnosti poslovanja), evidentno je da je ukupna profitabilnost sistema poboljšana, najvećim dijelom po osnovu povećanih prihoda od naknada za izvršene usluge (kod velikih banaka), smanjenja kamatnih rashoda, povremenih jednokratnih prihoda i pod visokim je utjecajem oscilatornih kretanja troškova ispravki vrijednosti.

Međutim, cijeliti profitabilnost samo kroz nivo ostvarenog finansijskog rezultata nije adekvatno, jer treba uzeti u obzir i druge bitne faktore koji utječu na održivost i kvalitet zarade, odnosno profita. Tu je svakako najvažnije istaći kreditni rizik i promjene u nivou i trendu kredita u defaultu, odnosno loših i nenaplativih plasmana. Treba istaći da je krajem 2015. godine i u 2016. godini došlo do smanjenja nekvalitetnih kredita, sa prisutnim trendom smanjenja i u 2017. godini, prvenstveno kao rezultat značajnog iznosa trajnog otpisa, a što je u korelaciji sa kretanjem troškova ispravki vrijednosti, s napomenom da je to bio najvažniji faktor koji je utjecao na poboljšanje finansijskog rezultata u većini banaka nakon implementacije MRS 39 i 37 (nakon 31.12.2011. godine). Navedeno, kao i rezultati analize pokrivenosti loših kredita ispravkama vrijednosti, upućuje na zaključak i sumnju da su ispravke vrijednosti kod jednog broja banaka još uvijek podcijenjene i nisu na adekvatnom nivou.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 764 miliona KM, što je povećanje u odnosu na isti period prošle godine od 8% ili 54 miliona KM, većim dijelom kao rezultat povećanja operativnih prihoda. Ukupni nekamatni rashodi iznose 533 miliona KM i u odnosu na isti period prošle godine blago su smanjeni (1% ili osam miliona KM).

I pored rasta prosječnih kamatonosnih kredita (kod većine banaka) za 8%, kao i činjenice da je rast loših kredita zaustavljen sa blagim padom i u 2017. godini (uglavnom po osnovu otpisa), smanjenje prosječne kamatne stope na kredite, kao rezultat pada aktivnih kamatnih stopa, imalo je za posljedicu blagi pad kamatnih prihoda na kredite. Ukupni kamatni prihodi iznose 565 miliona KM, s neznatnim rastom u odnosu na uporedni period (+0,3%) i smanjenjem učešća u strukturi ukupnog prihoda sa 79,3% na 73,9%. Najveće učešće imaju prihodi od kamata po kreditima, koji su na nivou od 501 milion KM i s neznatnim padom od 0,3% ili dva miliona KM, što je rezultiralo smanjenjem prosječnih aktivnih kamatnih stopa na kredite za posmatrani period sa 5,71% na 5,27% i padom učešća u ukupnom prihodu sa 70,7% na 65,6% (većim dijelom zbog rasta ukupnog prihoda).

Već duži period prisutan trend pada kamatnih rashoda nastavljen je i u 2017. godini. Kamatni rashodi su u odnosu na isti period prethodne godine imali stopu pada od 9% ili 12 miliona KM, s napomenom da je nivo kamatnih prihoda ostao približno isti (+0,3% ili dva miliona KM). Kamatni rashodi iznose 114 miliona KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 17,7% na 14,9%. U strukturi kamatnih rashoda treba istaći da su kamatni rashodi po depozitima, i pored rasta prosječnih kamatonosnih depozita za 7,3%, smanjeni za 12% ili 14 miliona KM, što je rezultat strukture depozitne osnove, odnosno većeg učešća depozita koji nose nižu kamatnu stopu, ali i politike kamatnih stopa banaka i kontinuiranog smanjenja kamatnih stopa na depozite, što je u konačnici rezultiralo smanjenjem prosječnih kamatnih stopa na depozite za uporedni period sa 1,50% na 1,22%. Kamatni rashodi po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama i dalje bilježe pad, u odnosu na isti period prošle godine smanjeni su 9% ili cca jedan milion KM, sa niskim učešćem u ukupnom prihodu od samo 1%.

Neto kamatni prihod iznosi 452 miliona KM, povećan je za 3% ili 14 miliona KM, uglavnom kao rezultat pada kamatnih rashoda (-9%), sa učešćem u strukturi ukupnog prihoda od 59,1%.

Operativni prihodi iznose 313 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine veći su za 15% ili 40 miliona KM, najvećim dijelom po osnovu rasta ostalih operativnih prihoda od 22 miliona KM (od čega se na jednokratni prihod kod jedne Banke odnosi 10 miliona KM), a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda je povećano sa 38,4% na 40,9%. U okviru operativnih prihoda najveće učešće imaju naknade za izvršene usluge, sa nastavljenim trendom rasta od 9% ili 17 miliona KM. Može se zaključiti da banke smanjenje ili neznatan rast kamatnih prihoda kompenziraju kontinuiranim rastom naknada za izvršene usluge.

Ukupni nekamatni rashodi iznose 533 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine su blago smanjeni, za 1% ili osam miliona KM, što je neto efekat značajnog povećanja poslovnih i direktnih rashoda (12% ili 16 miliona KM) i smanjenja operativnih rashoda (6% ili 24 miliona KM). Istovremeno, njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 76% na 69,7%. Troškovi ispravke vrijednosti iznose 71 milion KM i u odnosu na isti period prethodne godine povećani su za 7% ili pet miliona KM (na što je i pored rasta troškova ispravki kod većine banaka, značajan utjecaj imalo smanjenje troškova ispravki vrijednosti kod jedne banke u iznosu od 14 miliona KM po osnovu naplate potraživanja iz kolateralna), dok je učešće u strukturi ukupnog prihoda zadržano na istom nivou i iznosi 9,3%.

U strukturi operativnih rashoda, koji iznose 378 miliona KM ili 49,4% ukupnog prihoda, troškovi plaća i doprinosa, kao najveća stavka, blago su povećani (1%) i iznose 183 miliona KM ili 24% ukupnog prihoda, troškovi fiksne aktive su povećani 3% i iznose 112 miliona KM, dok su ostali operativni troškovi smanjeni za 26% ili 30 miliona KM (od čega se 89% smanjenja odnosi na jednu banku). Banke su u periodu nakon izbijanja krize poduzele brojne mjere na racionalizaciji troškova poslovanja, prije svega na smanjenju operativnih rashoda, što je jednim dijelom ublažilo negativan utjecaj pada kamatnih prihoda zbog smanjenog obima kreditnih aktivnosti i pada kvaliteta kreditnog portfolija.

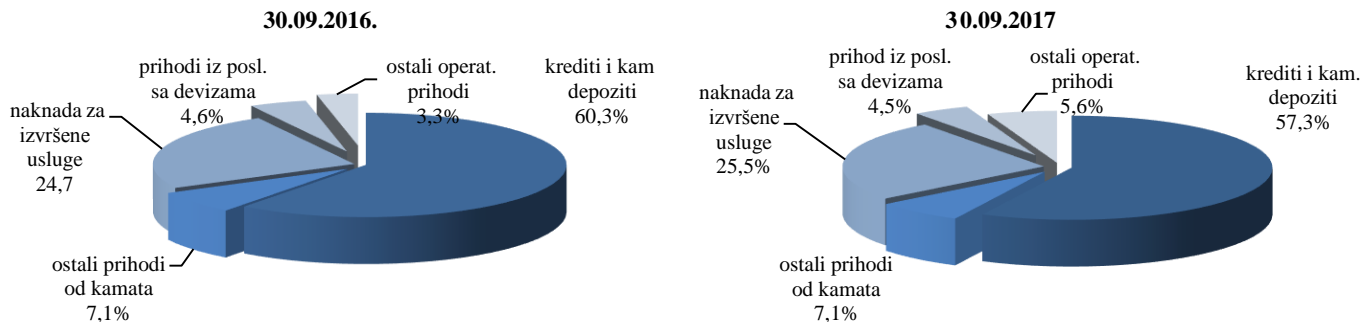
Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima.

- u 000 KM-

Tabela 31: Struktura ukupnih prihoda							
Struktura ukupnih prihoda	30.09.2015.		30.09.2016.		30.09.2017.		INDEKS
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	

	1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)
I. Prihodi od kamata i slični prihodi									
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.		1.065	0,1	1.185	0,2	1.886	0,2	111	159
Kredit i poslovi lizinga		515.294	62,2	502.582	60,1	501.082	57,1	98	100
Ostali prihodi od kamata		55.964	6,8	59.592	7,1	62.307	7,1	106	105
UKUPNO		572.323	69,1	563.359	67,4	565.275	64,4	98	100
II. Operativni prihodi									
Naknade za izvršene usluge		187.459	22,7	206.479	24,7	224.170	25,5	110	109
Prihodi iz posl. sa devizama		36.716	4,4	38.580	4,6	39.298	4,5	105	102
Ostali operativni prihodi		31.674	3,8	27.835	3,3	49.390	5,6	88	177
UKUPNO		255.849	30,9	272.894	32,6	312.858	35,6	107	115
UKUPNI PRIHODI (I + II)		828.172	100,0	836.253	100,0	878.133	100,0	101	105

Grafikon 21: Struktura ukupnih prihoda

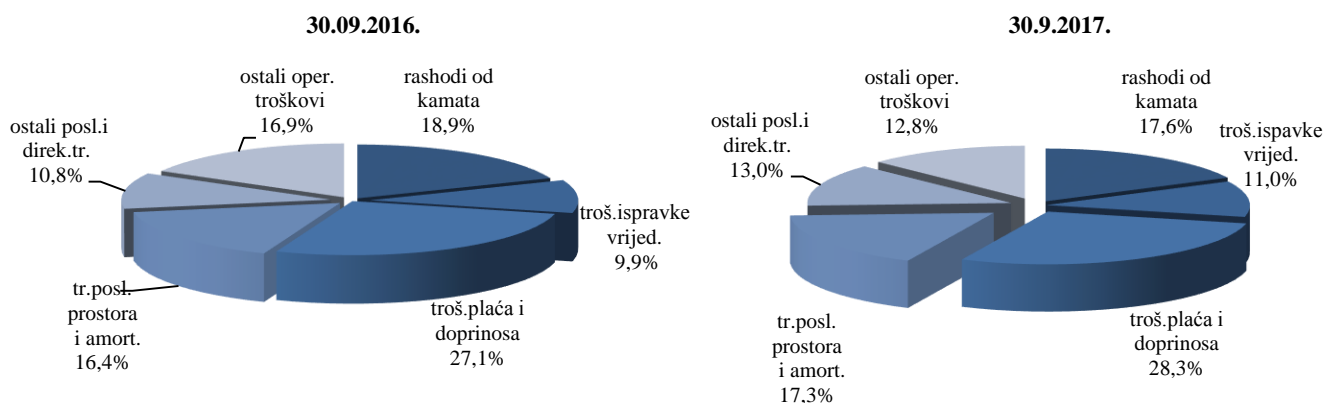

- u 000 KM-

Tabela 32: Struktura ukupnih rashoda

Struktura ukupnih rashoda	30.09.2015.		30.09.2016.		30.09.2017.		INDEKS		
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)	
I. Rashodi od kamata i slični rashodi									
Depoziti	130.556	20,0	108.927	16,4	95.361	14,8	83	88	
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	11.401	1,7	8.854	1,3	8.036	1,2	78	91	
Ostali rashodi od kamata	7.213	1,1	7.775	1,2	10.258	1,6	108	132	
UKUPNO	149.170	22,8	125.556	18,9	113.655	17,6	84	91	
II. Ukupni nekamatni rashodi									
Troškovi ispravke vrijed. rizične akt. rezerviranja za poten.ob i ostala vrijed.usklađenje	78.303	12,0	66.237	9,9	71.044	11,0	85	107	
Troškovi plaća i doprinosa	181.956	27,8	180.480	27,1	183.178	28,3	99	101	
Troškovi posl.prostora i amortizacija	107.437	16,4	109.094	16,4	111.975	17,3	102	103	
Ostali poslovni i direktni troškovi	63.570	9,7	72.274	10,8	84.112	13,0	114	116	
Ostali operativni troškovi	73.788	11,3	112.377	16,9	82.624	12,8	152	74	
UKUPNO	505.054	77,2	540.462	81,1	532.933	82,4	107	99	
UKUPNI RASHODI (I + II)	654.224	100,0	666.018	100,0	646.588	100,0	102	97	

Grafikon 22: Struktura ukupnih rashoda

U sljedećoj tabeli dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka.

- u %-

KOEFICIJENTI	30.09.2015.	30.09.2016.	30.09.2017.
Dobit na prosječnu aktivu	1,1	1,0	1,2
Dobit na prosječni ukupni kapital	6,9	6,4	8,2
Dobit na prosječni dionički kapital	13,8	14,8	19,0
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,6	2,5	2,4
Operativni prihodi/ prosječna aktiva	1,6	1,6	1,7
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	4,2	4,1	4,0
Poslovni i direktni rashodi ²⁷ /prosječna aktiva	0,9	0,8	0,8
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	2,2	2,3	2,0
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	3,1	3,1	2,8

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti, zbog značajno većeg iznosa ostvarene dobiti u odnosu na isti period prethodne godine, uz istovremeno manji rast prosječne aktive i dioničkog kapitala, ROAA (zarada na prosječnu aktivu) je povećana sa 1% na 1,2%, dok ROAE (zarada na prosječni dionički kapital) bilježi povećanje sa 14,8% na 19%. Produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive (4%), zadržana je na približno istom nivou, kao i većina ostalih pokazatelja. Pokazatelj operativni rashodi u odnosu na prosječnu aktivu i pokazatelj nekamatni rashodi u odnosu na prosječnu aktivu su poboljšani zbog smanjenja rashoda (isključivo smanjenja ostalih operativnih troškova) uz istovremeni porast prosječne aktive.

Profitabilnost banaka će i u narednom periodu najviše biti pod utjecajem i zavisit će od dva ključna faktora: a) dalje kretanje i trend u kvalitetu aktive, odnosno nivo kreditnih gubitaka i kreditnog rizika i b) efikasnost upravljanja i kontrola operativnih prihoda i troškova. S druge strane, za povećanje profitabilnosti banaka, nužno je zadržati pozitivan trend kreditnog rasta, uz primjenu i striktno poštivanje opreznih kreditnih standarda kod odobravanja kredita. Također, dobit banaka, odnosno finansijski rezultat bit će u velikoj mjeri pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora finansiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve nekamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajući povrat na uloženi kapital za vlasnike banaka. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi, kao i kvalitet i efikasnost uspostavljenih sistema upravljanja rizicima, jer se time direktno utječe na njene performanse.

²⁷ U rashode su uključeni troškovi ispravke vrijednosti.

2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope

U cilju veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je od 01. 07. 2007. godine propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope²⁸ za sve banke sa sjedištem u Federaciji BiH i njihove organizacione dijelove koji posluju na teritoriji FBiH, kao i na organizacione dijelove banaka iz Republike Srpske koji posluju u Federaciji BiH. Efektivna kamatna stopa predstavlja stvarnu cijenu kredita, odnosno prihoda na depozit, izraženu kao procenat na godišnjem nivou.

Efektivnom kamatnom stopom se smatra dekurzivna kamatna stopa koja se obračunava na godišnjem nivou, i to primjenom složenog kamatnog računa, na način da se diskontovana novčana primanja izjednačavaju sa diskontovanim novčanim izdacima odobrenih kredita, odnosno primljenih depozita.

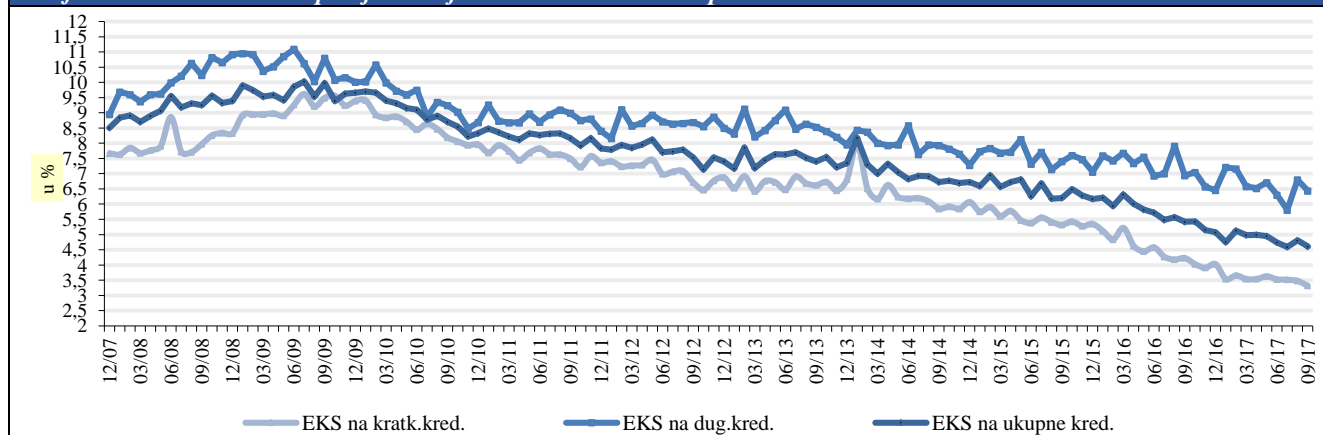
Banke su obavezne mjesečno izvještavati FBA o ponderisanim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama na kredite i depozite odobrene odnosno primljene u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom²⁹.

U sljedećoj tabeli daje se pregled ponderisanih nominalnih i efektivnih kamatnih stopa (dalje: NKS i EKS) na kredite na nivou bankarskog sistema i za dva najznačajnija sektora (privreda i stanovništvo) za decembar 2015. godine, juni, septembar i decembar 2016. godine, te juni i septembar 2017. godine.

Tabela 34: Ponderisane prosječne NKS i EKS na kredite

OPIS	12/2015.		06/2016.		09/2016.		12/2016.		06/2017.		09/2017.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne kredite	4,89	5,35	4,15	4,58	3,89	4,23	3,69	4,03	3,25	3,53	3,07	3,32
1.1. Privredi	4,84	5,25	4,08	4,42	3,92	4,21	3,61	3,90	3,18	3,40	2,99	3,19
1.2. Stanovništvu	8,21	11,74	8,05	14,68	8,25	15,0	9,6	15,16	7,94	14,51	8,57	15,76
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne kredite	6,18	7,06	5,93	6,93	5,88	6,94	5,60	6,46	5,32	6,30	5,28	6,44
2.1. Privredi	5,31	5,67	4,66	4,97	4,93	5,31	4,86	5,18	4,09	4,33	4,19	4,70
2.2. Stanovništvu	7,10	8,55	7,15	8,82	7,02	8,78	6,55	8,10	6,31	7,89	6,21	7,90
3. Ukupno ponderisane kam. stope na kredite	5,51	6,17	5,01	5,72	4,76	5,42	4,51	5,07	4,14	4,74	3,98	4,61
3.1. Privredi	4,99	5,38	4,26	4,59	4,18	4,48	3,98	4,28	3,41	3,64	3,28	3,54
3.2. Stanovništvu	7,13	8,64	7,17	8,98	7,05	8,96	6,65	8,32	6,35	8,05	6,27	8,09

Grafikon 23: Ponderisane prosječne mjesečne EKS na kredite po ročnosti

²⁸ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine FBiH", br. 48/12-prečišćeni tekst i 23/14).

²⁹ Uputstvo za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite i Uputstvo za izračunavanje ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope.

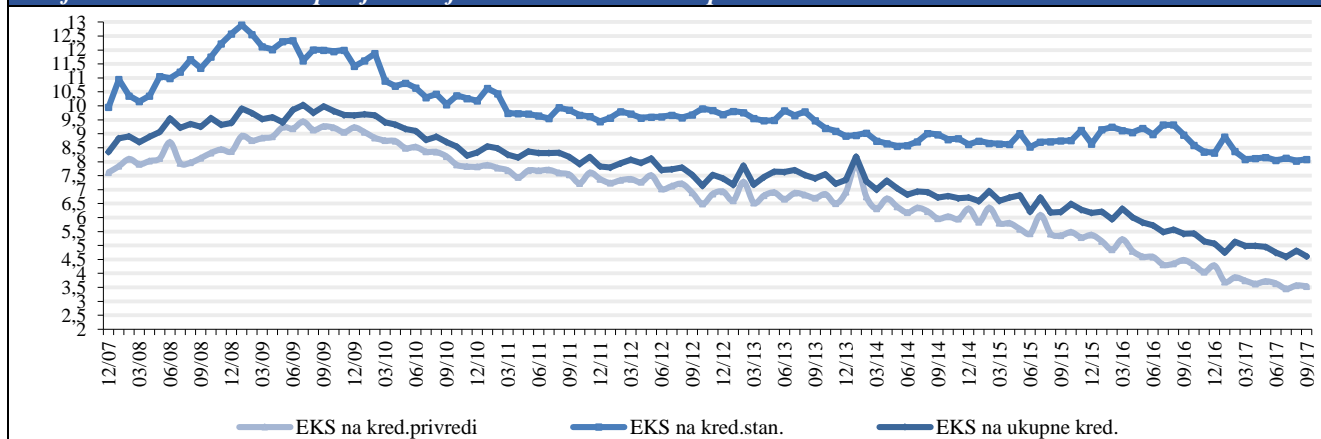
Kod analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderisane EKS, a razlika u odnosu na ponderisanu NKS je rezultat naknada i provizija koji se plaćaju banci za odobreni kredit i koji ulaze u obračun cijene kredita. Zato EKS predstavlja stvarnu cijenu kredita.

U septembru 2017. godine, ponderisana EKS na kredite je iznosi 4,61%, s prisutnim oscilacijama unutar 0,54 procentna poena u prva tri kvartala 2017. godine, sa najvišom stopom zabilježenom u februaru od 5,13%, a najnižom u julu od 4,59%.

Ponderisana EKS na kratkoročne kredite u septembru 2017. godine iznosila je 3,32%, što je za 0,71 procentni poen niže u odnosu na decembar 2016. godine, te sa prisutnim oscilacijama unutar 0,34 procentna poena. Ponderisana EKS na dugoročne kredite je iznosila 6,44%, neznatno je niža u odnosu na nivo iz decembra 2016. godine kada je iznosila 6,46%, s izraženijim oscilacijama u posmatranom periodu (unutar 1,4 procentna poena).

Kamatne stope na kredite plasirane u dva najvažnija sektora: privredi i stanovništvu³⁰, u posmatranom periodu 2017. godine su se uglavnom kretale u istom smjeru. Kamatne stope privredi su zabilježile trend daljnjeg blagog smanjenja, dok su ponderisane EKS stanovništvu generalno također bile na nižem nivou u odnosu na prethodnu godinu, što je prezentirano u sljedećem grafikonu.

Grafikon 24: Ponderisane prosječne mjesečne EKS na kredite privredi i stanovništvu

Ponderisana EKS na kredite odobrene privredi je i dalje znatno niža od EKS na kredite odobrene stanovništvu i u septembru 2017. godine je iznosila 3,54% (12/2016: 4,28%). Kod dugoročnih kredita privrede zabilježeno je smanjenje EKS sa 5,18% na 4,70%, a kod EKS na kratkoročne kredite zabilježeno je smanjenje sa 3,90% na 3,19%.

EKS na kredite plasirane stanovništvu u septembru 2017. godine iznosila je 8,09%, što je bilo za 0,23 procentna poena manje u odnosu na nivo iz decembra 2016. godine. EKS na kratkoročne kredite plasirane ovom sektoru je, sa nivoa iz decembra 2016. godine od 15,16% povećana na 15,76%. EKS na dugoročne kredite stanovništva bilježi niski pad, te je u septembru 2017. godine iznosila 7,90% što je za 0,2 procentna poena manje u odnosu na decembar 2016. godine.

Posmatrano u periodu od zadnjih pet godina, evidentan je umjeren, ali kontinuiran pad ponderisanih prosječnih EKS na kredite izračunate na godišnjem nivou, primarno kod privrede, dok je kod stanovništva kontinuiran pad iz ranijih godina u 2015. godini zaustavljen, nakon čega je zabilježen blagi rast u 2016. godini (iako su nominalne kamatne stope na kredite stanovništvu u blagom padu, EKS raste zbog povećanih naknada i drugih povezanih troškova kredita), a u prva tri kvartala 2017. godine evidentan je blagi pad, a što se vidi u sljedećoj tabeli.

³⁰ Po metodologiji razvrstavanja u sektore, obrtnici se uključuju u sektor stanovništva.

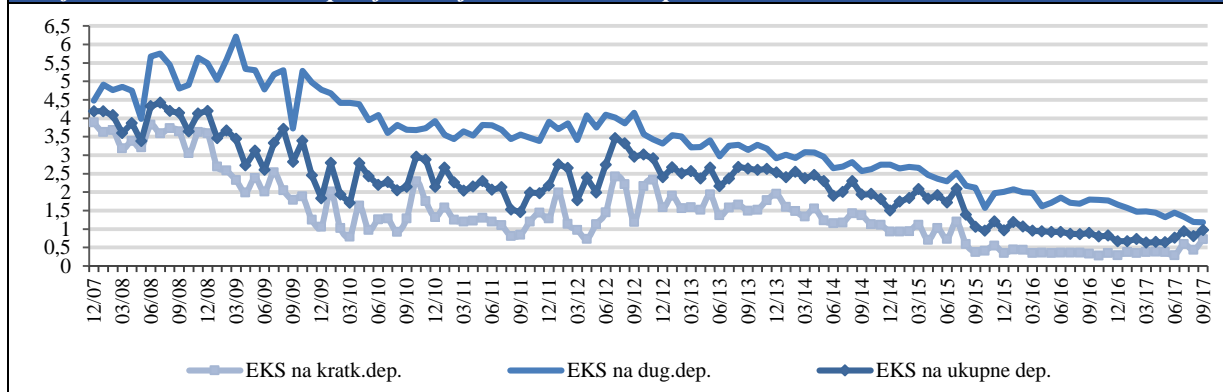
Tabela 35: Ponderisane prosječne NKS i EKS na kredite na godišnjem nivou

OPIS	2013.		2014.		2015.		2016.		Tri kvartala 2017.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne kredite	6,17	6,66	5,72	6,25	5,10	5,50	4,01	4,41	3,32	3,58
1.1. Privredi	6,22	6,66	5,70	6,17	5,07	5,42	3,96	4,28	3,26	3,46
1.2. Stanovništvu	8,09	11,08	7,98	11,39	7,84	11,37	8,07	13,91	8,37	15,46
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne kredite	7,66	8,48	6,98	7,80	6,60	7,57	6,08	7,14	5,81	6,90
2.1. Privredi	6,65	7,12	6,19	6,81	5,63	6,20	4,91	5,23	4,55	4,86
2.2. Stanovništvu	8,35	9,40	7,66	8,66	7,36	8,65	7,10	8,79	6,65	8,21
3. Ukupno ponderisane kam. stope na kredite	6,82	7,46	6,32	6,98	5,81	6,48	4,94	5,64	4,36	4,96
3.1. Privredi	6,33	6,78	5,84	6,35	5,23	5,64	4,22	4,54	3,55	3,77
3.2. Stanovništvu	8,33	9,48	7,68	8,77	7,37	8,74	7,13	8,95	6,68	8,35

Ponderisane NKS i EKS na oročene depozite, izračunate na osnovu mjesečnih izvještaja, za bankarski sektor prikazane su u sljedećoj tabeli.

Tabela 36: Ponderisane prosječne NKS i EKS na depozite

OPIS	12/2015.		06/2016.		09/2016.		12/2016.		06/2017.		09/2017.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne depozite	0,34	0,35	0,36	0,36	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,72	0,72
1.1. do tri mjeseca	0,21	0,21	0,25	0,25	0,28	0,28	0,26	0,26	0,22	0,23	0,84	0,84
1.2. do jedne godine	1,18	1,25	0,72	0,76	0,66	0,67	0,58	0,58	0,57	0,58	0,62	0,62
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne depozite	1,92	2,01	1,81	1,85	1,79	1,80	1,64	1,66	1,41	1,44	1,17	1,18
2.1. do tri godine	1,67	1,68	1,65	1,70	1,43	1,44	1,43	1,45	1,35	1,38	0,98	0,99
2.2. preko tri godine	2,46	2,72	2,23	2,21	2,51	2,52	2,25	2,26	1,72	1,74	1,78	1,79
3. Ukupno ponderisane kam. stope na depozite	0,92	0,96	0,90	0,92	0,89	0,89	0,66	0,67	0,74	0,76	0,96	0,97

Grafikon 25: Ponderisane prosječne mjesečne EKS na depozite

Za razliku od kredita, kod kojih utjecaj na stvarnu cijenu imaju troškovi povezani s odobravanjem i servisiranjem kredita (pod uslovom da su poznati kod odobravanja), kod depozita gotovo da nema razlike između nominalne i efektivne kamatne stope.

Ponderisana EKS na ukupne oročene depozite je u septembru 2017. godine iznosila 0,97%, što je za 0,30 procentnih poena više u odnosu na decembar 2016. godine. Ponderisana EKS na kratkoročne depozite je iznosila 0,72%, što je za 0,43 procentna poena više od nivoa iz decembra 2016. godine. Navedena stopa od 0,72% ujedno je i najviša zabilježena stopa kod kratkoročnih depozita u prva tri kvartala 2017. godine, dok je najniža zabilježena u junu 2017. godine od 0,29%. Ponderisana EKS na dugoročne depozite bilježi oscilacije unutar 0,39 procentnih poena i iznosi 1,18%, što predstavlja najnižu zabilježenu stopu u toku prva tri kvartala 2017. godine, dok je najviša zabilježena u januaru 2017. godine od 1,57%.

Ako se analizira kretanje kamatnih stopa na kratkoročne depozite po periodima ročnosti, EKS na depozite oročene do tri mjeseca bilježi rast od 0,58 procentnih poena i iznosi 0,84%, a navedeni rast posljedica je rasta ponderisane EKS kod depozita banaka i drugih finansijskih organizacija. S druge strane, kamatna stopa na depozite oročene do jedne godine ne bilježe značajnije oscilacije i iznosi 0,62% (12/2016: 0,58%).

Ponderisana EKS na dugoročne depozite oročene do tri godine iznosi 0,99%, što predstavlja smanjenje od 0,46 procentnih poena u odnosu na nivo iz decembra 2016. godine. EKS na depozite oročene preko tri godine u septembru 2017. godine iznosi 1,79% što predstavlja smanjenje od 0,47 procentnih poena posmatrano u odnosu na decembar 2016. godine kada je ista iznosila 2,26%.

Prosječna EKS na depozite stanovništva je niža za 0,37 procentnih poena u odnosu na decembar 2016. godine i u septembru 2017. godine je iznosila 1,15%. Kod privrede, prosječna EKS u septembru 2017. godine je iznosila 0,76% što je za 0,56 procentnih poena niže u odnosu na decembar 2016. godine.

Ukoliko se analizira kretanje ponderisanih prosječnih kamatnih stopa na depozite na godišnjem nivou, u zadnjih pet godina evidentan je kontinuiran pad kamatnih stopa na dugoročne depozite, dok su kamatne stope na kratkoročne depozite, uz prisutne oscilacije, na neznatno višem nivou nego u 2016. godini, a što se može vidjeti u tabeli u nastavku.

Tabela 37: Ponderisane prosječne NKS i EKS na depozite na godišnjem nivou										
OPIS	2013.		2014.		2015.		2016.		Tri kvartala 2017.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne depozite	1,65	1,67	1,20	1,23	0,60	0,61	0,35	0,35	0,39	0,39
1.1. do tri mjeseca	1,47	1,47	0,79	0,80	0,27	0,28	0,27	0,27	0,36	0,36
1.2. do jedne godine	1,85	1,87	1,72	1,76	1,25	1,28	0,68	0,69	0,53	0,54
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne depozite	3,20	3,23	2,79	2,82	2,20	2,23	1,78	1,80	1,36	1,38
2.1. do tri godine	2,97	3,00	2,61	2,64	2,08	2,10	1,59	1,62	1,24	1,26
2.2. preko tri godine	4,15	4,18	3,32	3,34	2,48	2,52	2,33	2,34	1,79	1,83
3. Ukupno ponderisane kam. stope na depozite	2,51	2,53	2,04	2,07	1,41	1,43	0,88	0,89	0,72	0,72

Ponderisane kamatne stope na kredite koji se odnose na ugovoreno prekoračenje po računima i na depozite po videnju, izračunate na osnovu mjesečnih izvještaja, daju se u sljedećoj tabeli.

Tabela 38: Ponderisane prosječne NKS i EKS kredite-prekoračenja po računima i na depozite po videnju												
OPIS	12/2015.		06/2016.		09/2016.		12/2016.		06/2017.		09/2017.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kredite-prekoračenja po računima	7,81	8,01	7,26	7,45	7,16	7,35	7,01	7,22	6,66	6,89	6,71	6,97
2. Ponderisane kam. stope na depozite po videnju	0,09	0,09	0,08	0,08	0,07	0,07	0,05	0,05	0,03	0,03	0,03	0,03

Ponderisana EKS na ukupne kredite po prekoračenjima računa za bankarski sektor u septembru 2017. godine iznosila je 6,97% (smanjenje za 0,25 procentnih poena u odnosu na decembar 2016. godine), a na depozite po videnju 0,03%, što je neznatno manje od nivoa iz decembra 2016. godine.

2.4. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz upravljanje kreditnim rizikom, jedan od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu, te jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji, njegovu stabilnost i sigurnost.

Do izbijanja globalne finansijske i ekonomske krize, u normalnim uvjetima poslovanja banaka i stabilnom okruženju, rizik likvidnosti je za banke imao sekundaran značaj, odnosno kreditni rizik je bio u prvom planu i uspostavljeni sistemi upravljanja, odnosno identificiranja, mjerenja i kontrole ovog rizika bili su pod kontinuiranim nadzorom u cilju njihovog unaprjeđenja i poboljšanja.

Kada je došlo do poremećaja na finansijskim tržištima zbog utjecaja globalne krize, rizik likvidnosti je naglo dobio na značaju i upravljanje ovim rizikom postalo je ključni faktor za nesmetano poslovanje, blagovremeno izvršavanje dospjelih obaveza i očuvanje dugoročne pozicije banke, u smislu njene solventnosti i kapitalne osnove. Pored toga, treba istaći i da je međuzavisnost svih rizika kojima banka jeste ili može da bude izložena u svom poslovanju također došla do izražaja sa izbijanjem krize.

U posljednjem kvartalu 2008. godine, nakon širenja globalne krize i njenog negativnog utjecaja na finansijski i ekonomski sistem u BiH, došlo je do porasta rizika likvidnosti u bankama u FBiH. Iako je došlo do povlačenja dijela štednih depozita i narušavanja povjerenja u banke, ocijenjeno je da nijednog trenutka likvidnost bankarskog sistema nije bila ugrožena, jer su banke u FBiH, zbog regulatornih zahtjeva i propisanih limita, koji se temelje na konzervativnom pristupu, imale značajna likvidna sredstva i dobru poziciju likvidnosti.

I narednih godina bankarski sektor u FBiH zadržao je dobre performanse u segmentu likvidnosnog rizika, osnovni pokazatelji likvidnosti, zahvaljujući najvećim dijelom smanjenoj kreditnoj aktivnosti, su poboljšani, a najveće promjene dešavale su se u ročnoj strukturi izvora, prije svega depozita, zbog kontinuiranog smanjenja izloženosti prema matičnim grupacijama, čiji su depoziti kod nekoliko banaka u većinskom stranom vlasništvu bili osnovni izvor finansiranja za agresivni kreditni rast ostvaren u godinama do izbijanja krize. Također, prisutan je kontinuirani trend smanjenja obaveza prema stranim finansijskim institucijama-kreditorima, što je također dio procesa razduživanja i strateške orijentacije banaka na domaće depozite, kao osnovni izvor finansiranja kreditnog rasta.

Likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje se ocjenjuje dobrom, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi, te dobrom ročnom usklađenošću finansijske aktive i obaveza. S obzirom na visoku korelaciju kreditnog rizika, kao dominantnog rizika u poslovanju banaka, i rizika likvidnosti, jedan od najvažnijih faktora koji utječu na poziciju likvidnosti banaka je sposobnost banaka da adekvatno upravljaju svojom aktivom, što podrazumijeva osiguranje aktive koja ima dobre performanse i čiji kvalitet osigurava da se bankarski krediti zajedno sa kamatama vraćaju u skladu s rokovima dospijeca.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijeca.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijeca instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH na dan 30. 09. 2017. godine najveće učešće od 76,9% i dalje imaju depoziti, zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinisane dugove³¹) s učešćem od 5,7%. Uzeti krediti su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne

³¹ Subordinisani dugovi: uzeti krediti i stavke trajnog karaktera.

plasmene, te poboljšavaju ročnu usklađenost stavki aktive i obaveza, iako je već duže vrijeme prisutan trend njihovog smanjenja.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija³², sa prisutnim promjenama u smjeru trenda u posljednjih nekoliko godina. Nakon poboljšanja i rasta učešća dugoročnih depozita u periodu 2011.-2013. godine, u 2014. godini dolazi do stagnacije, dok je u 2015. godini zabilježeno blago pogoršanje, koje je nastavljeno u 2016. i 2017. godini.

- u 000 KM-

Tabela 39: Ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću

DEPOZITI	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Štednja i dep. po viđenju	6.645.840	50,8	7.727.481	54,5	8.621.360	57,2	116	112
Do 3 mjeseca	266.464	2,0	272.799	1,9	286.572	1,9	102	105
Do 1 godine	679.876	5,2	538.344	3,8	561.516	3,7	79	104
1. Ukupno kratkoročni	7.592.180	58,0	8.538.624	60,2	9.469.448	62,8	112	111
Do 3 godine	3.502.798	26,7	3.546.491	25,0	3.552.669	23,6	101	100
Preko 3 godine	2.004.005	15,3	2.091.159	14,8	2.040.341	13,6	104	98
2. Ukupno dugoročni	5.506.803	42,0	5.637.650	39,8	5.593.010	37,2	102	99
UKUPNO (1 + 2)	13.098.983	100,0	14.176.274	100,0	15.062.458	100,0	108	106

Ukupni depoziti su, u odnosu na kraj 2016. godine, viši za 6% ili 886 miliona KM, s blagim promjenama u sektorskoj strukturi, što je rezultat rasta depozita gotovo svih sektora (nominalno najviše vladinih institucija za 21% ili 254 miliona KM, privatnih preduzeća za 11% ili 244 miliona KM, javnih preduzeća za 17% ili 172 miliona KM, te stanovništva za 2% ili 152 miliona KM), izuzev depozita bankarskih institucija koji su niži za 8% ili 50 miliona KM. Depoziti stanovništva, s učešćem od 55,1%, su najveći sektorski izvor finansiranja banaka u FBiH.

Ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću od 2012. godine ima kontinuirani trend blagog pogoršanja, u 2016. godini učešće kratkoročnih depozita je povećano sa 58,0% na 60,2%, a učešće dugoročnih depozita smanjeno sa 42,0% na 39,8%. Trend pogoršanja nastavljen je i u prva tri kvartala 2017. godine, kada je učešće kratkoročnih depozita povećano na 62,8% (+2,6 procentnih poena).

Promjene u ročnoj strukturi rezultat su rasta kratkoročnih depozita za 11% ili 931 milion KM, kao posljedica rasta depozita svih sektora: privatnih preduzeća za 257 miliona KM, vladinih institucija za 249 miliona KM, stanovništva za 196 miliona KM, javnih preduzeća za 103 miliona KM, nebankarskih institucija za 64 miliona KM, te neprofitnih organizacija za 43 miliona KM. Dugoročni depoziti su niži za 1% ili 47 miliona KM, kao posljedica smanjenja depozita preko tri godine za 2,4% ili 51 milion KM, najvećim dijelom po osnovu smanjenja depozita bankarskih institucija za 34 miliona KM i stanovništva za 22 miliona KM, dok su depoziti do tri godine viši za 0,2% ili šest miliona KM, najvećim dijelom po osnovu povećanja depozita javnih preduzeća za 75 miliona KM, te istovremeno smanjenja depozita stanovništva za 56 miliona KM. Treba istaknuti da je kod dugoročnih depozita dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva, sa neznatno nižim učešćem od 68,9% (-0,2 procentna poena) i javnih preduzeća sa povećanim učešćem sa 9,8% na 11,1%. U depozitima oročenim od jedne do tri godine najveće učešće od 69,4% (-1,7 procentnih poena) imaju depoziti stanovništva, zatim depoziti javnih preduzeća 16,1% (+2,1 procentni poen). U periodu preko tri godine najveće učešće od 68,0% (+2,2 procentna poena) imaju depoziti stanovništva, a depoziti bankarskih institucija, s već duže vrijeme prisutnim trendom smanjenja, koji je nešto usporeniji, imaju učešće od 10,8% (na kraju 2016. godine 12,2%).

Iako je ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću relativno dobra, za analizu rizika likvidnosti relevantnija je ročnost depozita po preostalom dospijeću, jer uključuje stanje depozita za period od izvještajnog datuma do datuma dospijeća, što je prezentirano u narednoj tabeli.

³²Prema preostalom dospijeću.

Tabela 40: Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću

DEPOZITI	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Štednja i dep. po viđenju (do 7 dana)	6.852.863	52,3	7.961.438	56,1	8.752.343	58,1	116	110
7- 90 dana	770.687	5,9	690.281	4,9	723.459	4,8	90	105
91 dan do jedne godine	2.080.342	15,9	1.982.775	14,0	2.090.669	13,9	95	105
1. Ukupno kratkoročni	9.703.892	74,1	10.633.494	75,0	11.566.471	76,8	110	109
Do 5 godina	3.190.290	24,3	3.344.169	23,6	3.350.032	22,2	105	100
Preko 5 godina	204.801	1,6	197.611	1,4	145.955	1,0	96	74
2. Ukupno dugoročni	3.395.091	25,9	3.542.780	25,0	3.495.987	23,2	104	99
UKUPNO (1 + 2)	13.098.983	100,0	14.176.274	100,0	15.062.458	100,0	108	106

Iz podataka se može zaključiti da je ročna struktura depozita po preostalom dospijeću znatno lošija zbog visokog učešća kratkoročnih depozita od 76,8%, a trend blagog pogoršanja iz 2016. godine nastavljen je i u 2017. godini. U odnosu na kraj 2016. godine, kratkoročni depoziti su imali rast od 9% ili 933 miliona KM, sa povećanjem učešća za 1,8 procentnih poena, dok je kod dugoročnih depozita zabilježeno smanjenje od 1% ili 47 miliona KM, uz smanjenje učešća u ukupnim depozitima sa 25,0% na 23,2%. Ako se analizira struktura dugoročnih depozita, vidljivo je da dominiraju depoziti s preostalom ročnošću do pet godina (95,8% dugoročnih depozita i 22,2% ukupnih depozita). Iako je smanjenje depozita sa preostalom ročnošću preko pet godina zaustavljeno u 2014. godini, kada je zabilježeno umjereno povećanje od 17% ili 23 miliona KM, uz prisutan porast u 2015. godini od 34% ili 52 miliona KM, u 2016. godini dolazi do smanjenja za 4% ili 7,2 miliona KM, dok u prvih devet mjeseci 2017. godine smanjenje iznosi 26% ili 52 miliona KM. Ako se usporede podaci o ročnosti depozita po ugovorenom i preostalom dospijeću, može se zaključiti da je od 5,6 milijardi KM dugoročno ugovorenih depozita, sa 30. 09. 2017. godine, 2,1 milijarda KM ili 37,5% dugoročno ugovorenih depozita, imalo preostalo dospijeće manje od jedne godine.

Polazeći od činjenice da postojeća ročna struktura depozita, kao najvećeg izvora finansiranja banaka u FBiH, kod većeg broja banaka postaje sve više limitirajući faktor kreditnog rasta, s obzirom da je najveća potreba banaka za plasiranjem dugoročnih kredita, te da se banke suočavaju s problemom kako osigurati kvalitetnije izvore u smislu ročnosti, posebno zbog činjenice da je značajno smanjen priliv finansijskih sredstava (zaduživanje) iz inostranstva, kako od matičnih grupacija, tako i od finansijskih institucija-kreditora, a domaći izvori su najvećim dijelom kratkoročnog karaktera, FBA je u junu 2014. godine izmijenila i dopunila postojeće propise o likvidnosti³³. Uz prethodno ispunjavanje propisanih uslova i saglasnost FBA, banke imaju mogućnost da određeni iznos (tzv. korektivni iznos) depozita stanovništva po viđenju koriste za kreditiranje sa dužim rokovima dospijeća. Sa 30. 09. 2017. godine šest banaka, nakon dobijene saglasnosti FBA, koriste korektivni iznos (476 miliona KM). Cilj izmjene propisa primarno je u funkciji poticanja kreditnog rasta, prije svega kreditiranja realnog sektora, a već su evidentni pozitivni efekti.

Međutim, određeni stepen supervizorske zabrinutosti je prisutan zbog činjenice da banke, u nedostatku kvalitetnih dugoročnih izvora, u cilju osiguranja poštivanja zakonom propisanih ograničenja vezano za ročnu usklađenost, odobravaju kratkoročne kredite koji se obnavljaju, odnosno zatvaraju novim kratkoročnim plasmanima, što suštinski znači dugoročno kreditiranje iz kratkoročnih izvora. Na taj način se prikriva prava ročnost kredita i usklađenost s izvorima, što može predstavljati ozbiljan problem u narednom periodu i potencijalnu opasnost za likvidnosnu poziciju banke.

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinirana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u skladu s propisanim minimalnim limitima.

³³Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima upravljanja rizikom likvidnosti banaka („Službene novine Federacije BiH“, br. 46 /14).

Tabela 41: Ročna struktura kredita								
KREDITI	31.12.2015.		31.12.2016.		30.09.2017.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Dospjela potraživanja plaćena vanbil.obaveze	1.186.501	10,2	1.191.510	9,7	1.169.813	9,0	100	98
Kratkoročni krediti	2.283.316	19,7	2.378.849	19,4	2.538.087	19,6	104	107
Dugoročni krediti	8.140.927	70,1	8.699.869	70,9	9.245.750	71,4	107	106
UKUPNO KREDITI	11.610.744	100,0	12.270.228	100,0	12.953.650	100,0	106	106

U tri kvartala 2017. godine dugoročni krediti su povećani za 6% ili 546 miliona KM, iznosili su 9,2 milijarde KM, kratkoročni krediti su veći za 7% ili 159 miliona KM, iznosili su 2,5 milijardi KM, dok su dospjela potraživanja iznosila 1,2 milijarde KM, blago su niža (-2% ili 21 milion KM), s napomenom da je trajni otpis iznosio 69 miliona KM. U strukturi dospjelih potraživanja 64,7% se odnosi na privatna preduzeća, 33,2% na stanovništvo i 2,1% na ostale sektore.

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 87,3% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim preduzećima na dugoročne se odnosi 54,6%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 66,2% što je za 0,6 procentnih poena niže u odnosu na kraj 2016. godine, s ostvarenim rastom od 6% ili 683 miliona KM u prva tri kvartala 2017. godine. Novčana sredstva su viša za 10% ili 544 miliona KM, sa nešto višim učešćem od 29,4% (+1,1 procentni poen) u odnosu na kraj 2016. godine.

Pregled osnovnih pokazatelja likvidnosti je prikazan u sljedećoj tabeli.

- u %-

Tabela 42: Koficijenti likvidnosti			
Koficijenti	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ³⁴ / ukupna aktiva	28,4	28,4	29,5
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	48,4	47,1	47,5
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	70,0	71,9	73,7
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ³⁵	82,9	81,7	80,7
Kreditni / depoziti, uzeti krediti i subordinisani dugovi ³⁶	82,2	81,0	80,1

Sa 30. 09. 2017. godine pokazatelji su blago poboljšani u odnosu na kraj 2016. godine.

Pokazatelj krediti u odnosu na depozite i uzete kredite je sa 30. 09. 2017. godine poboljšan na 80,7% (-1,0 procentni poen), zbog rasta depozita i uzetih kredita. Kod osam banaka pokazatelj je viši od 85% (kritični nivo). S jedne strane, kod ovih banaka to je rezultat strukture pasive (relativno značajno učešće kapitala), a s druge strane, visokog učešća kredita u aktivi. FBA posebnu pažnju, u on site kontrolama, usmjerava na banke kod kojih su utvrđene slabosti u ovom poslovnom segmentu, te nalaže bankama da poduzmu mjere i aktivnosti u cilju poboljšanja nivoa likvidnosti, te praksi upravljanja izvorima sredstava, kako bi se osigurala zadovoljavajuća pozicija likvidnosti.

Banke su u 2017. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH³⁷. Obavezna rezerva, kao značajan instrument monetarne politike, u BiH, u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i finansijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu prevencije brzog rasta kredita i smanjenja multiplikacije, ali i povećanja likvidnosti banaka u uslovima utjecaja krize i pojačanog odliva sredstava iz banaka, kao što se to desilo nakon 01. 10. 2008. godine u BiH. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utječe

³⁴ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospijeca manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

³⁵ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

³⁶ Prethodni koficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

³⁷ U „Sl. glasniku BiH“, br. 30/16, objavljena Odluka o utvrđivanju i održavanju obaveznih rezervi i utvrđivanju naknade CB BiH bankama na iznos rezerve, s primjenom od 1. jula 2016. godine.

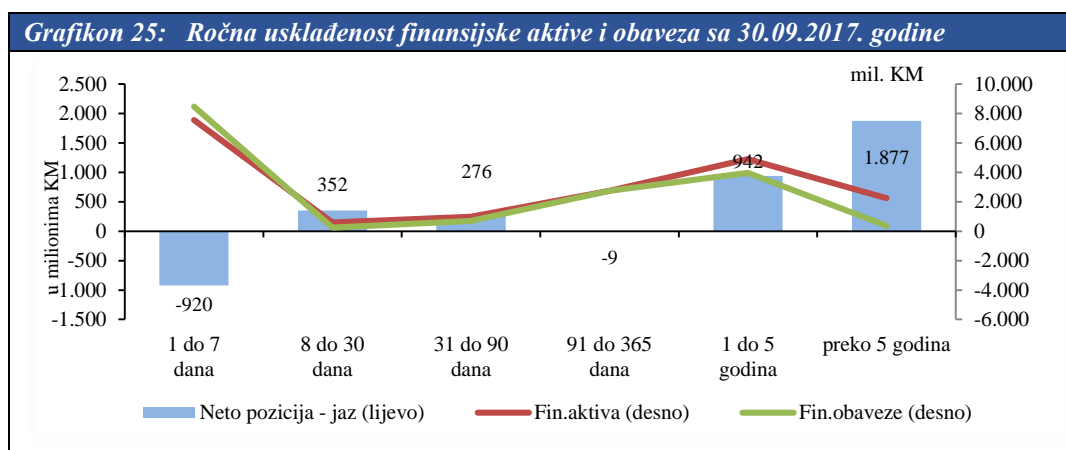
također značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 10% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava i dnevnog minimuma od 5% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

Tabela 43: Pozicija likvidnosti - dekadni prosjek i dnevni minimum					
1	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	INDEKS	
	Iznos	Iznos	Iznos	5(3/2)	6(4/3)
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	4.592.752	4.921.452	5.506.913	107	112
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	4.310.524	4.532.844	5.307.421	105	117
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	7.358.839	8.413.922	9.329.840	114	111
4.Iznos obaveze:					
4.1. dekadni prosjek 10% od iznosa red.br. 3	735.884	841.392	932.984	114	111
4.2. dnevni minimum 5% od iznosa red.br.3	367.942	420.696	466.492	114	111
5.Ispunjenje obaveze : dekadni prosjek					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	3.856.868	4.080.060	4.573.929	106	112
6. Ispunjenje obaveze : dnevni minimum					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	3.942.582	4.112.148	4.840.929	104	118

Ukoliko se posmatra ročna usklađenost preostalih dospijuća ukupne finansijske aktive³⁸ i obaveza, može se zaključiti da je usklađenost dobra, iako nešto lošija u odnosu na 31. 12. 2016. godine.

Sa 30. 09. 2017. godine kratkoročna finansijska aktiva banaka u iznosu od 11,9 milijardi KM bila je za 300 miliona KM manja od kratkoročnih obaveza, što je dovelo do neznatnog pada koeficijenta pokrivenosti kratkoročnih obaveza sa 99,6% na 97,5%.

Kratkoročna finansijska aktiva je povećana za 7,1%, a kratkoročne finansijske obaveze za 9,5%. U okviru kratkoročne finansijske aktive najveće povećanje od 10,4% ili 543 miliona KM zabilježeno je kod novčanih sredstava i kod neto kredita za 5,8% ili 257 miliona KM, dok je smanjenje zabilježeno kod novčanih pozajmica (plasmama) drugim bankama. Finansijska aktiva preostalog roka dospijuća preko jedne godine je povećana za 6,2% ili 415 miliona KM, najviše kao posljedica povećanje kredita za 6,5% ili 431 milion KM.

Obaveze sa rokom dospijuća do jedne godine (12,2 milijarde KM) su povećane za 9,5% ili 1,1 milijardu KM, s najvećim promjenama u sljedećim stavkama: povećanje depozita za 8,8% ili 934 miliona KM, te obaveza po uzetim kreditima za 45,9% ili 106 miliona KM. Obaveze s rokom dospijuća preko jedne godine (4,3 milijarde KM) bilježe blago smanjenje od 0,2% ili 10 miliona KM.

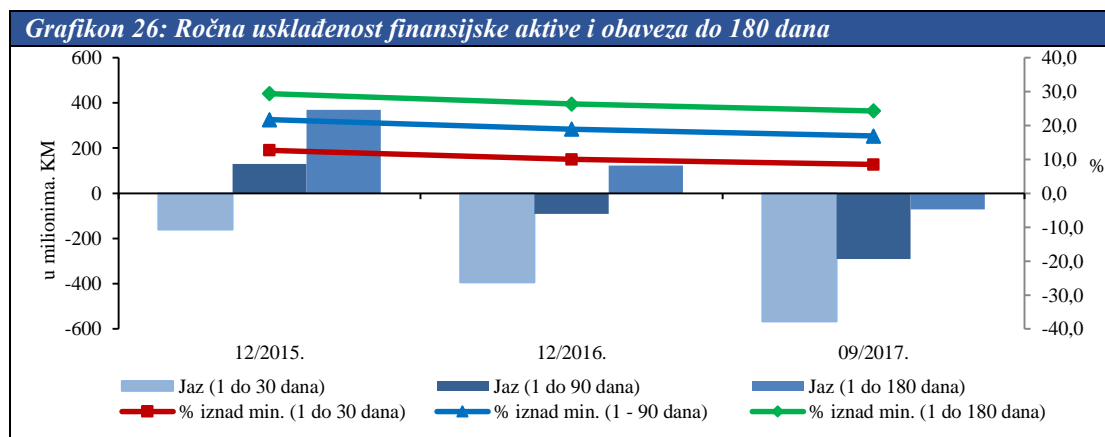
³⁸ Finansijska aktiva iskazana je na neto osnovi (umanjena za ispravke vrijednosti).

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospijea stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana³⁹.

- u 000 KM -

Tabela 44: Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana					
Opis	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.	INDEKS	
	Iznos	Iznos	Iznos	5 (3/2)	6(4/3)
1	2	3	4	5 (3/2)	6(4/3)
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	6.878.280	7.515.361	8.147.543	109	108
2. iznos finansijskih obaveza	7.037.944	7.909.801	8.715.003	112	110
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-159.664	-394.440	-567.460	N/a	N/a
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	97,7%	95,0%	93,5%		
b) Propisani minimum %	85,0%	85,0%	85,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	12,7%	10,0%	8,5%		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	7.750.227	8.384.767	9.122.804	108	109
2. iznos finansijskih obaveza	7.621.496	8.476.151	9.414.173	111	111
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	128.731	-91.384	-291.369	N/a	N/a
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	101,7%	98,9%	96,9%		
b) Propisani minimum %	80,0%	80,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	21,7%	18,9%	16,9%		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	8.735.123	9.387.062	10.132.609	107	108
2. iznos finansijskih obaveza	8.365.780	9.263.730	10.203.927	111	110
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	369.343	123.332	-71.318	33	N/a
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	104,4%	101,3%	99,3%		
b) Propisani minimum %	75,0%	75,0%	75,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	29,4%	26,3%	25,3%		

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 30. 09. 2017. godine pridržavale propisanih ograničenja i ostvarile bolju ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza u odnosu na propisane limite.

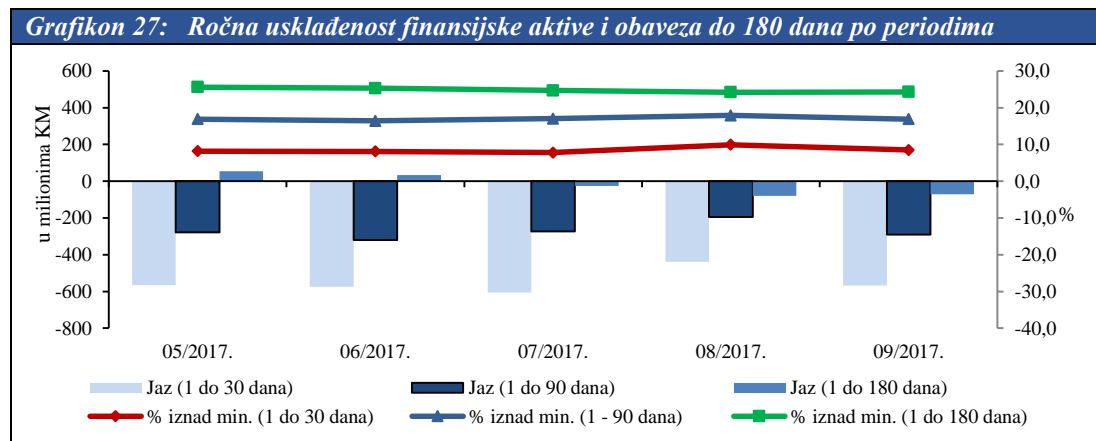

Sa 30. 09. 2017. godine finansijska aktiva u sva tri intervala bila je manja od finansijskih obaveza, zbog većeg rasta finansijskih obaveza, prvenstveno depozita i obaveza po uzetim kreditima, od rasta finansijske aktive (najviše novčanih sredstava, neto kredita i aktive za trgovinu).

³⁹ Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka propisani su procenti za ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza: najmanje 85% izvora sredstava s rokom dospijea do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijea do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava s rokom dospijea do 90 dana u plasmane s rokom dospijea do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava s rokom dospijea do 180 dana u plasmane s rokom dospijea do 180 dana.

Kao rezultat navedenog, ostvareni procenti ročne usklađenosti su u sva tri intervala nešto niži nego na kraju 2016. godine, ali i dalje su znatno iznad propisanog minimuma, i to u prvom intervalu za 8,5%, u drugom za 16,9% i u trećem intervalu za 24,3%.

U narednom grafikonu daje se trend ročne usklađenosti finansijske aktive i obaveza u periodu maj-septembar 2017. godine, po vremenskim intervalima i ostvarenim procentima usklađenosti u odnosu na zakonom propisane minimalne standarde.

Na osnovu svih iznesenih pokazatelja likvidnost bankarskog sistema u FBiH i dalje se ocjenjuje zadovoljavajućom. Međutim, kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom (slabiji priliv likvidnih sredstava vezano za probleme oko naplativosti kredita), a imajući u vidu i druge važne faktore (loša ročna struktura depozita, otplata dospjelih kreditnih obaveza i znatno manje zaduživanja kod međunarodnih finansijskih institucija, što je u proteklim godinama bio najkvalitetniji izvor finansiranja banaka s aspekta ročnosti), potrebno je istaći da upravljanje i nadziranje rizika likvidnosti i dalje treba biti u fokusu u bankama, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka.

FBA će putem izvještaja i on site kontrola u bankama pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.5. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja utjecaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital, FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka⁴⁰ kojom se propisuju minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na osnovni kapital banke⁴¹.

⁴⁰ "Službene novine FBiH", br. 48/12 – Prečišćeni tekst.

⁴¹ Članom 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, za ostale valute do 20% i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor, gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

Prema stanju na dan 30. 09. 2017. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 11,4% ili 2,2 milijarde KM (na kraju 2016. godine 10,4% ili 1,9 milijardi KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 38,1% ili 7,4 milijarde KM (na kraju 2016. godine 38,8% ili 7,1 milijardu KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu i ukupno.

-u milionima KM-

Tabela 45: Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)⁴²										
Opis	31.12.2016.				30.09.2017.				INDEKS	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	830	10,7	1.324	15,7	1.261	15,6	1.670	19,3	152	126
2. Krediti	24	0,3	25	0,3	15	0,2	16	0,2	61	63
3. Krediti s val. klauzulom	6.323	81,5	6.350	75,4	6.204	77,0	6.221	72,0	98	98
4. Ostalo	417	5,4	561	6,7	396	4,9	553	6,4	95	98
5. Ostala fin. akt. s val. kl.	165	2,1	165	1,9	184	2,3	184	2,1	112	111
Ukupno (1+2+3+4)	7.759	100,0	8.425	100,0	8.060	100,0	8.644	100,0	104	103
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	5.535	72,8	6.186	74,9	5.681	71,9	6.322	73,8	103	102
2. Uzeti krediti	763	10,0	763	9,2	937	11,9	937	11,0	123	123
3. Dep. i kred. s val. klauz.	1.135	14,9	1.135	13,7	1.101	13,9	1.101	12,9	97	97
4. ostalo	174	2,3	180	2,2	186	2,3	193	2,3	107	107
Ukupno (1+2+3+4)	7.607	100,0	8.264	100,0	7.905	100,0	8.553	100,0	104	103
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	78		96		44		126			
2. Pasiva	203		222		269		280			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	27		35							
%	1,3%		1,7%							
Kratka					70		63			
%					3,2%		2,9%			
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	28,7%		28,3%		26,8%		27,1%			

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivi⁴³ dominantno je učešće EURO od 74,7%, (31. 12. 2016. godine 66,6%), uz povećanje nominalnog iznosa sa 1,3 milijarde KM na 1,7 milijardi KM. Učešće EURO u obavezama od 91% je na približno istom nivou (31. 12. 2016. godine 90,8%), uz rast nominalnog iznosa za 332 miliona KM.

⁴² Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

⁴³ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, finansijska aktiva se do 31.12.2011. godine iskazivala po neto principu, odnosno umanjena za rezerve za kreditne gubitke, dok se sa prelaskom na novu metodologiju izračuna umanjena stavki finansijske aktive u skladu sa MRS, od 31.12.2011. godine, iskazuje umanjena za ispravke vrijednosti i rezerve za potencijalne obaveze.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (kreditni i ostala finansijska aktiva) i obaveza⁴⁴, koji je posebno značajan u aktivni (74% ili 6,4 milijarde KM), što je na približno istom nivou kao i na kraju 2016. godine (77,3% ili 6,5 milijardi KM). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 26% ili 2,2 milijarde KM sa strukturom: stavke u EURO 19,3% ili 1,7 milijardi KM i ostale valute 6,6% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2016. godine ostale stavke u EURO imale su učešće od 15,1% ili 1,3 milijarde KM). Od ukupnih neto kredita (11,8 milijardi KM), cca 53% je ugovoreno sa valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (99,7%).

Na strani izvora, struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obavezama (8,6 milijardi KM) najveće učešće od 79,6% ili 6,8 milijardi KM imaju stavke u EURO, najviše depoziti (na kraju 2016. godine učešće obaveza u EURO bilo je 78,3% ili 6,5 milijardi KM). Učešće i iznos indeksiranih obaveza u posljednjih pet godina (s izuzetkom 2013. godine kada je ostvaren pad od 13% ili 117 miliona KM) ima trend rasta, od 2011. godine kada su iznosile 661 milion KM, što je bilo učešće od 8%, na nivo od 1,1 milijardu KM i učešće od 12,9% sa 30. 09. 2017. godine. Rast indeksiranih obaveza (skoro sve se odnosi na depozite) uslovljen je, s jedne strane, odlivom depozita i kreditnih obaveza u stranim valutama, koji su bili izvor za kredite odobravane s valutnom klauzulom, a s druge strane, kontinuirano visokim iznosom kredita s valutnom klauzulom. U cilju održavanja devizne usklađenosti, banke povećavaju stavke indeksiranih obaveza (depozita), s napomenom da većina banaka ima dugu deviznu poziciju.

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema F BiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sistema FX riziku u 2017. godini kretala u okviru propisanih ograničenja. Sa 30. 09. 2017. godine dugu deviznu poziciju imalo je osam banaka, a sedam banaka imalo je kratku poziciju. Na nivou sistema iskazana je kratka devizna pozicija od 2,9% ukupnog osnovnog kapitala banaka, što je za 27,1 procentni poen manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO, iznosila je 3,2% što je za 26,8 procentnih poena manje od dozvoljene, pri čemu su stavke finansijske aktive bile manje od finansijskih obaveza (neto kratka pozicija).

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Bankarski sektor Federacije BiH u periodu provođenja reformi je dostigao zavidan nivo i predstavlja najrazvijeniji i najsnažniji dio finansijskog i ukupnog ekonomskog sistema FBiH. Naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na očuvanje njegove stabilnosti kao prioritetni zadatak u aktuelnim stresnim uslovima, te njegov dalji napredak i razvoj. Ovi ciljevi su uslovljeni stalnim i budnim angažmanom svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti, a što je preduslov za stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta koji bi poticajno djelovao na banke i povratno na realni sektor privrede i stanovništva.

Propise, njihovo poboljšanje i dogradnju, kao i operativne odluke iz svoje nadležnosti, FBA je donosila uz poduzimanje svih propisanih koraka čiji je osnovni cilj bio da banke u svom radu u najvećoj mjeri osiguraju zakonitost, punu primjenu propisa FBA i svih općeprihvaćenih principa i praksi za njihov, naročito u uslovima sveprisutne recesije, oprezan i uspješan rad. Pored navedenog, insistiranje i ciljevi svih napora FBA bili su usmjereni na jačanje kapitala banaka, poboljšanje njihovih kreditnih politika i njihova dosljedna primjena u praksi, podizanje opreza na najviši mogući nivo u upravljanju kreditnim rizikom, koji je još uvijek dominantan u našem okruženju, i rizikom likvidnosti, ali i na jačanje sposobnosti za upravljanje potencijalnom kriznom situacijom.

⁴⁴ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kreditni) i obaveza s valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

Agencija za bankarstvo FBIH u narednom periodu će:

- nastaviti sa aktivnostima izgradnje regulatornog okvira, pripreme i usvajanja značajnog broja novih podzakonskih akata u skladu sa novim Zakonom o bankama i Zakonom o agenciji za bankarstvo i usvojenom Strategijom i godišnjim planom na izradi regulative, a u cilju implementacije Bazela II/III i EU direktiva i kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji;
- izvršiti reorganizaciju Agencije za bankarstvo u skladu sa novim Zakonom o Agenciji za bankarstvo FBIH i uspostaviti unutrašnju organizacionu jedinicu za obavljanje poslova restrukturiranja banaka i pripremiti i usvojiti podzakonske akte koji se odnose na restrukturiranje banaka;
- otpočeti sa projektom pripreme i uvođenja SREP-a (Supervizorski pregled i proces procjene) kao dugogodišnjeg (tri godine) projekta jačanja i unapređenja supervizije u skladu sa novim regulatornim okvirom;
- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti za sigurnije i stabilnije poslovanje banaka i bankarskog sistema u cjelini i njegovu podršku gospodarstvu i stanovništvu;
- nastaviti sa provođenjem aktivnosti u okvirima svoje nadležnosti na objedinjavanju supervizije na državnom nivou;
- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svoje nadležnosti u cilju realizacije mjera iz Reformske agende i Programa ekonomskih reformi koje se odnose na bankarski i finansijski sektor;
- raditi na realizaciji preporuka FSAP misije u cilju unapređenja kvalitete supervizije bankarskog sektora;
- nastaviti kontinuiran nadzor banaka kontrolama putem izvještaja i kontrolama na licu mjesta sa težištem na kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bankarskog poslovanja, s ciljem da bi supervizija bila još efikasnija i u tom smislu:
 - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive i smanjenje koeficijenta adekvatnosti kapitala,
 - kontinuirano nastaviti nadzirati banke prvenstveno od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
 - nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unapređivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
 - pregledati i redovno ažurirati plan za vanredne situacije u sklopu pripreme za krizu,
 - nastaviti sa razvojem i primjenom „Sistema ranog upozorenja“ (SRU) u svrhu rane identifikacije finansijskih i operativnih neefikasnosti i/ili negativnih trendova u poslovanju banaka,
 - nadzirati usklađenost banaka sa zakonima i podzakonskim aktima i primijenjene prakse u bankama u segmentu zaštite korisnika finansijskih usluga i žirana,
 - uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBIH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,
 - nastaviti saradnju sa ECB-om i EBA-om i razmjene informacija u nadzoru banaka, te sa međunarodnim finansijskim institucijama MMF, SB, EBRD-om i dr.
 - unapređivati saradnju s Udruženjem banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja (npr. uvođenje novih proizvoda, naplata potraživanja, funkcioniranje Centralnog registra kredita-pravnih i fizičkih lica, sa dnevnom ažurnosti podataka i sl.), organizovati savjetovanja i pružati stručnu pomoć u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, unapređivati saradnju po pitanju stručnog osposobljavanja, prijedloga izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka;
- nastaviti sa unapređenjem saradnje kroz potpisivanje novih Sporazuma o saradnji sa ostalim institucijama u Bosni i Hercegovini, koje su uključene u oblasti supervizije, spremnosti na krizne situacije i upravljanje istim i nadzor sistemskog rizika: Agencijom za bankarstvo Republike Srpske, Agencijom za osiguranje depozita BiH, Centralnom bankom Bosne i Hercegovine i državnim i entitetskim ministarstvima finansija;
- kontinuirano operativno usavršavati informacioni sistem, kao bitan preduslov za efikasan i proaktivan nadzor banaka, odnosno informatičke podrške u funkciji što ranijeg upozoravanja i preventivnog djelovanja u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;

- ubrzati okončanje postupaka likvidacije banaka.

Također je potrebno i dalje snažnije angažovanje i drugih institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji aktivnosti iz Reformske agende za Bosnu i Hercegovinu za period 2015-2018. godina;
- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- realizaciji Programa ekonomskih reformi za 2016.-2018. godina (ERP BiH 2016-2018.);
- realizaciji obaveza preuzetih Pismom namjere koje su Vlade u BiH potpisale u sklopu aranžmana sa MMF-om;
- kreiranju i dogradnji zakonske regulative za finansijski i bankarski sektor, polazeći od Bazelskih principa, Bazelskih okvira kapitala i Evropskih bankarskih direktiva, a koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje banaka, a posebno na primjeni novog Zakona o bankama;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru ekonomije kako bi se isti brže približavao nivou ostvarenom u monetarnom i bankarskom sektoru;
- pripremi i usvajanju Zakona o kompanijama za upravljanje imovinom;
- primjena Zakona o računovodstvu i reviziji FBIH i kontrola primjene MRS i MSFI;
- uspostavljanju posebnih sudskih odjela za privredu;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- uspostavljanje mehanizma vansudskog restrukturiranja dugova privrednih društava;
- kreiranje i donošenje mjera u cilju rješavanja ili ublažavanja problema prezaduženih osoba;
- donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu, i sl.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi svoje aktivnosti trebale koncentrisati na:

- povećanje obima kreditne aktivnosti u cilju podrške gospodarstvu, uz potpunu posvećenost kvalitetnom i opreznom poslovanju, te odbrani od utjecaja posljedica krize koja je u sadašnjim uslovima najveća opasnost za banke i za realni sektor privrede i stanovništva;
- unapređenju sistema upravljanja rizicima i sistema ranog prepoznavanja pogoršanja kreditnog portfolija i efikasnijim mjerama za rješavanje nekvalitetnih kredita;
- daljnje kapitalno jačanje i osiguranje nivoa solventnosti srazmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, jačanje sistema internih kontrola i funkcije interne revizije kao potpuno neovisne u izvršavanju svojih obaveza i uloge;
- usklađivanje sa novim Zakonom o bankama i podzakonskim aktima donesenim na osnovu njega;
- dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- implementaciji zakona i podzakonskih akata u segmentu zaštite korisnika finansijskih usluga i žiranata;
- aktivno učešće u implementaciji mjera na rješavanju problema prezaduženosti pojedinaca i finansijskoj konsolidaciji privrednih društava;
- pripremi i ažuriranju svojih planova vanrednih mjera;
- redovno, ažurno i tačno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinostvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj: U.O.-12-01/17.

Sarajevo, 29.11.2017. godine

IV. PRILOZI

PRILOG 1.....Osnovni podaci o bankama u FBiH

PRILOG 2.....Bilans stanja banaka u FBiH po shemi FBA

PRILOG 3.....Pregled aktive, kredita, depozita i finansijskog rezultata banaka u FBiH

**PRILOG 4Izvještaj o klasifikaciji aktive i vanbilansnih rizičnih stavki u bankama
u FBiH**

PRILOG 5.....Bilans uspjeha banaka u FBiH po shemi FBA

PRILOG 6.....Izvještaj o stanju i adekvatnosti kapitala banaka u FBiH

PRILOG 7Podaci o zaposlenim u bankama u FBiH

PRILOG 1

**Osnovni podaci o bankama u FBiH
30.09.2017. godine**

Br.	BANKA	Adresa		Telefon	Direktor
1.	ADDIKO BANK d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Trg solidarnosti br. 12	033/755-867, 755-755 fax: 755-790	SANELA PAŠIĆ
2.	ASA BANKA d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Trg međunarodnog prijateljstva 25	033/586-870, fax: 586-880	SAMIR MUSTAFIĆ
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
4.	INTESA SANPAOLO BANKA d.d. BOSNA I HERCEGOVINA	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a	033/497-555, 497-500 fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA d.d. V.KLADUŠA	V.Kladuša	Tone Hrovata bb	037/771-253, fax: 037/772- 416	HASAN PORČIĆ
6.	NLB BANKA d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Džidžikovac 1	033/720-300, fax:035/302- 802	LIDIJA ŽIGIĆ
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	033/278-520, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
8.	PROCREDIT BANK d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Franca Lehara bb	033/250-950, fax:250-971	EDIN HRNJICA
9.	RAIFFEISEN BANK d.d. BiH - SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne bb	033/755-010, fax: 213-851	KARLHEINZ DOBNIGG
10.	SBERBANK BH d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvzdovića 1	033/954-702, fax:263-832	EDIN KARABEG
11.	SPARKASSE BANK d.d. BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne br. 7	033/280-300, fax:280-230	Predsj. uprave SANEL KUSTURICA
12.	UNICREDIT BANK d.d. - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:356-227	DALIBOR ĆUBELA
13.	UNION BANKA d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	VEDRAN HADŽIAHMETOVIĆ
14.	VAKUFСКА BANKA d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	M. Tita 13	033/280-100, fax: 663-399	DAMIR SOKOLOVIĆ
15.	ZIRAATBANK BH d.d. - SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne 47c	033/955-000, fax: 525-701	ALI RIZA AKBAŞ

**BILANS STANJA BANAKA U FBiH PO SHEMI FBA
AKTIVNI PODBILANS**

-u 000 KM-

R.br	OPIS	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.
	A K T I V A			
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	4.857.483	5.204.564	5.748.122
1a	Gotov novac i nekamatonski računi depozita	1.058.837	2.418.582	2.532.233
1b	Kamatonski računi depozita	3.798.646	2.785.982	3.215.889
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	882.829	1.075.588	1.087.527
3.	Plasmani drugim bankama	78.420	96.569	63.168
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	11.610.744	12.270.228	12.953.650
4a	Kreditni	10.424.207	11.078.689	11.674.809
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	36	29	109.028
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	1.186.501	1.191.510	1.169.813
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospijea	167.377	150.575	130.585
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	482.817	488.711	469.632
7.	Ostale nekretnine	34.077	42.266	54.708
8.	Investicije u nekonsolidovana povezana preduzeća	22.114	22.999	19.905
9.	Ostala aktiva	265.171	282.742	301.062
10.	MINUS:Ispravke vrijednosti	1.239.307	1.252.208	1.247.796
10a	Ispravke vrijednosti na stavke pozicije 4. Aktive	1.181.736	1.193.721	1.189.022
10b	Ispravke vrijednosti na pozicije Aktive osim pozicije 4.	57.571	58.487	58.774
11.	UKUPNA AKTIVA	17.161.725	18.382.034	19.580.563
	O B A V E Z E			
12.	Depoziti	13.098.983	14.176.274	15.062.458
12a	Kamatonski depoziti	9.935.353	10.312.971	10.706.170
12b	Nekamatonski depoziti	3.163.630	3.863.303	4.356.288
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	150	150	150
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza	0	0	0
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	150	150	150
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0	0
15.	Obaveze prema vladi	0	0	0
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	904.050	848.001	982.282
16a	sa preostalim rokom dospijea do jedne godine	161.356	231.260	337.517
16b	sa preostalim rokom dospijea preko jedne godine	742.694	616.741	644.765
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	119.835	119.678	129.336
18.	Ostale obaveze	468.719	529.811	514.332
19.	UKUPNE OBAVEZE	14.591.737	15.673.914	16.688.558
	K A P I T A L			
20.	Trajne prioritetne dionice	11.709	8.828	14.828
21.	Obične dionice	1.155.783	1.207.049	1.210.961
22.	Emisiona ažia	132.667	138.786	137.290
22a	na trajne prioritetne dionice	88	88	88
22b	na obične dionice	132.579	138.698	137.202
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	836.609	864.475	981.647
24.	Kursne razlike	0	0	0
25.	Ostali kapital	117.486	173.248	231.545
26.	Rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti	315.734	315.734	315.734
27.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	2.569.988	2.708.120	2.892.005
28.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL (19 +26)	17.161.725	18.382.034	19.580.563
	PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS	713.765	718.625	703.014
	UKUPNA BILANSNA SUMA BANAKA	17.875.490	19.100.659	20.283.577

PRILOG 3

**PREGLED AKTIVE, KREDITA, DEPOZITA I FINANSIJSKOG REZULTATA
BANAKA U FBIH na dan 30.09.2017. godine**

-u 000 KM-

R. br.	BANKA	Aktiva		Kredit		Depoziti		Finansijski rezultat
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos
1.	ADDIKO BANK d.d. - SARAJEVO	855.847	4,4%	598.277	4,6%	607.004	4,0%	5.493
2.	ASA BANKA d.d. - SARAJEVO	454.063	2,3%	308.256	2,4%	366.452	2,4%	2.053
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL d.d. - SARAJEVO	850.912	4,3%	623.448	4,8%	590.036	3,9%	6.210
4.	INTESA SANPAOLO BANKA d.d. BOSNA I HERCEGOVINA	1.834.383	9,4%	1.297.736	10,0%	1.327.463	8,8%	21.175
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA d.d. V.KLADUŠA	94.751	0,5%	50.702	0,4%	65.346	0,4%	1.412
6.	NLB BANKA d.d. - SARAJEVO	1.034.209	5,3%	735.338	5,7%	843.027	5,6%	12.601
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO d.d. - SARAJEVO	390.443	2,0%	278.375	2,1%	276.819	1,8%	997
8.	PROCREDIT BANK d.d. - SARAJEVO	405.545	2,1%	327.101	2,5%	227.578	1,5%	-3.239
9.	RAIFFEISEN BANK d.d. BiH - SARAJEVO	4.025.141	20,6%	2.369.052	18,3%	3.272.212	21,7%	70.406
10.	SBERBANK BH d.d. - SARAJEVO	1.312.155	6,7%	955.366	7,4%	1.063.179	7,1%	5.743
11.	SPARKASSE BANK d.d. BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	1.301.452	6,6%	976.403	7,5%	1.037.939	6,9%	13.761
12.	UNICREDIT BANK d.d. - MOSTAR	5.074.257	25,9%	3.284.531	25,4%	3.888.768	25,8%	84.168
13.	UNION BANKA d.d. - SARAJEVO	677.421	3,5%	157.217	1,2%	604.436	4,0%	6.988
14.	VAKUFСКА BANKA d.d. - SARAJEVO	325.558	1,7%	216.933	1,7%	278.979	1,9%	825
15.	ZIRAATBANK BH d.d. - SARAJEVO	944.426	4,8%	774.915	6,0%	613.220	4,1%	2.952
	UKUPNO	19.580.563	100,0%	12.953.650	100,0%	15.062.458	100,0%	231.545

PRILOG 4

KLASIFIKACIJA AKTIVE BILANSA I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2017. godine

– KLASIFIKACIJA STAVKI AKTIVE BILANSA –

-u 000 KM-

R. br.	STAVKE AKTIVE BILANSE	KLASIFIKACIJA					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	2.300.129	221.788	2.567	8.202	3.254	2.535.940
2.	Dugoročni krediti	8.364.682	569.922	176.032	82.795	19.496	9.212.927
3.	Ostali plasmani	201.928	547	43	51	2.064	204.633
4.	Obračunata kamata i naknada	36.547	4.085	1.578	4.373	23.658	70.241
5.	Dospjela potraživanja	73.812	23.232	11.614	226.035	805.010	1.139.703
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama		19		36	30.055	30.110
7.	Ostala bilansna aktiva koja se klasifikuje	693.527	3.596	836	992	43.905	742.856
8.	UKUPNA BILANSNA AKTIVA KOJA SE KLASIFIKUJE (zbir pozicija od 1. do 7. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke)	11.670.625	823.189	192.670	322.484	927.442	13.936.410
9.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	230.412	68.567	49.636	191.841	927.436	1.467.892
10.	ISPRAVKA VRIJEDNOSTI BILANSNE AKTIVE	160.347	48.340	75.421	178.659	785.029	1.247.796
11.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	127.256	46.302	11.326	50.113	142.006	377.003
12.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	87.197	33.249	20.011	79.253	59.189	278.899
13.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERV IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI						206.255
14.	BILANSNA AKTIVA KOJA SE NE KLASIFIKUJE (bruto knjigovod. vrijednost)						6.891.949
15.	UKUPNA BILANSNA AKTIVA (bruto knjigovodstvena vrijednost)						20.828.359

PREGLED AKTIVE BILANSA KOJA SE NE KLASIFIKUJE I IZNOSA PLASMANA OSIGURANIH NOVČANIM DEPOZITOM

14.a	Gotovina u blagajni i trezoru i novčana sredstva na računu kod Centralne banke BiH, zlato i drugi plemeniti metali	4.268.008
14.b	Sredstva po videnju i oročena sredstva do mjesec dana na računima kod banaka sa utvrđenim investicionim rejtingom	1.193.773
14.c	Materijalna i nematerijalna imovina	499.845
14.d	Stečena finansijska i materijalna aktiva u procesu naplate potraživanja u toku godinu dana od dana sticanja	6.308
14.e	Vlastite (trezorske) dionice	
14.f	Potraživanja za više uplaćene porezne obaveze	23.679
14.g	Vrijednosni papiri namijenjeni trgovanju	92.716
14.h	Potraživanja od Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade RS, vrijednosni papiri emitovani od strane Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade RS i potraživanja osigurana njihovim bezuslovnim garancijama plativim na prvi poziv	807.620
	UKUPNO pozicija 14	6.891.949
8a.	Iznos plasmana osiguranih novčanim depozitima	150.049

KLASIFIKACIJA AKTIVE BILANSA I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2017. godine

– KLASIFIKACIJA VANBILANSNIH STAVKI –

-u 000 KM-

R. br.	VANBILANSNE STAVKE	KLASIFIKACIJA					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Plative garancije	378.968	38.005	6.218	245	90	423.526
2.	Činidbene garancije	608.659	65.269	414	6.689	430	681.461
3.	Nepokriveni akreditivi	42.381	326				42.707
4.	Neopozivo odobreni a neiskorišteni krediti	1.750.167	91.075	418	169	219	1.842.048
5.	Ostale potencijalne obaveze banke	11.315	42	448		39	11.844
6.	UKUPNE VANBILANSNE STAVKE KOJE SE KLASIFIKUJU (zbir pozicija od 1. do 5. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke)	2.791.490	194.717	7.498	7.103	778	3.001.586
7.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	54.808	12.443	2.188	3.999	778	74.216
8.	REZERVIRANJA PO GUBICIMA ZA VANBILANSNE STAVKE	29.416	1.586	3.413	4.552	397	39.364
9.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	32.484	11.235	267	1.222	383	45.591
10.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBIL. STAVKAMA	24.403	10.318	622	1.340	152	36.835
11.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA						13.072
12.	VANBILANSNE STAVKE KOJE SE NE KLASIFIKUJU						463.522
13.	UKUPNE VANBILANSNE STAVKE						3.465.108
6a.	Iznos potencijalnih obaveza osiguranih novčanim depozitom						51.075
6b.	Iznos odobrenih, a neiskorištenih kredita sa klauzulom o bezuslovnom otkazivanju						682.802

BILANS USPJEHA BANAKA U FBiH PO SHEMI FBA

- u 000 KM-

R.br	O P I S	30.09.2015.	30.09.2016.	30.09.2017.
1.	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA			
a)	Prihodi od kamata i slični prihodi			
1)	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	1.065	1.185	1.886
2)	Plasmani drugim bankama	1.352	1.543	1.062
3)	Kredit i poslovi lizinga	515.294	502.582	501.082
4)	Vrijednosni papiri koji se drže do dospjeća	4.971	3.926	2.450
5)	Vlasnički vrijednosni papiri	49	37	812
6)	Potraživanja po plaćenim vanbilansnim obavezama	2	2	2
7)	Ostali prihodi od kamata i slični prihodi	49.590	54.084	57.981
8)	UKUPNI PRIHODI OD KAMATA I SLIČNI PRIHODI	572.323	563.359	565.275
b)	Rashodi po kamatama i slični rashodi			
1)	Depoziti	130.556	108.927	95.361
2)	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0	0
3)	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	0	0	0
4)	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	11.401	8.854	8.036
5)	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	6.093	5.435	5.884
6)	Ostali rashodi po kamatama i slični rashodi	1.120	2.340	4.374
7)	UKUPNI RASHODI PO KAMATAMA I SLIČNI RASHODI	149.170	125.556	113.655
c)	NETO KAMATA I SLIČNI PRIHODI	423.153	437.803	451.620
2.	OPERATIVNI PRIHODI			
a)	Prihodi iz poslovanja sa devizama	36.716	38.580	39.298
b)	Naknade po kreditima	5.954	7.087	8.566
c)	Naknade po vanbilansnim poslovima	18.018	17.223	16.238
d)	Naknade za izvršene usluge	163.487	182.169	199.366
e)	Prihod iz poslova trgovanja	132	232	244
f)	Ostali operativni prihodi	31.542	27.603	49.146
g)	UKUPNI OPERATIVNI PRIHODI a) do f)	255.849	272.894	312.858
3.	NEKAMATNI RASHODI			
a)	Poslovni i direktni rashodi			
1)	Trošk. ispr. vrijed. riz. aktive, rezerviranja za potenc. obaveze i ost. vrijed. usklađ	78.303	66.237	71.044
2)	Ostali poslovni i direktni troškovi	63.570	72.274	84.112
3)	UKUPNI POSLOVNI I DIREKTNI RASHODI 1) + 2)	141.873	138.511	155.156
b)	Operativni rashodi			
1)	Troškovi plaća i doprinosa	181.956	180.480	183.178
2)	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija	107.437	109.094	111.975
3)	Ostali operativni troškovi	73.788	112.377	82.624
4)	UKUPNI OPERATIVNI RASHODI 1) do 3)	363.181	401.951	377.777
c)	UKUPNI NEKAMATNI RASHODI	505.054	540.462	532.933
4.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	181.036	210.170	234.784
5.	GUBITAK	7.088	39.935	3.239
6.	POREZI	38	0	0
7.	DOBIT PO OSNOVU POVEĆANJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I SMANJENJE ODLOŽENIH POREZNIH OBAVEZA	0	0	0
8.	GUBITAK PO OSNOVU SMANJENJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I POVEĆANJE ODLOŽENIH POREZNIH OBAVEZA	0	0	0
9.	NETO-DOBIT 4. - 6.	180.998	210.170	234.784
10.	NETO-GUBITAK 4. - 6.	7.088	39.935	3.239
11.	FINANSIJSKI REZULTAT 9.-10.	173.910	170.235	231.545

IZVJEŠTAJ O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA BANAKA U FBIH

- AKTIVNI BILANS -

- u 000 KM-

R.br	O P I S	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.
	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital iz osnova nominalnog iznosa običnih i trajnih prioriternih nekumulativnih dionica izdatih po osnovu novčanih uplata u dionički kapital	1.151.971	1.203.237	1.213.149
1.2.	Dionički kapital iz osnova nominalnog iznosa običnih i trajnih prioriternih nekumulativnih dionica izdatih po osnovu uloženi stvari i prava u dionički kapital	12.431	12.431	12.431
1.3.	Iznos emisionih ažia ostvarenih pri uplati dionica	132.667	138.786	137.290
1.4.	Opće zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	163.794	143.166	159.001
1.5.	Ostale rezerve formirane iz dobiti nakon oporez. na osnovu odluke skupštine banke	427.706	529.121	585.732
1.6.	Zadržana, neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina i dobit tekuće godine	122.065	141.073	164.321
1.a.	UKUPNO (od 1.1 do 1.6)	2.010.634	2.167.814	2.271.924
1.b.	Odbitne stavke od 1.a			
1.7.	Nepokriveni gubici preneseni iz prethodnih godina	28.371	16.690	47.879
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	102.108	42.314	3.239
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke	102	3.034	3.034
1.10.	Iznos nematerijalne imovine u skladu sa primjenjivim računovodstvenim okvirom	49.837	47.315	45.687
1.11.	Iznos odloženih poreznih sredstava	1.641	1.881	1.812
1.12.	Iznos negat. revalorizacijskih rezervi po osnovu efekata promj. fer vrijed. imovine	1.696	1.063	1.353
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10)	183.755	112.297	103.004
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a. - 1.b.)	1.826.879	2.055.517	2.168.920
	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kapital iz osnova nominalnog iznosa trajnih priorit. kumul. dionica izdatih po osnovu novčanih uplata u dionički kapital	3.090	209	209
2.2.	Dionički kapital iz osnova nominalnog iznosa trajnih priorit. kumul. dionica izdatih po osnovu uloženi stvari i prava u dionički kapital	0	0	0
2.3.	Iznos općih rezervi za pokriće kreditnih gubitaka za aktivu banke procijenjenu kao kategorija A - Dobra aktiva	208.619	170.420	183.582
2.4.	Iznos pozit. revalorizacijskih rezervi po osnovu efekata promj. fer vrijedn. imovine	9.735	9.741	13.106
2.5.	Iznos dobiti za koju je Agencija izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordinisanih dugova	107.918	103.122	107.085
2.7.	Iznos hibridnih odnosno konvertibilnih stavki - instrumenata kapitala	0	0	0
2.8.	Iznos ostalih instrumenata kapitala	1.422	1.425	1.425
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1 do 2.8)	330.784	284.917	305.407
	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji po ocjeni FBA predstavlja primljenu, a precijenjenu vrijednost	0	0	0
3.2.	Ulozi (investicije) banke u kapital drugih pravnih lica koji prelazi 5% visine Osnovnog kapitala banke	1.007	0	0
3.3.	Potraživanja od dionič. koji posjed. značajno glasačko pravo u banci odobrena od banke suprotno odredbama Zakona, propisa Agencije i poslovne politike banke	755	0	0
3.4.	Velika izlaganja banke kreditnom riziku prema dioničarima sa značajnim glasačkim pravom u banci izvršena bez prethodne saglasnosti Agencije	0	0	0
3.5.	Iznos nedostajućih rezervi za kreditne gubitke po regulatornom zahtjevu	204.559	200.035	216.767
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1 do 3.5.)	206.321	200.035	216.767
A.	IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1+2-3)	1.951.342	2.140.399	2.257.560
B.	RIZIK AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	11.918.650	12.667.026	13.646.955
C.	POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	976.734	1.001.018	1.042.691
D.	PTR (PONDERISANI TRŽIŠNI RIZIK)	0	0	0
E.	UKUPAN RIZIK AKTIVE (B + C+D)	12.895.384	13.668.044	14.689.646
F.	STOPA NETO-KAPITALA (A/E) (% 1 dec.)	15,1%	15,7%	15,4%

PODACI O ZAPOSLENIM U BANKAMA FBIH

R.br.	BANKA	31.12.2015.	31.12.2016.	30.09.2017.
1	ADDIKO BANK d.d. - SARAJEVO	490	435	417
2	ASA BANKA d.d. - SARAJEVO	125	211	214
3	BOSNA BANK INTERNATIONAL d.d. - SARAJEVO	341	371	395
4	INTESA SANPAOLO BANKA d.d. BOSNA I HERCEGOVINA	537	561	571
5	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA d.d. V.KLADUŠA	77	77	76
6	MOJA BANKA d.d. - SARAJEVO	133		
7	NLB BANKA d.d. - SARAJEVO	424	444	461
8	PRIVREDNA BANKA d.d - SARAJEVO	142		
9	PRIVREDNA BANKA d.d - SARAJEVO	66	139	153
10	PROCREDIT BANK d.d. - SARAJEVO	248	206	172
11	RAIFFEISEN BANK d.d. BiH - SARAJEVO	1.355	1.312	1.323
12	SBERBANK BH d.d. - SARAJEVO	420	425	440
13	SPARKASSE BANK d.d. BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	471	521	530
14	UNICREDIT BANK d.d. - MOSTAR	1.208	1.225	1.259
15	UNION BANKA d.d. - SARAJEVO	181	192	192
16	VAKUFСКА BANKA d.d. - SARAJEVO	200	197	175
17	ZIRAATBANK BH d.d. - SARAJEVO	265	299	316
	UKUPNO	6.683	6.615	6.694